Kilis’te Sığınmacı Algısı

TOPLUMSAL OTİZM VE ÖTEKİLEŞTİRME SÜRECİNİN İLK GÖRÜNÜMLERİ

Dr. M. Ruhat YAŞAR

KİLİS-2014

Doç. Dr. M. Ruhat YAŞAR
Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi
Sosyal Bilgiler ABD Başkanı. 79000/KİLİS
İş Tlf: 0 (348) 814 26 62
Fax: 0 (348) 814 26 64

e-posta: ruhat@hotmail.com
e-posta: ruhat@kilis.edu.tr

Kapak Tasarım, Dizgi-Mizanpaj
Mustafa ÖZYAĞLI
Kilis 7 Aralık Üniversitesi Matbaası

İçindekiler

Tablo ve Grafiklerin Listesi

Kısaltmalar

BM : Birleşmiş Milletler
UNHCR : Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
TUİK : Türkiye İstatistik Kurumu
AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

1.Giriş

1951 Cenevre Sözleşmesi'ne göre mülteci ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan, bu yüzden ülkesinden ayrılan ve kaygıları nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişidir (Türkoğlu, 2011). Mülteci ile sığınmacı kavramları farklı anlamlara gelmektedir. Mülteci, sığınma başvurusu olumlu sonuçlanan ve o ülkede mülteci olarak kalmasına izin verilen, dolayısıyla birtakım hakları elde etmiş olan kimseleri ifade etmektedir. Mültecilik hukuksal bir statüyü, sığınmacılık ise daha çok fiili bir durumu ifade eder. Mültecilerin aksine sığınmacılar bu haklardan mahrum olanları ifade etmektedir. Bu tanımda ifade edilen nedenlerle ülkesini terk edip başka bir ülkenin korumasını talep eden bir kişi, ileri sürdüğü iddialar doğrulanıncaya kadar sığınmacı, iddiaların doğrulanması sonucunda ise mülteci statüsüne geçmektedir. Türkiye'de yasal mevzuat açısından bakıldığında Avrupa dışındaki ülkelerden gelenler mülteci olarak kabul edilmemektedir. Şu anda Suriye'den gelen insanlara başka bir ülkeye gitmek üzere "geçici koruma" verildiğinden aslında onlar ne mülteci ne de sığınmacı olarak adlandırılabilir. Ülkemizde yetkililerin Suriye'den gelen insanlara misafir tanımlaması yaptıkları görülmektedir. Ancak literâtürde bunu ifade etmek mümkün olmadığından ve Türkiye şu anda bu insanlara fiili olarak sığınmacı gibi muamelede bulunduğundan Suriye'den iç savaş ve zulüm nedeniyle gelenler metinde sığınmacı olarak adlandırıldı. Bunun yanı sıra metinde Suriye'den gelen bu insanlar için az da olsa mülteci, misafir kelimelerini kullandığımız da oldu. Ayrıca, görüşülenlerin sığınmacılar için sadece Arap, Suriyeli tanımlamasını kullanmaları bize, olaya yukarıdaki hukuki tanımamaların dışında bakılabileceğini gösterdi.

Zulüm sebebiyle topraklarından kaçan mültecilere dair birçok tarihi veri bulunmaktadır. İnsanlık tarihine ait en eski referanslarda, Hititler, Antik Yunanlılar, Babiller ve Asurlular gibi çağın en büyük devletlerinin geliştiği dönemlerde, yine 3.500 yıl önce yazılmış metinlerde mültecilerle ilgili bilgilere rastlanmaktadır. En eski verilerden biri olarak Tevrat'ta Yahudiler'in Mısır'dan çıkışlarıyla başlayan mücadelelerinde hem kendileriyle ilgili hem de başkalarına

yaşattıkları birçok sürgün hikâyesinden bahsedilir. Yine Kur'anda Müslümanların Mekke'den Medine'ye yaptıkları zorunlu göçle, Ensar ile Muhacirler arasındaki paylaşmaya dair ilişkilerden övgüyle, sonrasında da onların Mekke'ye geri dönüşleriyle ilgili yaşananlardan bahsedilir.

Maalesef modern dönemler de Dünya savaşlarının, bölgesel çatışmaların ve etnik soykırımların yol açtığı mülteci sorunlarıyla iç içe olmuştur. Son 30 yılda Dünyadaki mültecilerin sayısı ile bir "mülteci devleti" kurulurdu. 1970'de Dünyada yalnızca 2.8 milyon mülteci varken 1995'te bu sayı bir rekor olan 27 milyon kişiyi buldu. En büyük mülteci hareketlerinden biri çözülen Sovyetler Birliği sonrasında 6.5 milyon insanın vatansız hale gelmesiyle yaşanmıştır. UNHCR kendi ülkelerinde zorla yer değiştirmiş 20 milyon kişi ile halen evlerini terk etmeye zorlanan 50 milyon kişinin varlığından bahsetmektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2002: 329). 2011 yılı Aralık ayı verilerine mülteci sayısında doksanlı yıllara göre bir azalma olmakla birlikte Dünya'da halen toplam 10 milyonun üzerinde mülteci ve sığınmacı bulunmaktadır. Dünya'nın en büyük mülteci grubu sıfatını yaklaşık yarım asırdır taşıyan Filistinliler (3,5 Milyon) şimdi bu rekoru diğer Müslümanlarla (Afganlılar 3.6 milyon) birlikte sırtlanmaya devam etmektedir.

Mülteci ve sığınmacılarla ilgili diğer verilere bakılacak olursa, Afganistan (2.644.400 kişi), Irak (1.428.000 kişi), Somali (1.077.000 kişi), Sudan (500.000 kişi), Demokratik Kongo Cumhuriyeti (491.500 kişi), Myanmar (414.600 kişi), Kolombiya (395.900 kişi), Vietnam (337.800 kişi), Eritre (252.000 kişi) ve Çin (205.400 kişi) başı çeken ülkelerdir (UNHCR: 2011). Suriye'de yaşanan son insanlık dramı şimdiden bu sıralamanın başını çekmeye aday gözükmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin raporuna göre bugün Suriye'de yaklaşık 3 milyon kişi ülkelerini zorla terk etmek zorunda kalmış ve 8 milyon insan yerlerinden edilmiştir. Ancak, siyasi hesapların yanı sıra İran'ın Hizbullah'ın ve Rusya'nın savaşa aktif müdahalesi, asker gönderip desteklemesi binlerce kişinin öldüğü bu

dramın hala devam etmesine neden olmaktadır. B. Esad'in ancak başka bir düşman ülkeye yapılabilecek türde saldırıları kendi ülkesine yapması herhalde tarihte ender olaylardandır. Füzelerden, varil bombalarına, tanklardan kimyasal silahlara kadar çoğu yasaklanmış silahları kullanan Esad yönetiminin sadece silahlı insanlara değil toplu yaşam alanlarına, sivil yerlere de saldırması felaketin boyutlarını büyütmektedir. Bu açıdan Esad yönetimi sadece bir iç savaşın değil artık bir soykırımın da sorumlusudur.[1]

Dünyadaki mültecilerin % 97'si bilhassa gelişmekte olan ülkelerde (üçüncü dünya ülkelerinde) kalmaktadır (Faist, 2003). Bazı gelişmekte olan ülkeler yüksek oranda işçi göçmenleri ve mültecileri ağırlamaktadırlar. Örneğin, Pakistan dünya çapında en fazla sayıda mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumunda (1.8 milyon) olup onu İran (980,000) izlemektedir. Başka bir kaynakta ise İran'ın dünyadaki 20 milyondan fazla mültecinin yaklaşık dörtte birine ev sahipliği yaptığı ifade edilmektedir (UNCHR, 2004). 2008 yılı sonunda gelişmekte olan ülkelerin 8.4 milyon mülteciye (küresel mülteci nüfusunun %80'i) ev sahipliği yaptığı, 49 az gelişmiş ülkenin ise yüzde 18'lik bir nüfusa sığınma sağladığı görülmektedir. Ürdün'de mültecilerin nüfusa oranı % 26, Kosta Riko'da % 19 iken, çok göç aldıkları söylenen Almanya'da bu oran % 8, A.B.D.'de ise sadece % 9' dur (Farrag, 1997).

BM Mülteciler komiseri Antonio Guterres, birçok ülkenin mültecilere sınırlarını açmasını teselli verici olarak değerlendirip Türkiye'nin misafirperverliğini överken yaklaşık 100 bin kişinin öldüğü Suriye'de her gün katledilen insanların güvenliğiyle ilgili tek bir adım atmış değildir. BM'nin bu ikircikli tavrı hem bundan sonra yaşanacak katliamları hem de mültecilerin geleceğini

[1] Suriye'de ölenlerin 100.000 civarında olduğu söylenerek katliamın büyüklüğünün azaltılmaya çalışıldığı ifade edilmektedir. Görüştüğümüz bir Türkmen, rejimin attığı bombalarla yıkılmış binaların altında hala kimlerin olduğunun bilinmediğini, ailelerin paramparça olduğunu, birçok kayıp insanın olduğu için gerçek sayının çok daha büyük olduğunu belirtti. Görüşmeci sadece kayıt altına alınan ölümler sayılara yansıdığını için bu verinin gerçeği yansıtmadığını oysa ölenlerin sayısının 1 milyon civarında olduğunu tahmin ettiğini söylemektedir.

belirsizleştirmektedir. Ayrıca, mülteci ve sığınmacılara birçok ülkenin kucak açması onların "istenmeyen insanlar" olarak görüldüğü gerçeğini değiştirmemektedir. Bu değerlendirme BM'nin bizatihi kendi bakışının bir yansımasıdır. Nitekim, Libya'da NATO destekli operasyonların yapıldığı iç savaş sürecinde ülkelerinden kaçan Libyalıların bazıları bu gerçeği hayatlarıyla ödediler. Avrupa Konseyi küçük bir teknedeki 63 Libyalı mültecinin ölümü ile ilgili değerlendirmesinde NATO'nun bu insanlara yardıma gitmediğini rapor etmiştir. Bu olayda on beş gün Akdeniz'de bekletilen mültecilerden sadece dokuzunun sağ kalabildiği bilinmektedir (BBC, 2013). Elbette rapor edilebilen bu örneklerin dışında, Bosna'da Hollanda askerlerinin gözetiminde Sırpların etnik tecavüz ve katliam yapmasına göz yumulması gibi birçok dramın yaşandığı ihmaller de hafızalardadır.[2]

Bu haliyle BM, "fil terbiyecisi"[3] hikâyesindeki gibi "döv-avut" ekibinin ikinci rolünde oynamaktadır. Maalesef, uygarlığın, bilimin gelişmesine karşın insan hakları ve demokrasi idealleri sarsılmaya devam etmektedir. Bu nedenle dünyada mülteci sayıları azalması gerekirken sürekli artmaktadır. Tüm insanlığa yaşanabilir bir Dünya vaadiyle ortaya çıkan rasyonalist Batı düşüncesinin dizayn ettiği siyasi sistemler (kominizm, faşizm, kapitalizm ve diktatörlükler) ile NATO, ve BM gibi evrensel nitelikli organizasyonlar çıkarlarına bağlı şekilde

---

[2] BM'in Bosna'ya müdahalesi, Müslümanların Sırplar karşısında başarı kazanma ihtimali ortaya çıkınca başlamış ve maalesef Sırpların kazançlı çıktığı bir antlaşmayla noktalanmıştır. Bosna'dan ayrılan insanların büyük bir kısmı (yaklaşık 2 milyon insan) hala mülteci olarak gittikleri yerlerde yaşamaya devam etmektedir. Şimdi aynı senaryonun Suriye müdahalesi için yapıldığı, yani bir kez daha sürecin uzayacağı ve Batı'nın çıkarlarına göre belirlenecek bir yapıyla karşılaşacağımız tahmin edilmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin, Suriye'nin bölünmesi sonrasındaki gelişmeler de dahil, mültecilerle ilgili her türlü senaryoya hazır olması gerekmektedir. Bu tür bir gelişme, içinde Türkmenlerin de olduğu çok daha fazla sayıda kişinin Türkiye'ye iltica etmesi anlamına gelmektedir.

[3] Fil terbiyecilerinin biri siyah diğeri beyaz iki elbise giyerek filleri terbiye ettikleri söylenir. Elbisenin biri, hayvanın canı yakılarak istenilen hareketler öğretilirken giyilir diğer elbise ise hayvana sevdiği şeyler verilerek istenilenler yaptırılırken giyilir. Böylece aynı kişi hem şiddeti hem de ödülü kullanarak file istediğini yaptırmaya çalışır.

dini, etnik ayrımcılığa imkân tanıyan politikalarının sonucu olarak mülteci ve sığınmacı sayısını arttırmıştır. Örneğin, 2004 yılı sonunda Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği Asya kökenli 7.7 milyon insanı, sığınmacı kayıtlarına almıştır. Asya'yı, 5.3 milyon sığınmacı ile Afrika, 2.3 milyon ile Latin Amerika ve Karayipler ve onu da Avrupa (2.2 milyon) takip etmiştir. 1.5 milyon kişi ise herhangi bir uyruğa tabi olmadan Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği kayıtlarına geçirilmiştir (UNHCR, 2004: 23). 2005 yılı sonuna kadar, BMMYK"nın ilgilendiği nüfus arasına giren kişi sayısı 1.5 milyon artış göstererek, 19.5 milyondan 21 milyona çıkmıştır. Bu rakamlar 8.7 milyon mülteciyi, 773.000 sığınmacıyı, 2005 yılı boyunca geri dönen 1.1 milyon mülteciyi, BMMYK tarafından desteklenen 6.6 milyon yerinden edilmişi, 2.4 milyon kimliksizi ve 960.000 BMMYK ile alakalı olan diğerlerini içermektedir (UNHCR, 2005: 24). Bu rakamlara ayrıca iki yıldır aralıksız devam eden Suriye iç savaşının verilerinin de eklenmesi halinde karşımıza ürkütücü bir tablo çıkmaktadır.

Coğrafya ilk önce savaş çıkarmaya yarar derler. Aynı nedenle de belirli ülkeler diğerlerine kıyasla mülteci akınlarına daha fazla sahne olur. Türkiye geçiş noktasında olması, sınır coğrafyasının niteliği itibariyle bu özelliği fazlasıyla göstermektedir. Türkiye coğrafi konumunun yanı sıra diğer komşu ülkelere nazaran daha istikrarlı olması nedeniyle de mülteciler tarafından tercih edilen ülkelerin başında gelmektedir. Ülkemizin imparatorluk deneyiminin de iltica yeri olarak seçilmesinde önemli bir yeri vardır. Örneğin İspanya'dan ölümden kaçan 300 bin Yahudinin İstanbul'a getirilmesi erken örneklerden biridir. Ayrıca, yakın tarihlerde Balkanlardan ve Orta Asya'daki zulümlerden kaçan milyonlarca insan bir kurtuluş yeri, anavatan olarak Türkiye'ye sığınmışlardır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Balkanlardan Türkiye'ye gelen Bulgaristan kökenli soydaşlarımız ve Yunanistan kökenli 400.000 Türk bu örneklerin başında gelmektedir. Bu ani ve yoğun göçlerde toplumun hem ekonomik hem demografik açıdan etkilendiği hem de sosyal yapısının gerildiği bilinmektedir.

Ortadoğu'daki devlet yapıları genelde diktatörlüklerden oluştuğundan bu ülkelerde yaşanan çeşitli siyasi ve sosyal sorunların ülkemize yansımaları hiç eksik olmamıştır. Bu ülkelerdeki siyasi istikrarsızlıklar, iç savaşlar, din ve mezhep çatışmaları, etnik temizlik hareketleri, insanları kendi ülkelerini terk ederek başka ülkelerde yaşamlarını sürdürmeye zorlamaktadır. Yine yoksulluk, doğal afetler, insan hakkı ihlalleri ile çeşitli siyasi, ekonomik ve toplumsal olaylar da insanları ülkelerinden kaçmaya itmektedir.

Bu insanların büyük bir kısmı kaçak yollarla ülkemize girmektedir. Van kent merkezinde yapılan bir çalışmada mültecilerin % 94'ü pasaportsuz ve kimliksiz olarak kaçak yoldan Türkiye,'ye giriş yaparken, sadece % 6'sı resmi yollardan Türkiye'ye girmiştir. Mültecilerin % 50'si siyasi, % 16'sı dinsel, % 11'i savaş, % 8'i ekonomik, % 15'i ise diğer nedenlerle ülkelerini terk etmek zorunda kalmıştır (Deniz, 2009: 187).

Türkiye uzun bir süre baskıcı rejimlerden, çatışmalardan kaçan kişilerin uğrak yeri olarak görüldüğünden birçok mülteci, kaçak göçmen geçiş bölgesi olarak ülkemize sığınmaktadır. Örneğin, 1979 İran devriminden sonra ülkeden kaçıp Avrupa'ya göç eden yaklaşık 1,5 milyon İranlı ilk durak olarak Türkiye'yi seçmişlerdir. İkinci büyük dalga İran-Irak savaşı, üçüncü büyük dalga ise Saddam Hüseyin'in Halepçe katliamı ve Körfez savaşı ile (1988-1991) yaşanmıştır (Kara-Korkut, 2010: 157-158). Görülen o ki Ortadoğu bir yandan mezhep ve etnik temelli savaşlara doğru evrilirken bir yandan da yeni sınırların, yeni devlet arayışlarının ateşiyle kavrulmaya devam edecektir.

Soğuk savaş döneminin bitmesi ile Arap Baharı olarak bilinen halk hareketlerinin giderek derinleşmesi neticesinde birçok insan ülkelerinden kaçmak zorunda kaldı. Türkiye halklardan yana tavır alması ve bu tablonun hemen yanı başında olması nedeniyle mülteci-sığınmacı akınlarıyla karşı karşıyadır. Son yıllarda gerek Irak gerekse Suriye'de yaşanan iç savaştan dolayı mülteci-sığınmacı sorunlarından en fazla etkilenen ülkelerden biri Türkiye'dir. Oysa Türkiye'nin

mültecilerle ilgili gelişmelere, olağanüstü durumlara cevap verecek yeterli bir alt yapısının olmadığı görülmektedir. Özellikle ülkemizin son dönemdeki aktif dış politika tercihiyle orantılandığında mülteci sorunlarının çözümünde yeterli bir yasal zeminden ve lojistikten yoksun olduğu açıkça görülmektedir. Örneğin şu anda 600 bin Suriyeli sığınmacının ne olacağı belirsizliğini sürdürmektedir. Öyle ki yasal mevzuatın niteliği bile Türkiye'ye gelen bu insanları ne mülteci ne de sığınmacı olarak tanımlamamıza imkân vermektedir. Bu belirsizlik mültecilere bakışta yaşanabilecek sorunların habercisi olarak yorumlanabilir. Nitekim 59 ülkede 50.000 kişi ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilerin yer aldığı bir raporda Türkiye, göç ve göçmen algısında "*en kötüler*" listesi içinde yer almaktadır (Barem, 2102: 1-2).

Bunun yanı sıra modern dünyada gerek savaşlar gerekse siyasi ve ekonomik nedenlerle sınır ötesi nüfus hareketliliği artmaktadır. Ayrıca ülkeler geliştikçe cazibe merkezi haline gelmekte, beşeri kaynak ihtiyacı artmaktadır. Bugün Avustralya ve İsviçre'nin nüfusunun neredeyse dörtte biri, Almanya'nın dörtte birinden biraz azı ve ABD'nin nüfusunun yüzde 12'si İngiltere ve Fransa'nın nüfusunun %10'u göçmenlerden oluşmaktadır (Ritzer, 2011: 315-316). Gelişmiş ülkeler, mültecilerin varlığını ekonomik avantajlara çevirebilecek alt yapı kadar planlama olanağına da sahiplerdir. Örneğin, Almanya'nın mülteci politikaları ihtiyaç duyduğu istihdam ihtiyacını gidermede kullandığı bilinmektedir. Uluslararası Mülteci Organizasyonu (IRO) mültecileri Avrupa'da yerleştirirken bunu savaş sonrası ekonominin yeniden inşası süreciyle birlikte ele almıştır. Böylece, Avrupa'da yerli nüfusun boşalttığı tarım, madencilik, tekstil ve hastane hizmetleri gibi sektörlerde mülteci gücünden yararlanıldığı bilinmektedir. Mültecilerin bu ülkelere yerleştirilmelerinde tesadüfî değil de ülke menfaatlerine göre hareket edildiği ve çalışma bakanlığının bu konuda ince eleyip sık dokuyarak belirleyici olduğu bilinmektedir (Erbaş ve ark, 2007: 323). Gelişmiş diğer ülkelerin de ekonomik açıdan mültecilerden faydalandıkları görülmektedir. ABD'nin tarım

alanlarında ucuz çalışsın diye Meksikalı kaçak göçmenlerin bir kısmını görmezden geldiği bilinir.

Dünyanın birçok ülkesinde yabancıya karşı olumsuz ve itici tutum ve tavırların geliştiği ve bunun artan bir sorun olduğu bilinmektedir. Mülteciler doğdukları ülkelerde, "*gözden çıkarılmış*", "*düşman*", "*atık*" muamelesi gördükleri için yabancısı oldukları ülkelerde de genelde "*atık*" muamelesi görürler. Birçok ülke metalinden naylonundan demirinden yararlanmak için karıştırılan çöpler gibi ihtiyaçlarını bu "atık insanlardan", "çocuklarından", olmadı "organlarından" karşılar.[4] Onlar artık özne değil nesnedirler çünkü. Ucuzdurlar hammadde gibi, sömürgelerdeki mallar gibi ucuza kapatılırlar bu yüzden.[5] Almanya'da, Avusturya'da, Malezya'da ve Amerika'da kısaca dünyanın birçok yerinde göçmenlerle ilgili olumsuz bakış açıları ve ayrımcı davranışlar bulunmaktadır. Örneğin Avusturya üzerine yapılan bir çalışmada çeşitli yer, zaman ve platformlarda mülteci ve göçmenler dominant kültür üyelerince bir sorun ve yük olarak görülmektedir. Bu konudaki en önemli sorun yaşam tarzı ve kültür farklılığı olarak görülmektedir.[6] Burada hakim olan bakış kendi kültürünü ve yaşam tarzını daha üstün ve diğerini aşağı olarak gören anlayıştır ve bu bakışın yeni bir ırkçılık tarzı olduğu ifade edilmektedir (Dandy, 2009: 227-230). Burada biyolojik değil de, kültürel farklılıkların esas olduğu bir bağnazlık; bazı grup ya

[4] Birçok veride çeşitli ülkelerde insanların, savaştan kaçan kimsesiz çocuk ve kadınların çeşitli amaçlarla satıldıkları, kullanıldıkları ifade edilmektedir. İnsan kaçakçılığı olarak haberlere yansıyan bu tablonun arkasında organ ticaretinden fuhuş köleliğine, çocuk köleliğinden emek köleliğine kadar korkunç bir çark bulunmaktadır (Bkz. Bales, 2002). Türkiye'de görülen bu "tekne halkı", ya da "tır halkı" maalesef Ege ve Akdeniz'de genelde akşam haberlerinin ölüleri olarak gündeme gelirler.

[5] ABD, göçmenlere vatandaşlık verme pazarlığını askerde parçalanmış kolu bacağı karşısında mültecilerin göğsüne madalya iliştirerek yapar, mesela. Hollanda göçmen çocuklarını "gay" vatandaşlarına hoşnutluk versin diye evlatlık vermek için ailelerinden kopararak yapar bunu. Bazen de Almanya'da olduğu gibi, Müslüman çocuklarının sünnet edilmesine, kültürleri "sağlıksız diye" karşı çıkılır.

[6] İkilemli bir tavır sergileyenler de yok değil elbette. Yani gelen mülteci ya da göçmenlerin hem kendileri olarak kalması hem de topluma uyum göstermesi beklenmektedir.

da halkların diğerlerine üstünlüğünü değil de, sadece sınırların kaldırılmasının sakıncasını, hayat tarzlarının ve geleneklerin bağdaşmazlığını savunan bir anlayış ortaya çıkmaktadır. Bu durum "*farkçı-ırkçılık*" olarak da adlandırılmaktadır (Balibar, 2000: 30).

Bu algıda toplumun bir kesimi ile belirli basın grupları arasında paralellik olmakla birlikte basının insanların yargılarını yönlendirmede önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu yayınlar üzerinde yapılan bir kesit araştırmasında mültecilerin genelde ekonomik, sağlık, güvenlik, suç ve uyum ekseninde ele alınıp değerlendirildikleri ve önyargıların da bu alt başlıklar üzerinden geliştirildiği görülmektedir. Avrupa'da yapılan bir çalışmada, mültecilerin basın aracılığıyla ötekileştirildiği, bir tehdit unsuru halinde tanımlanarak yerli halkın olumsuz şekilde etkilendiği gösterilmeye çalışılmıştır. Kamuoyu oluşumunda oldukça etkili olan kitle haberleşme araçlarının mültecileri ve göçmenleri, genelde hastalıklı, tehdit, farklı, ekonomik yük, ahlaksız, suçlu gibi etiketlemelere yol açacak şekilde bir söylem geliştirdikleri ifade edilmektedir (Haynes, Devereux and Breen 2006: 2-6). Bu nedenle Avrupa'da oluşturulan çeşitli komisyonların medyanın mültecilerle ilgili yanlış algılar oluşturmaması için gerekli düzenlemeleri yapması hususunda önerileri bulunmaktadır (ICAR, 2005: 14).

Mültecilere bakışta yasal mevzuatlardaki belirsizliklerin yanı sıra kültürel nedenlerin oluşturduğu sorunlar da bulunmaktadır. Mülteci-sığınmacılarla ilgili değerlendirmelerin sosyal ve ekonomik yapı kadar kimlik ve kültür bağlamında ele alınması gereken boyutları bulunmaktadır. Bu kültürde yetişen insanlar birbirleriyle daha ilk tanışırken "*nereli*" ve "kimlerden" oldukları üzerinden yürüyen bir muhabbet ve ilişki geliştirirler. Artan göç olgusuyla sadece sınırlar değil, kültürler de çiğnenir. Bu bağlamda mülteci-sığınmacılar aidiyet, yerel kültür ve milli kimlik gibi müşterek algıları sarsan "suçlular" olarak görülmektedir. Kültürlerin etkileşimleri arttıkça da kimliklerin keskinliği, belirginliği test edilir. Öteki, "yabancı", "başka" olarak

tanındığında, artık dünyanın merkezinde olunmadığı kabul edildiği gibi insanın varlık duygusu da değişir (Chambers, 2005: 39).

Bu bağlamda mültecilerin-sığınmacıların varlıkları geldikleri ülkelerde sosyal ve kültürel birtakım gerginliklerin yaşanmasına neden olur. Geçmişte de Türkiye'de bununla ilgili sorunlar yaşanmıştır. 1950-1958 yılları arasında Türkiye'ye Balkanlar başta olmak üzere 293.463 göçmen ve mülteci kabul edilmiş ve bunların 157.035'i iskân edilmiş ve iskândan dolayı sosyo-ekonomik uyum gibi bir dizi sorun baş ağrıtmıştır. Balkanlardan Türkiye'ye yapılan göçler sonucunda yerli Türklerin gelenlere karşı neredeyse düşmanca tavırlarından bahsedilir. Örneğin Selanik'ten Tuzlaya gelen göçmenlerin dilleri Türkçe ve inançları Sünni İslam olmalarına karşın yerlilerle küçük farklılıklarının abartıldığı kaydedilir. [7] Mesela, göçmenlere sabah neden çorba yerine çay içtiklerinden tutun da kıyafetlerine kadar bir dizi farklılık sorun olarak dile getirilmiştir. Yine Balkan göçmenlerinin camilerin kullanımı da dahil çeşitli mekânlarda gözlemlenen farklılıklarının toplumsal gerginliklere neden olduğu söylenir. Ancak yıllar sonra eğitim ve evliliklerle bu bölünmenin, gerilimin yumuşadığı ifade edilir (Arı, 1960: 9-10).

Dünyadaki siyasi kaynama devam ettikçe ulus-ötesi göçmen adı verilen yeni bir göçmen tipiyle karşı karşıya kalınacağı görülmektedir. Artık ulus-ötesi göçmen adı verilen bu insanlar, klasik göçmenler gibi içinde bulundukları yeni topluma sosyal, ekonomik ve siyasi anlamda yatırım yapmakla kalmayıp aynı zamanda onlardan farklı olarak köken ülkelerindeki toplumun günlük yaşantısında da yer almakta ve orayı terk etmemektedirler (Schiller, 1999: 94). Cohen ve Vertovec göçmenlerin bu şekilde "azınlıklar" olmaktan çıkarak artan sayıda "*diaspora*" oluşumuna neden olacaklarını belirtmektedir

[7] Göçmenler genelde göç ettikleri ülkede kendilerine tepki gösterenlerin siyasi yönelimlerinin tersi bir siyasi, değer yönelimine girerler. Mesela, Bulgaristan'da Türkler yönetim baskı uyguladığı için onların değerlerine zıt yani dindardırlar. Ancak bu insanlar Türkiye'de taşraya yerleştirildikten sonra yerel halkla yaşadıkları kültürel ve yaşam tarzı uyuşmazlıkları nedeniyle halkın değerlerine ve onu temsil eden merkez siyasi hareketlere daha mesafeli durmuşlardır.

(Aktaran Nagel ve Staeheli, 2002). Türkiye'deki Suriyeli göçmenlerin önemli bir kısmının Suriye ile olan ilişkilerini, mücadelelerini ve giriş-çıkışlarını devam ettirdikleri hesaba katılırsa bu gelişmenin burada da yaşandığı söylenebilir. [8] Massey ve Schiller, artık ulus-devlet çerçevesinde fiziksel sınırlarla bağlı olmayan bir toplumun oluştuğunu ve bu toplumun küresel yapı içersinde kendi ağlarını oluşturarak göçmen sirkülasyonunu çeşitli formlarda devam ettirdiğini ve kaynak ülkeyle bağların devam ettiğini belirtirler (Marfleet, 2006: 218). Bu tür bir mülteci ya da göçmen tipinin gelinen ülkede sosyal uyum başta olmak üzere çeşitli sosyal sorunlara yol açacağı tahmin edilebilir.

Mültecilerin ve sığınmacıların varlığı ekonomik politikalar açısından değerlendirilebilecek sonuçlar da yaratır. İki gergin ve içedönük topluluğun kıt ekonomik kaynaklar için rekabet etmesi mülteci mevzuunda ve ötekileştirmede asıl meseledir (Clark, 2008: 211). [9] Çeşitli çalışmalarda mültecilerin yerel halk tarafından algılanışının onların toplumdaki ekonomik fonksiyonlarına göre değiştiği söylenebilir. Eğer yerel topluluğun mültecileri kabullenmeleri bekleniyorsa ekonomik desteğin önemli bir araç olduğu ifade edilmektedir. Afrkia'da Ghana'da mültecilerle yerli halk arasındaki ilişkiler üzerinde yapılan bir çalışmada yerli halkın %47'sinin mültecileri olumlu bir algıyla değerlendirdiğini ve bunda dışarıdan gelen ekonomik katkının ve yardımların etkili olduğu görülmektedir (Agblorti, 2006). Ancak insani yardım dernekleri tarafından verilen bu desteğin mültecilere ayrıcalık olarak hissedildiği oranda da yerel topluluklarda gücenmelere ve kızgınlıklara neden olduğu belirtilmektedir (Bakewell, 2001). Yine sığınmacı-yerel halk ilişkisinde halkın çeşitli nedenlerle kızgınlık eğilimleri önemli bir

---

[8] Ulus-ötesi göçmenliğin gelişmesinde en önemli etkenlerden biri haberleşme olanakları ve kitle taşımacılığındaki yeni gelişmeler olarak görülmektedir.

[9] Kıt kaynaklar rekabeti nedeniyle yerli nüfus ile yabancılar arasındaki çatışmaların Avrupa'da da olduğu ve örneğin İngiltere'de göçmenlerin zamanla sosyal düzeni tehdit eden varlıklar olarak görüldüğü gözlenmiştir. Bunun sonucunda yabancı çalışanların da zamanla hem siyasi hem de iş yerlerinde giderek militanlaştıkları söylenmektedir (Erbaş ve ark., 2007: 308).

sorun olabilir. Bu açıdan vatandaşlarımızın mültecilerle ilgili kaygı ve düşünceleri başlı başına ele alınması gereken ciddi bir meseledir. Bu araştırmanın temel konusu da ötekileşmeye neden olan bu endişeleri ve nedenlerini ortaya koymaktan ibarettir.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Mültecilerle ilgili çalışmalar genelde onların durumlarını ve sorunlarını ortaya koymayı hedeflemiştir. Bu tür çalışmalar önemli olmakla birlikte araştırma evrenini oluşturan kütlenin sürekli değişmesi nedeniyle örnekleme ilişkin verilerin kısa zaman içerisinde değişerek anlamını yitirmesi riski bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı ise, Kilis'te yaşayan insanların Suriyeli mültecilere yönelik algılarını ve bakış açılarını ortaya çıkarmak, onlarla ilgili yargılarını belirlemektir. Suriye'den gelen konteynırdaki sığınmacıların (kayıtlı ve izinli olanlar) sayısı bilinmekle birlikte şehir içindeki konutlarda yaşayan sığınmacıların (kayıtsız ve izinsiz) sayısı hakkındaki bilgiler tahminidir. Bu nedenle araştırmamızda sığınmacı kavramını kullanmakla birlikte araştırmamıza konu olan bilgilerin geçici koruma verilen, kaçak göçmenleri (resmi izni olmayanlar) içerdiği unutulmamalıdır. [10] Bu çalışmada Kilis'teki insanların Suriyeli sığınmacılarla ilişkileri, onlara karşı tutumları, onların gelecekleriyle ilgili beklenti ve değerlendirmeleri ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda Kilis'te yaşayan insanların Suriye'den gelenler hakkındaki önyargıları, onları ötekileştirip ötekileştirmedikleri anlaşılmaya çalışılmaktadır. Yine bu çalışmada, yerli insanların Suriyeli sığınmacılara yönelik önyargıları ve ötekileştirme tutumları varsa bunun hangi düşünce ve nedenlerle ilişkilendirildiği ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Türkiye'nin Suriye ile ilgili politikaları bir yandan sınır şehirlerinde yaşayan insanların yaşamlarını ve davranışlarını

[10] Zaten ülkemizdeki yasal mevzuat Suriyeli göçmenlerin ne sığınmacı ne de mülteci olarak tanımlanmasına olanak tanımaktadır. Bu nedenle toplumda onları nasıl ayırmak mümkün değilse metinde de bu iki kavramı ayırt etmeden birbirlerinin yerine kullandık.

etkilerken diğer yandan bu konuda insanların sığınmacılarla ilgili düşünce ve kanaatleri de kaçınılmaz şekilde bu politikaları etkileyecektir. Bu çalışma bir yandan yerli halkın sığınmacılarla ilgili düşünce ve tutumlarını bir yandan da bu politikanın ne ölçüde sürdürülebilir olduğunu ve iç siyaset açısından ne ölçüde riskli ve kırılgan bir mesele olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, halkın mültecilerle ilgili sorunlarının tespiti, doğru politikaların geliştirilip uygulanması açısından da önem taşımaktadır. Kilis'in yanı sıra Hatay, Adıyaman, Urfa ve Bölgenin lokomotif şehri olan Gaziantep' mülteci akınlarından doğrudan etkilenen şehirlerdir. Bu süreçte sığınmacıların önemli bir kısmının uzunca bir süre ülkemizde kalacakları hesap edilirse sınır illerinin yakalayacağı fırsatların yanı sıra yaşanabilecek sorunların öngörülebilmesi de gerekmektedir. Bu nedenle yerli halk ile Suriyeli sığınmacıların ilişkilerinin niteliğinin anlaşılması önem arz etmektedir.

3. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma literatür araştırmasına dayalı betimsel ve uygulamalı bir alan araştırmasıdır. Yorumlayıcı yaklaşımın kullanıldığı bu araştırmada verilerin yüzeysel, sayısal kısmının arkasında kalan niyetler, değerler anlaşılmaya çalışıldı. Araştırmada mahallelerin seçiminde bilinçli, yanlı örnekleme tekniği kullanılırken örneklem seçiminde kolaycı örnekleme tekniği kullanıldı. Hem konunun niteliği hem de Kilis'in küçük ve homojen bir il özelliği göstermesi bu kararımızda etkili oldu. Kilis'in mahalle nüfuslarına oranla bir örneklem seçimi zaman darlığı nedeniyle belirlenemedi. Biraz da konunun acilen ele alınması gerektiğinden bu örnekleme tekniği kullanıldı. Bunun yanı sıra Kilis'te halkın evlerde anket uygulanmasına sıcak bakmamaları nedeniyle gözlem birimi olarak evler değil de daha çok sokaktaki insanlar tercih edildi. Ortamın müsait olmaması ve güvenlik endişeleri de bu kararda etkili oldu. Araştırma evrenimiz, Çarşı, Beş Evler, Beşyüz Evler, Toki, Sanayii, Ekrem Çetin ve Şıh Abdullah Mahallesindeki insanlardan

oluşmaktadır. Mahalleler belirlenirken toplumun dar gelirli, orta sınıf ve üst gelir grubundaki insanları kapsayacak şekilde dağılımı dikkate alındı. Örneklemimiz bu mahallelerde tesadüfen karşılaşılan kişilerdir. Dolayısıyla araştırma değerlendirilirken bu örneklemin evreni nitelik olarak yansıttığı ancak sonuçların istatistiki anlamda Kilis'in tümüne genellenmesinin uygun olmadığı söylenebilir.

Araştırmamızda 35 sorudan oluşan bir anket uygulandı. Anket sorularının geçerliliği için uzmanlardan görüş alındı. Çoktan seçmeli olan ve altı tane açık uçlu sorudan oluşan bu ankette birkaç hususu sormadığımıza üzüldüm. Bunlar görüşülenlerin Kilisli olup olmadıkları, dini/siyasi eğilimleri, eğitim durumları, etnik kökenleri ve gelir durumları şeklindeki sorulardı. Bu sınırlama aynı zamanda araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Anket, 687 kişiye yüz yüze uygulandı. Yüzeysel bilgileri toplamayı amaçladığından anketin uygulanması daha kolay ve daha kısa sürdü. Her soru kâğıdı 25-30 dakika kadar sürdü. Anket çalışması Sosyal Bilgiler Öğretmenliği 4. sınıf öğrencileri içinden seçilen 4 kız 6 erkek olmak üzere 10 öğrenciyle yürütüldü. Öğrencilere anket uygulaması hakkında detaylı bilgi verilerek gerekli açıklamalar yapıldı. Bunun yanı sıra anket dışında tarafımdan görüşme ve söyleşi de yapılarak meselenin daha derin ve duygusal yönleri yakalanmaya çalışıldı. Görüşmeler 1-1.5 saat kadar zaman aldı.[11] Yaz ayı boyunca Kilis'te karşılaşılan farklı gruplardan (yaş, cinsiyet, meslek v.s.) 40 insanla söyleşi yapılarak Kilis'te yaşayanların, konuyla ilgili konuşanların bakış açısı anlaşılmaya çalışıldı. Bu amaçla muhtar(7 kişi), öğretmen(5 kişi), esnaf(8 kişi), doktor(2 kişi), ev hanımı(10 kişi) ve işçi(8 kişi) gibi farklı meslek gruplarıyla görüşerek konu hakkında farklı bakış açıları anlaşılmaya çalışıldı. Araştırmada Emniyet Müdürlüğü, Belediye ve AFAD'ın çeşitli verileri araştırmayı destekleyici olarak kullanıldı.

[11] Bilindiği üzere söyleşi daha çok antropolojide kullanılan ve içinde şakalaşmadan çene çalmaya kadar uzanan doğal bir üslupta yapılır. Burada amaç görüşmecinin görüşlerini olduğu gibi doğal şekilde aktarmasına zemin hazırlayabilmektir.

Kilis'te yaşadığımız için konuyla ilgili basit gözlemlerimiz bu çalışmanın zenginleşmesinde etkili oldu. Araştırmada anket bir hafta sürerken görüşmeler doğal olarak daha uzun bir süreye yayıldı. Bu araştırma Mayıs ve Eylül 2013 tarihleri arasındaki 5 ayda tamamlandığından verilerin de bu süre içindeki ortam ve kamuoyu ile sınırlı olduğu unutulmamalıdır. Anket uygulandıktan sonra veriler SPSS-16 programına girildi ve frekans tabloları elde edildi. Araştırmada nedensel bir ilişkiyi aramak gibi niyetimiz olmadığından, yani sadece durumun bir fotoğrafını çekmek istediğimizden basit tablolar oluşturuldu ve görsel kaygılar nedeniyle de bu tablolar yerine grafikleri sunuldu.

Ankete katılanların 235'i (%34) kadın 452'si ise (%66) ise erkektir. Ankete katılanların %43'ü genç ve orta yaş (18-33 yaş) grubundan ve yine %43'ü de olgun yaştaki (34-49 yaş) kişilerden oluşmaktadır. Ankette 50 yaş üstünde olanların oranı sadece%14'tür. Görüşülenlerin çoğunluğunu esnaf (%28.2), serbest çalışan işçiler (%23) ev hanımı(%21,7) ve memurlar(%9,2) oluşturmaktadır. Bunları sırasıyla herhangi bir mesleği olmayanlar(%8), emekliler (%5,2), çiftçiler (%2.3), kamu işçileri ve diğer grubunu işaretleyenler oluşturmaktadır.

Araştırmada bazı kişilerin anketi uygulayanları devlet görevlisi sanıp şikâyet makamı gibi davrandıkları, kızgınlıklarını yansıttıkları gözlendi. Bazen grup halinde gelerek, konuşanlara müdahale edenler oldu ve sorulara topluca hep olumsuz ifadelerle, hatta ankete terbiye sınırını aşan cümlelerle cevap yazmaya çalışarak tepki koyanlar oldu. Bunlar karşısında bazen anketin yarıda bırakıldığı oldu ve bu anketler soru kâğıtları arasından çıkarıldı. Anket yapılırken anket yapılmasına duyarsız kalanların konunun Suriyelilerle ilgili olduğunu öğrenmelerinden sonra "içlerindeki dökmek" istercesine ankete adeta sarılmaları dikkat çekiciydi. Bu çalışmanın, Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde yaşanan saldırının hemen sonrasına denk gelmesi, sorulara verilen cevapların içeriğinin değerlendirilmesinde unutulmaması gereken bir faktördür.

4. Kilis'in Mülteci Halleri

Suriye'de yaşanan iç savaş sonucunda 150.000'den fazla insanın öldüğü yine binlerce insanın yaralanıp sakatlandığı, milyonlarca insanın ise ülkelerinden başka ülkelere göç etmek zorunda kaldıkları bilinmektedir. Bu iç savaş neticesinde yaklaşık 500 bin insanın Türkiye'ye sığındığı ve bunlar içinden binlerce ailenin de Kilis'e iltica etmek zorunda kaldığı kaydedilmiştir. Ayrıca, Türkiye'deki sığınmacı sayısının bir milyonu aşacağı tahmin edilmektedir. Gelen bu insanlar iş bulmak, daha iyi yaşamak için değil hayatta kalmak için burada olduklarından buna göç denemez. Yaşanan bu süreç büyük ölçüde tercihe dayalı bir göç olmayıp tam anlamıyla bir kaçış ve yaşadıkları da tam bir "*sürgündür*". Türkiye'ye pasaportsuz giriş yapanların kamplardaki oranı %25 olmasına karşın kamp dışında yaşayan sığınmacılar içinde bu oran %50'dir. Kamp dışında yaşayan sığınmacıların (%64) sadece %45'inin AFAD'da kaydı bulunmakta ve tüm sıığnmacıların sadece %20'sinin ülkemizde oturma izni vardır. (AFAD, 2013: 20).

Şu anda ülkemizde misafir edilen Suriyelinin 200 bini, 10 ilde 20 geçici barınma merkezlerinde kalmaktadırlar. Gelen Suriyelilerin en fazla Halep (%36), İdlip (%21), Rakka (%11), Lazkiye (%9) ve Hama'dan (%7) geldikleri görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların geldiği ise iller Adana, Adıyaman, Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Mardin, Osmaniye ve Şanlıurfa'dır. En büyük sığınmacı nüfus, üç kampındaki yaklaşık 73 bin kişi ile Şanlıurfa'da bulunmaktadır. Bu kampların yanı sıra sığınmacılar şehirlerde, mahallelerde de bulunmaktadır. Kamp dışında bulunan sığınmacıların tüm Suriyeli sığınmacılar içindeki oranı %64'tür. Kilis'te iki büyük kamp yaklaşık 14.000 ve 25.000 ile 40.000 Suriyeliyi barındırırken, 45.000 civarı Suriyeli sığınmacının kamp dışında ve zor şartlar altında mahallelerde yaşadığı tahmin edilmektedir (AFAD, 2013: 16).

Yerlerinden yurtlarından olan Suriyeli sığınmacıların evsizlik, yurtsuzluk duygusunun yanı sıra yaşadıkları "iç savaş" deneyiminin psikolojik dünyalarındaki etkisi oldukça yaralayıcıdır. Yaşananların

normal savaştan farklı olduğunu ve sonuçlarının da bir o kadar derin olduğunu tahmin edebiliriz. Yani mültecilerin Kilis'teki varlıkları açısından sorun sadece, ekonomik ve sosyal değildir. Birçoğunun savaşta bir yakınlarını kaybetmiş olmaları, bir çatışmaya, ölüme, yaralanmalara yakinen şahit olmuş olmaları zaten başlı başına bir travmadır. Kamplardaki bireylerin %32'si ve kamp dışında yaşayanların %23'ü Suriye'deki iç savaşta bir yakınının yaralandığını ifade etmiştir. Yine kamptaki bir çalışmada bir yakınını iç savaşta kaybeden erkeklerin oranı (kampta) %33, kadınların oranı ise %40'tır (AFAD, 2013: 32).

Kayıp ve korku travmasının birçok insanda anormal yansımaları olması beklenen bir durumdur. Parçalanmış bir kolu, ayağı ya da cesedi gördükten sonra kaç kişi normal yaşamına devam edebilir ki? Nitekim benzer şekilde, Kamboçya'da yaşanan savaş sonrasında insanların ruhsal sağlıklarına ilişkin bir çalışmada toplumun %68'inin major depresyon geliştirdiklerini bulgulanmıştır. Yine, Bosna'da yaşanan iç savaş sonrasında %14-%21 major depresyon ve %53 oranında travma sonrası bozukluk bulgusu elde edilmiştir (Mollica and Others: 1999). Benzer sonuçların şimdi Suriyelilerde olduğunu ve bunun onların davranışlarına ve Kilis'e yansıdığını tahmin edebiliriz. İnsan yaşamında kaybedilmemesi gereken asıl duygu, yani "*gelecek ümidinin*" sarsılması, buradaki asıl sorundur. Yerlerinden ve yurtlarından edilen bu insanların belirsizlik duyguları, onurlarının kırılması, her şeylerini kaybettikleri duygusu oldukça yıpratıcıdır. Daha önce dilenmemiş, birinden bir şey istememiş bu insanların şimdi bu duruma düşmelerinin travmatik etkisi tüm yaşadıklarının ve yokluğun ötesinde bir anlam taşımaktadır. İçlerinde doktor, mühendis, mimar gibi birçok orta sınıftan insanın, geçimlerini emekleriyle sağlayan alt sınıf insanlarından bile daha zor durumda oldukları gözlemlerimiz arasındadır. Bu insanların yaşadıkları toplumda belirli bir statüleri ve kimlikleri varken şimdi bunların savaşla birlikte anlamını yitirmesi onlar için bir nevi boşluk hissi anlamına gelmektedir.

İlk gelen ve konteynır kentte barındırılan Suriyelilerin kamp hayatının verdiği kapalı mekân ve sun'i yaşam sorunları bir yana şehirde yaşayan diğer sığınmacılarla kıyaslandığında genelde hallerinden memnun oldukları bilinmektedir. Oysa şehir içinde yaşayan Suriyelilerin halleri içleri acısıdır.[12] Özellikle Halep ve çevresindeki yerlerin yoğun bir şekilde bombalanmasının ardından Suriye'den ülkemize gelen göç çok ani ve yoğun olduğundan Türkiye buna hazırlıksız yakalandı. Bu sığınmacıların kimileri sınır kapısından kimileri ise tel örgülerin arasından gruplar halinde ve can pahasına Kilis'e sığındı.[13] Bir kısmı yaralı olan bu insanların hemen hemen tümü yanlarına hiçbir şey almadıklarından kışın ortasında aç ve açıkta kalmışlardı. Yazın, toplu halde, aileleriyle, akrabalarıyla Kilise gelen çoğu kadın ve çocuklardan oluşan birçok sığınmacı ise camilerde, ambarlarda ve park gibi açık alanlarda yatıp kalktılar.[14]

AFAD'ın Emniyet Müdürlüğü ile birlikte yaptığı alan araştırması, sınırlı da olsa mültecilerin belirli bir zaman kesitindeki ikamet ve demografik durumlarının anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Kilis'te Suriyelilerin sürekli dinamik bir özellik gösterdikleri düşünülecek olursa elde edilen "nokta çalışmaları" daimi bir bilgi vermekten uzaktır. Ancak bu bilgiler sığınmacıların ve göç

---

[12] Ülkemize yönelik sığınmacı akınları devam ettiğinden sayılar konusunda net bir bilgi olamaz. Ancak, Kilis nüfusunun neredeyse yarıya yakını artık sığınmacıdır. Bu özelliğiyle, Türkiye'nin hiçbir yerinde bu tür bir nüfus dağılımı ve sığınmacı yoğunluğu yoktur.

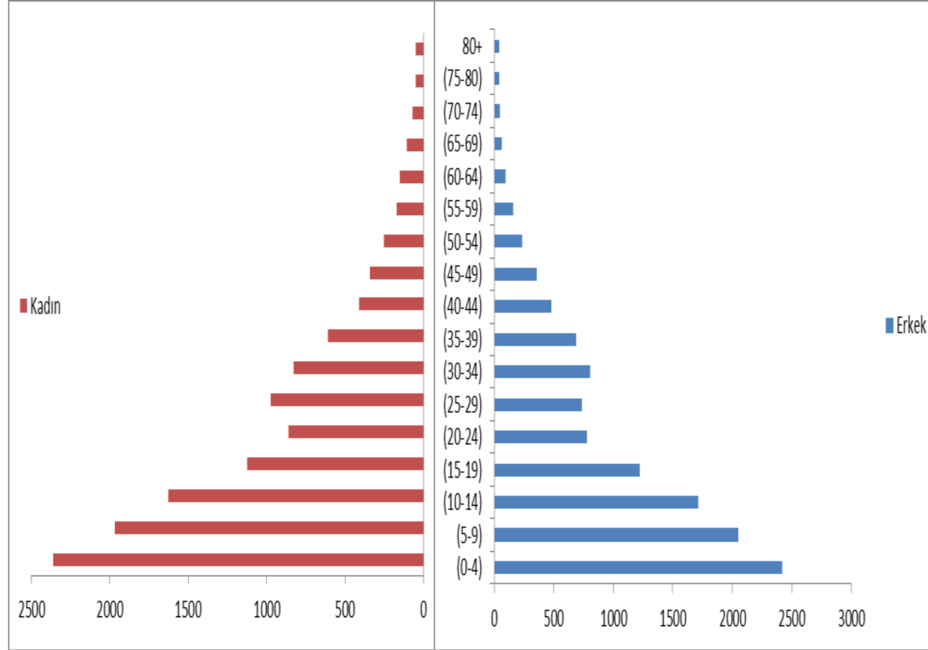
[13] Birçok veride insanların özellikle de kadınların ve çocukların sınırı geçerken çok ciddi tehditlerle karşı karşıya geldikleri ifade edilmektedir (Cochrane, 2012: 22-40). Türkiye sınırına geçerken de birçok dramatik hikâyenin yaşandığı, insanların soyulduğu, taciz edildikleri bazen yaralandıkları, ateş altında kaldıkları söylenmektedir. Sınır kapısından geçişler zorlandıkça da bu sorunların artacağı tahmin edilmektedir. Ancak bu konuda birkaç örnek dışında çok net bir bilgimiz bulunmamaktadır.

[14] Bu toplu kaçışlardan birine şahit olan bir arkadaşım, başlarında yaşlı bir insanın olduğu onlarca kadın ve çocuğun Tayyip Erdoğan Meydanında öylece beklerken yanlarına gittiklerini ve içler acısı hallerini gördüklerini anlattı. Bu kişi, içlerinde yaralananların olduğu perişan bir topluluğun yanlarında bir haftalık bebeğin olduğunu ve bebeğin annesi olmadığından ona süt bulmak için gece boyunca ona süt verecek birisini aradıklarını anlattı. Kilis'te, bunun gibi nice dramatik göç hikâyeleri, aile parçalanmaları ve mülteci yaraları ile karşılaşabilirsiniz.

hareketlerinin süreç içindeki ana özelliklerini anlamamıza yardım edecektir. Yoksa yapılan bir çalışmadan hemen sonra bir başka çalışma yapılsa bile görüşülen adreslere başka insanların geldiği, mevcut ailelerin başka yerlere gittiği ve haliyle verilerin değiştiği görülür. Ancak değişen bu verilerin kendisi bile bu sığınmacı akınlarının kendine özgü bir düzenliliğinin olup olmadığını anlamamızda yardımcı olacaktır. AFAD'ın yaptığı kayıt araştırmasında, aşağıdaki tabloda görüleceği üzere sığınmacıların sayısı 20.000 bin kadardır. Aynı veride 2019 adreste 3816 aile görülmektedir. Mültecilerin çoğunluğu Ekrem Çetin, İsmet Paşa, Bölük ve Şıh Abdullah gibi Kilis'in merkez ve merkeze yakın Mahallelerinde kalmaktadır. Söz konusu verilerde 42 ailenin çok sayıda üyesiyle birlikte Saraç Mehmet Çavuş Mahallesindeki Hannan Özüberk adlı parkta kaldıkları tespit edilmiştir. Yine 25 ailenin camide, 40 kişinin bir fabrikada, 8 ailenin ambarda, birkaç ailenin dükkânlarda, ahırlarda ve 4 ailenin de araba garajında kaldıkları gözlenmiştir. Bu mahallelerde her bir adresteki aile sayısına bakıldığında genelde iki-üç ailenin birlikte kaldığı ve toplamda %10 oranında çalışan kişi olduğu görülmektedir.

Kilis'te Mültecilerle ilgili yapılan bir çalışmada örneklemin %25,5'inin bir hanede 11 ve üzeri sayıda insanın birlikte kaldığını ve evlilerin yaklaşık %60'nın 4 ve üzeri sayıda çocuğu olduğunu göstermektedir (Paksoy, 2013: 24). AFAD verilerine göre 0-7 yaş grubundakilerin sayısı 4.988, 7-14 yaş grubundakilerin sayısı 4250 ve 15-60 yaş aralığındakilerin sayısı 10.316'dir. Bu konuda İncili'nin elde ettiği verilere göre yaş dağılımı grafikte görüldüğü gibidir (İncili: 2014).

Tablo 1: Elbeyli Beşiriye Konteynır Kenti Nüfus Piramidi

Yine bu verilerde 840 kişinin çalıştığı ifade edilmiştir. Bu nokta çalışmasında" mülteciler içindeki engellilerin oranının fazla olması, savaş nedeniyle olsa gerek, bizleri şaşırtmadı. Ancak verilerde 15-60 yaş grubundaki kadın-erkek sayılarının hemen hemen aynı olması dikkat çekicidir. Bilindiği üzere savaşlarda erkek nüfus aleyhine daralma yaşanacağından bunun sosyal sonuçları olur. Oysa bu veri, yaşanan savaşın Kilis'e gelen ailelerin kadın sayısı(5236 kişi) ile erkek sayısı(5080 kişi) arasında anlamlı bir farklılık yaratmadığını, dolayısıyla gelenlerin bu iç savaşa fazla müdahil olmadıklarını göstermektedir. Yapılan bir çalışmada kampta yaşayanların %60'ı güvenlik, %17'si ekonomik, %20'ye yakını ise politik nedenle Suriye'den ayrıldıklarını ifade etmişlerdir. Yine kamp dışında yaşayanların yaklaşık %80'i güvenlik nedeniyle Suriye'den ayrıldıklarını ve Türkiye'yi seçme nedenlerinin ise genelde ulaşım kolaylığı olduğu tespit edilmiştir (AFAD, 2013: 13).

Tablo 2: Kilis'te Emniyet Müdürlüğü ile AFAD'ın Mültecilerle İlgili Yaptığı Alan Araştırmasından Bir Kesit

						BARINMA MER. GİT İST.		0-6 YAŞ		7-14 YAŞ		15-60 YAŞ		61 YAŞ ÜZERİ	
SIRA	MAHALLE ADI	ADRES SAYISI	AİLE SAYISI	ENGELLİ	ÇALIŞAN KİŞİ	EVET	HAYIR	ERKEK	BAYAN	ERKEK	BAYAN	ERKEK	BAYAN	ERKEK	BAYAN
1	ABDİOYMAĞI MAHALLESİ	16	32	6	22	45	129	20	25	21	13	40	52		3
2	AKPINAR MAHALLESİ	18	39	11	6	109	83	33	21	17	16	59	55	3	1
3	ALTINÜZÜM MAHALLESİ	16	31	2	13	44	102	12	23	14	7	41	45	2	2
4	ASLAN MAHALLESİ	16	29	12	8	123	30	16	11	17	12	47	42	3	5
5	AŞIT MAHALLESİ	35	73	15	16	303	110	36	58	42	64	92	108	4	8
6	BARIŞ MAH.	26	43		3	104	108	32	28	23	16	55	50	1	
7	BİLAL HABEŞ MAH.	68	106	27	21	248	318	79	66	80	49	138	149	3	7
8	BÖLÜK MAH.	30	52	4	8	106	183	39	35	42	31	67	69	2	2
9	BÜYÜKKÜTAH MAH.	13	32		3	117	27	20	30	11	14	29	36	2	1
10	CANPOLAT PAŞA MAH.	21	32	7	22	101	77	15	30	24	18	47	40	5	4
11	CUMHURİYET MAH.	14	26	3	5	57	62	19	16	10	5	33	31	2	3
12	ÇAYLAK MAH.	22	50	7	2	198	82	57	54	18	28	56	64	2	3
13	DEMİRCİLER MAH.	40	77	18	20	235	166	50	42	41	35	102	122	4	2
14	DEVECİLER MAH.	34	55	8	11	179	118	33	28	36	31	79	78	4	8
15	DOĞAN GÜREŞ PAŞA MAH.	29	45	10	10	113	170	44	33	28	31	53	80	5	3
16	EBÜLÜLA MAH.	51	97	13	25	129	162	65	69	53	39	138	126	6	16
17	EKREM ÇETİN MAH.	196	420	49	26	1424	579	270	240	240	204	498	535	36	36
18	GAZİLER MAH.	16	23	6	9	72	65	20	10	15	15	47	38	1	1
19	HACI GÜMÜŞ MAH.	8	16	15	7	55	38	7	7	13	13	26	25	1	1
20	HACI İLYAS MAH.	5	14	5	2	47	5	8	7	7	8	14	14	2	2

21	HAKVERDİ MAH.	20	42	8	7	84	143	29	26	21	16	64	59	4	5
22	HELVACIOĞLU MAH.	64	111	28	45	248	324	80	74	61	52	145	157	8	5
23	HİNDİOĞLU MAH.	24	40	13	15	124	111	29	13	18	20	53	60	3	5
24	İNNAPLI KÜTAH MAH.	15	30	4	4	85	62	25	11	25	15	45	41		3
25	İSLAMBEY MAH.	15	30	1	11	56	92	19	23	13	10	39	41	3	1
26	İSMETPAŞA MAH.	106	199	41	35	460	402	133	119	119	114	296	293	8	8
27	İZZETTİN İYİGÜN P. M.	26	54	4	25	142	158	33	36	44	39	81	69	1	
28	KARAALİ MAH.	23	48	11	10	87	150	29	30	32	35	53	51	3	4
29	KARTALBEY MAH.	35	65	8		154	187	56	51	35	32	78	83	3	3
30	KAZIM KARABEKİR MAH.	12	25	3		57	81	20	19	13	22	30	34	2	2
31	KETENCİLER MAH.	16	39	7	8	127	60	25	20	17	20	43	58	1	1
32	M.FEVZİ ÇAKMAK MAH.	55	108	21	21	342	277	72	86	50	66	165	171	4	10
33	M.R. KAZANCIOĞLU MH.	27	50	7	1	155	82	30	22	28	23	55	66	4	8
34	MEHMET SANLI MAH.	9	13	2	1	19	46	2	4	8	5	22	23		1
35	MERCİDABIK MAH.	51	85	10	18	223	145	59	55	52	45	138	112	3	4
36	MEŞHETLİK MAH.	20	46	7	14	194	68	26	31	32	28	74	62	2	7
37	MIHALİ MAH.	29	46	6	3	155	94	33	30	30	42	52	57	1	4
38	MUALLİM R. BİLGE MAH.	8	19	1	5	49	51	2	13	7	11	27	36		1
39	MOLLAHAMİD MAH.	10	11	3		49	13	5	7	5	10	11	20	1	4
40	MÜCAHİTLER MAH.	24	52	5	24	159	127	29	40	33	35	68	67	6	1
41	MÜSLÜMANBEY MAH.	16	30	4	9	72	91	18	20	22	19	43	49		3
42	NACAROĞLU MAH.	15	26	6	19	56	79	19	19	14	11	42	32	1	1
43	NAMIK KEMAL MAH.	50	101	29	16	230	284	63	81	67	53	113	133	12	22
44	NAMIK ÜNLER PAŞA MAH.	36	71	7	14	248	97	39	45	27	26	99	97	7	6

45	NURETTİN MAH.	24	38	7	11	143	71	30	25	28	20	51	53	5	2
46	OKÇULAR MAH.	20	39	13	8	181	34	20	24	28	29	48	61	4	6
47	OSMANGAZİ MAH.	32	63	3	13	157	165	49	47	28	28	83	92	3	4
48	OYLUM MAH.	18	39	8	3	73	105	25	24	23	9	35	49	5	8
49	ÖNCÜPINAR MAH.	32	53	6	15	154	136	34	35	28	41	75	79	1	4
50	POLATPAŞA MAH.	54	92	4	27	245	245	62	52	51	71	122	119	1	3
51	SARAÇ MEH. ÇAVUŞ MAH.	38	93	13	20	309	127	48	51	54	49	125	133	4	3
52	ŞEHİT SAKIP MAH.	44	77	14	17	109	307	41	40	42	56	112	108	9	10
53	ŞEHİTLER MAH.	29	46	5	7	82	172	19	25	39	44	62	58	4	3
54	ŞIHABDULLAH MAH.	62	117	13	24	389	207	78	69	55	47	166	171	6	10
55	ŞIHAHMET MAH.	19	45	4	15	91	135	23	36	15	22	58	55	4	5
56	ŞIHLAR MAH.	18	32	3	10	102	62	26	21	14	20	42	41	2	7
57	ŞIHMEHMET MAH.	58	104	9	16	192	258	85	77	66	69	129	120	4	6
58	ŞÖRHABİL MAH.	26	46	8	27	46	206	33	36	22	25	64	69	1	2
59	TABAKHANE MAH.	14	27	3	11	33	88	16	18	13	11	30	40	1	2
60	TEKYE MAH.	11	25	6	7	78	48	13	14	11	14	44	24	2	4
61	TIRIKLI MAH.	21	42	7	8	75	145	26	25	22	22	58	64	4	2
62	YAŞAR AKTÜRK MAH.	2	7	1		27		4	2	2	1	10	8		
63	YAVUZ S. SELİM MAH.	37	64	8	36	176	156	45	39	37	38	111	81	6	5
64	VAİZ MAH.	12	23	3	9	80	46	17	18	15	13	31	30	1	1
65	YEDİ ARALIK MAH.	47	93	18	20	173	249	53	65	43	27	113	140	3	6
66	YENİ MAH.	25	36	1	20	52	148	23	32	19	20	49	47	4	5
67	ZEYTİNLİ MAH.	30	53	1		161	126	44	40	35	28	64	71	3	3
	TOPLAM	2019	3816	595	840	10358	8862	2511	2477	2177	2073	5080	5236	239	314

Tabloya bakıldığında görüşülenlerin sadece yarısının (10.358 kişi) kampa gitmek istedikleri 8.862 kişinin de kampa gitmek istemedikleri görülmektedir. Her ne kadar bu çalışma bütünü yansıtmaktan uzak olsa da bu oran mültecilerin bütünü düşünüldüğünde ülkemizde kalmak isteyenleri tahmin etmemizde faydalı olabilir. Çünkü kampa gitmek istemeyenlerin önemli bir kısmı aynı zamanda çalışarak, hayata tutunarak Türkiye'de kalıcı olmanın hesabını yapanlardır. Bu insanların geri dönüş arzularını yıkan öğelerin başında onların yaklaşık %29'unun (kamptakilerin %33'ünün) Suriye'deki evlerinin yıkılmış olduğu bilgisidir (AFAD: 2013)

Sığınmacılar sabit olmaktan ziyade sürekli bir değişim ve hareket içindedirler. Kilis bu açıdan bir geçiş bölgesi, atlama taşı olarak kullanılmaktadır. Her gün otogar civarındaki hareketlilik bunun bir göstergesidir. Kilis'in bu geçiş konumu bir yandan kentte ekonomik fayda yaratırken bir yandan da "*aşınma*" oluşturmaktadır. Bu aşınmanın bir kısmı bazı sığınmacıların çeşitli borçlarından kurtulmak için veya genel olarak ayakta kalmak için oradan oraya savrulmalarında bir kısmı da yaşadıkları travmayı, gerginliği (kavga adi suç v.s. olaylarda olduğu gibi) şehirde taşımalarında görülebilir. Yerli insanlar, ev kiralayan ama parasını ödemeden kaçan, borca alışveriş yapan ama yerinde bulunamayan birçok sığınmacı hikâyesinden bahsetmektedir. Yeni şartlara uyum süreci aynı zamanda yabancılaşma süreci olduğundan bu durum sadece göçmenler açısından değil onların muhatabı yerli insanlar açısından da sorundur. Ulus aşırı göçlerde statü ve roller, kalıplanmış ilişkiler, sosyal bağ ve alışkanlıklar değiştiğinden insanların kimlikleri, hatta kişilikleri bile sarsılır. Yeni şartlar alışıldık yöntemlerle başa çıkılacak cinsten olmadığından, farklı yer, kültür, yeni zorluklar, farklı dil, kural ve değerler sığınmacıları sudan çıkmış balığa çevirmektedir. Her şeye yeni baştan başlamak gerektiğinden karşılaşılan hemen her şey meydan okuyucudur.

5. Sürgün Hayatlar

Kilis'e gelen Suriyelilerin karşılaştığı ilk sorun barınma problemiydi. Barınma sorunu, sığınmacıları oradan oraya savuran incelmiş bir şiddet olarak sürekli karşımıza çıktı. Yokluğun tetiklediği zorunlu hareketlilik ve buna bağlı olarak gelişen sürgün hayatlar, sığınmacıların yaşadığı sorunların derinleşmesine katkıda bulunmaktadır. Barınma sorunu sığınmacıların "*dip yaşantılarını*" arttırmada önemli bir zemin oluşturmaktadır. Toplumun minyatürü sayılabilecek aile ilişkilerinde ve aile bütünlüğünün korunmasında evin önemli bir işlevi vardır. Sığınmacıların yersiz yurtsuz ve gel-gitlerle göze çarpan bu göçebelikleri düzen bozucu bir deneyimdir. Bir ucu yabancılaşmaya ve yalnızlığa diğer ucu ise evsizliğe çıkan bu derme çatma hayatlar sadece onlar için değil şehir için de oldukça yıpratıcı ve *sarsıcıdır*. Sığınmacının kendine ait olmayan ve her an gideceği için ev bile sayamadığı bu geçici konakları onun dünyadaki konumunun kayganlığını gösterir. "Ne göçen ne de göçemeyen sığınmacılar sürekli bir arafı, durmakla gitmek arasında kalmanın nahoş duygusunu" yaşarlar. Bu yüzden güven ve mutluluk duygusunun en somut hallerinden olan "kendini evinde hissedebilme" duygusu, evleri harap olmuş mültecilerin çoğu için artık yabancı bir duygudur. Kamp hayatı bu hissi zedelediğinden pek istenmese de bazen beslenme problemi denklemi tersine çevirmeye yetmiştir. Oysa Kilis'te çoğu sığınmacının eline bu da geçmemiştir.

Sığınmacıların tümünün konteynır kentte barındırılmaları mümkün olmadığından diğer illere gönderilmeleri planlandı. Oysa onların Kilis'te, sokak aralarında ev tutarak yaşamaları için önemli nedenleri vardı. Bu insanların önemli bir kısmının Halep'te ve sınır bölgelerinde bir akrabaları, ailelerinden savaşan birileri vardı. Yıkılmış da olsa evleri, tarlaları hemen sınıra yakın bir yerlerdeydi. Ayrıca, kimi oğlunu, kimi kocasını, kimi de kardeşini orada bıraktığından onlara yakın olmak ve onlardan bir haber almak için ve sonuçta vatanlarına yakın olduğu için Kilis'ten ayrılmayı istemediler. Yine Suriyeliler içinde orada zaman zaman savaşarak nöbetleşe

Kilis'e ailelerinin yanına gelen ve tekrar savaşmak için Suriye'ye gidenler de var. Onların da bu nedenle Kilis'ten gitmeleri, başka bir şehirde bulunmaları ya da kamp hayatını kabul etmeleri zor gözükmektedir.[15] Ayrıca, bazı Suriyelilerin geri dönme mitine sahip olmaları da onların başka yerlere gitmelerini engelleyebilir. Örneğin, 1980'den hemen sonra Bulgaristan'dan gelen 300 bin mültecinin yarısından fazlasının tekrar Bulgaristan'a döndükleri, benzeri bir durumun da Bosnalı mültecilerde görüldüğü bilinmektedir (Buz, 2008:121).

Sığınmacıların merkezi planlamayla yerleştirilmeleri kadar rastgele ülkeye dağılmaları da sıkıntılarla doludur. Öncelikle, nitelikli kampların kurulması savaş mağduru olan/olmayan birçok insanın hareketlenerek nüfus akışını arttırdığı ifade edilmektedir. Örneğin, Kilis'te yapılan son mülteci kampının duyulmasıyla insanların Der'a, Hama ve İdlib'teki akrabalarını arayarak haberdar ettikleri ve böylece Türkiye'ye yönelik göçü arttırdıkları ifade edilmektedir. Ayrıca, önceki uygulamalarda göçmenlerin yerleştirildikleri yerden gelişmiş kentsel bölgelere ve büyük şehirlere doğru yer değiştirdikleri bilinmektedir. Örneğin, Balkan göçmenlerinden kırsal alana yerleşenlerin büyük kısmı sosyal baskılara ve kaldıkları yerin iklim ve zorluklarına dayanamayarak büyük şehirlere göç etmişlerdir (Özgür, 2007: 93). Bu göçmenlerin yer tercihlerinin büyük kentlere doğru olması sadece iş nedeniyle değil aynı zamanda geldikleri ülkeye yakın olmak içindir. Örneğin, geçmişteki mülteci ya da göçmen yerleştirmelerinde G. Doğu ve Doğu Anadolu'daki yerleştirilenlerin büyük kısmı arsa ve evlerini satarak ülkenin Batısına doğru

[15] Tarihte, benzeri bir durum yine Ruslarla olan mücadelemizde yaşanmıştır. Rusya'ya karşı mücadele yürüten Macarlar, yenilince Polonyalılarla birlikte İstanbul'a sığınmışlardır. Macar mültecilerin liderleri, Rusya'nın baskısı üzerine Macar göçmenlerin İstanbul dışına Kütahya'ya gönderilmelerine ve imparatorluğun farklı yerlerine dağıtılmalarına şiddetle karşı çıkmışlardır. Onlara göre eğer farklı farklı yerlere dağılırlarsa ancak toplu kalarak yürütebilecekleri mücadelelerini sürdüremeyecek ve bu bilinçlerini de kaybedeceklerdi. Ayrıca, Anadolu içlerine gelmeleri durumunda ülkelerine uzak olacaklarından Kütahya'ya yerleştirilmelerini hapis olarak değerlendirmişlerdir. (Nazır, 2007: 243-147).

gitmişlerdir (Özçelebi, 1991: 45). Ancak Suriyeli mültecilerin bazıları özellikle yoksul ve sınıra yakın yerden gelenler anavatanlarına yakın oldukları ve Batı'ya gitmek yerine ticaret için sınıra yakın Doğu ve Güneydoğu illerinde kalmaları beklenebilir. Elbette sığınmacıların geleceğini, nerede yaşayacaklarını bulundukları yerlerdeki yaşam şansları, güvenlik ve barınma şartları kadar kendi ülkelerindeki gelişmeler de belirleyecektir. Bu konuda sığınmacıların nabzının tutulması hem sosyal uyumlarının sağlanması hem de alınacak önlemler açısından önem taşımaktadır.

Şu anda Kilis'teki Suriyeli ailelerin boş dükkânlarda yatıp kalktıkları, metruk, yıkık-dökük evlerde, tamamlanmamış inşaatlarda, bağlardaki ahırlarda, tek gözlü kulübelerde, derme çatma çadırlarda kaldıkları görülmektedir. Sığınmacıların kaldıkları yerleri gördükten sonra benim için ev ve barınak kavramı anlamını yitirmişti. Elektriksiz, etrafı briketle örülmüş üstü açık yerlere, çerçevesi olmayan pencerelere branda çekerek kalanlardan tutun da 10-15 metrekarelik dükkânlara, araba garajlarına kadar boş buldukları her yer artık onların eviydi. Birçok sığınmacı akrabalarıyla birlikte evleri oda oda kiralayarak kalıyorlardı, yani her bir odada bir aile kalıyordu ve bu evlerde eşya namına bir şey yoktu. Evlerindeki boşluğu dolduran şey çocukların fazlalığıydı. Çeşitli eşyaları vermek için evlerine girdiğimizde gördüğümüz şey yerdeki birkaç sünger yatakla bir köşede yığılmış elbiseler ve birkaç battaniyeydi. Çoğu evlerde halı, kanepe v.s. şeyler yoktu. Ama çoğunda televizyon olduğunu görmek bizleri şaşırtmadı çünkü Suriye'de neler olup bittiğini ancak onunla takip edebilirlerdi. Bazı evlerde gördüğümüz eşyalar da komşularının verdikleri, ikinci el ya da artık kullanılmayan eşyalardı. Örneğin evlerine gıda yardımı için gittiğimiz bir ailedeki kadın buzdolabını göstererek bakmamı istedi. Baktığımda, buzdolabının alt tarafının kırılmış olduğunu ve içinin fare pisliğiyle dolu olduğunu gördüm. Onları gösterince kadın buzdolabından çıkardığı yemeği bana göstererek içindeki fare pisliklerini işaret ettiğinde çok kötü olduğumu hatırlıyorum ve yapılacak bir şey olmadığından hemen evden çıkmak

istedim. Sığınmacılarla ilgili gözlemlerde ev denilemeyecek birçok barınağın, odaların üzerinden yağmur nedeniyle su akıttığına şahit olduk ve bazılarının halıları sırılsıklamdı, yine birçoğu içerdeki elbiselerinin nemlendiğini göstererek çaresizliklerini anlattılar. Bu yoksulluk değildi tam bir sefalet ve tamamen yokluktu. Bu insanların bu şartlarda yaşamaları mucizeydi sanki. Ama fırsatçılar sığınmacıları yabancı ve çaresiz görerek onlar için durumu daha da kötüleştirdiler. Örneğin bütün kötü şartlarına karşın evler sığınmacılar için çok pahalıydı. Bu nedenle sığınmacıların paralarının büyük bir kısmı barınma problemine harcanmaktadır.

Yardım amacıyla sığınmacıların kaldığı onlarca eve, eve benzemeyen yerlere girip çıktığımızda hissettiğimiz şey tamamen çaresizlikti. Bu çaresizlik onlardan bize yansıyan bir ruhsal durumdu. Bu yokluk anında karşılaştığımız insanların ruhları da artık yoksuldu.[16] Bu evlerin bazıları kapısız penceresiz bazıları tuvaletsiz, banyosuzdu. İnsanların kapısız, penceresiz evlerde yaşam savaşı vermelerine alıştığımızdan dolayı artık bu görüntüler bizi şaşırtmıyordu. Kapısı olmayan tuvaletlerden, banyosu olmayan evlere kadar birçok sorunun üst üste bindiği bu evlerin sığınmacıların değersizleştirilmelerine katkısı büyüktür. Bir keresinde küçücük boş bir dükkânda kalan Suriyeli bir aileye temizlik ve banyo ihtiyaçlarını nasıl kullandıklarını sorduk. Dükkânın karşısında Kilisli yaşlı bir kadının evine giderek onun banyo ve tuvaletini kullandıklarını söylediler. Kilisli kadınla konuştum sonra, olayı doğrulayarak sözlerini sürdürdü, “oğlum bunlar insan, yazık”. Bu tür sorunların

---

[16] Yoksul ruhları Rus yazarı Platanov şöyle tanımlar: `Varları yokları ellerinden alınıp da içlerinde uçsuz bucaksız bir boşluk oluşan ve bu boşlukta ruhlarından, yani sadece hissetme ve acı çekme yeteneklerinden başka bir şeyleri kalmayanlar. Mültecilere giden yardımların azalmasında yardımsever insanların mültecilerde şahit olunan bu ruhsal durumla sürekli karşılaşmalarının yarattığı çaresizliğin büyük bir payı bulunmaktadır. Yardım çalışmalarında bulunan birçok insanın geri çekilmesinde artık onları görmek istemeyişlerinde bu tükenmişlik algısının büyük bir payı olduğuna inanıyorum.

azımsanmayacak kadar fazla olduğunu, birçok insanın da onlara yardımcı olduklarını ancak uzun sürede bu tür paylaşımların sorun oluşturacağını tahmin edebiliriz.

Sığınmacıların sadece evlerde değil camilerde, parklarda da toplu şekilde yaşadıkları görülmektedir. Başlangıçta, yaz aylarında fazla sorun yoktu ama kışla birlikte yokluk kendini daha fazla hissettirdi. Kış aylarında en ciddi sorun barınma, kışlık elbise ve ısınma problemiydi. Mevsim kış olmasına ve çok soğuk olmasına karşın gittiğimiz evlerin çoğunda çocukların yalınayak ve elbiselerinin yazlık olduğunu gördük. Bizler soğuktan ellerimizi ovuştururken gittiğimiz Suriyelilerin evlerinin çoğunda soba yoktu, olanlar da oradan buradan gelmiş kırık dökük eskilerdi. Bazı evlerde onların ısıtıcı kullandıklarına şahit olduk ama bu çok yaygın değildi ve zaten yalıtımsız bu evlerde çok fazla faydası da olamazdı. Üstelik sığınmacılar elektrik fiyatlarının Suriye ile aynı olmadığını, pahalı olduğunu öğrenince kimisi onları hemen bıraktı kimisi de kaçak kullanmaya başladı. O günlerde soba ve yakacak aynı zamanda yemek ihtiyacının da karşılanması anlamına gelmekteydi. Birçok aile sobalarının üzerinde bazen çamaşır sularını kaynatıyorlardı bazen de yemeklerini pişiriyorlardı. Ama herkes soba bulabilecek kadar şanslı değildi.[17]

Sığınmacıların barındığı evlerin ya da kaldıkları yerlerin normal yerler olmayışı sağlık, hijyen sorunu kadar ailenin işlevselliği açısından da bir risk oluşturmaktadır. Onların bu dar mekânlarda 25-30 kişi halinde yaşamaya çalışmaları her açıdan sorundur. Bu kalabalık nüfuslu evlerde yaşamanın elbette hem sağlık hem de psikolojik ve sosyal etkileri olacaktır. Yine bu insanların düzenli uyumalarını ve düzenli bir ev hayatı yaşamalarını beklemek mümkün

[17] Eğreti bir kulübede kalan yaşlı bir Türkmen kadına yaşadığı bahçenin köşesinde tüten kâğıtları göstererek “yangın çıkar bu ne” dediğimizde kadın “tüpü olmadığı için bahçenin içinde çevreden topladığı çerçöple yemek için ateş yakmaya çalıştığını” belirtti ama tahta parçaları ıslak olduğundan boşuna çabalıyor gibiydi.

değildir. Görüştüğümüz insanların "*bunlar sürekli geziyorlar"* şeklindeki şikâyetlerinin bir kısmı bu insanların kiraladıkları evlerin niteliği ile yakından ilgilidir. Birçok Kilislinin bilmediği husus, sığınmacıların çoğu kalabalık halde yaşadıkları için eve sığamadıkları ve bu nedenle bu evlere yatmadan yatmaya gittikleri ya da evin evden çok her şeye benzediği için insanların "*içeride*" zaman geçirmek istememelerinden kaynaklanmaktadır.

Mekânın daralmasıyla hayvanların bile duygu ve davranışlarında kızgınlık başta olmak üzere birçok anormal davranışın ortaya çıktığı bilinmektedir. Aynı sorunun insanlarda da benzer tepki ve gerginlikler oluşturacağı beklenebilir. Ev sorunları nedeniyle olsa gerek ki evlerine ikinci kez gittiğimiz sığınmacıların bazılarını yerlerinde, evlerinde bulamıyorduk. Çeşitli nedenlerle kiralık evlerinden, kaldıkları yerlerden mecburen oradan oraya gittiklerine şahit olduk. Bu şekilde oradan oraya savrulan bu insanların ev deneyimlerinin gittikçe anlamsızlaştığı tahmin edilebilir. Bu durum onlara yapılan yardımlarda da sorun oluşturmaktadır. Ancak ev sorununun psikolojik ve sosyal etkisi daha derindir. Genel anlamda ev, insanı muhafazakârlaştıran yani düzene bağlayan ilmeklerden biridir. Evin bu şekilde dağılışı sığınmacıların uzun zamanda "*Çingeneleşmeleri*" ya da çocuklarının "*evsiz yaşam*" riski anlamına gelmektedir. Bununla ilgili olarak sağda solda oturan, parklarda, bahçelerde yatan insan manzaraları, çöplerden bir şeyler toplayan kadın ve çocuklarla market atıklarını karıştıran insan manzaraları birer gösterge olarak yorumlanabilir.[18]

Evlerin dışında kamu alanlarında barınmaya çalışan sığınmacılar da benzer hatta daha ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Örneğin, Beş Evler Camisinin altında yatıp kalkan 20 kişinin

[18] Görüştüğümüz bir market işleticisi, ikinci güne kalan çeşitli meyve ve sebzelerin mülteciler tarafından bazen ücretsiz bazen de ucuz fiyata alınıp tüketildiğini ifade ettiler.

olduğunu söyleyen Muhtar, "*burada oturanların bundan rahatsız olduklarını, bazı mahalle sakinlerinin camiinin etrafında gezen erkekler olduğu gerekçesiyle onları buradan çıkarması için kendisine baskı yaptıklarını*" belirtti. Bunun yanı sıra, camiinin tuvalet de dahil çeşitli kısımlarının sığınmacılar tarafından kullanılmasının yarattığı bazı sorunlara değindi. Beşyüz Evler Mahalle Muhtarı, benzer şekilde "*mültecilerin camilerde yattıklarını, lavaboları kirli kullandıklarını, sürekli muslukların bozulduğunu, camiden ve kendilerinden koku geldiğini ve cemaatin bundan rahatsız olduklarını*" dile getirdi. Bu kadar insanın birlikte kalıp birlikte yattığı camilerin de sağlık ve hijyen sorunları yaratması beklenilir bir durumdur. Kilis'te sığınmacıların mecburen kaldıkları her yer ve açık alanla ilgili şikâyetler oluşmaktadır. Böylece mülteciler sadece ülkelerinden değil geldikleri ülkede de oradan oraya sürgün edilmektedir. Örneğin Beşyüz Evler Mahallesinde camide yatıp kalkan insanlar "görüntüyü bozdukları" için oradan hemen çıkarıldılar. Bugünlerde AFAD'ın karşısındaki parkta ve hemen ilerisindeki camide çadır kurarak yaşayan insanların görüntüleri de tam bir "saçılma ve dağılma" görüntüsü vermektedir. Bu tür alanlar "*arabaların hızla geçtiği yolların hemen yanında olduğundan hem çocuklar hem de karşıdan karşıya geçmek isteyen sığınmacılar için tehlikelerle doludur*". Daha geçen gün çevre yolunda karşıdan karşıya geçmek isteyen Suriyeli bir aileye araba çarptı ve haberlere yansıdığı üzere mülteci ailenin babası feci şekilde can verdi. Yani bu insanların kaldıkları eğreti çadırlarla dolu yerler sadece güvenlik, hijyen, sağlık v.s. açıdan değil diğer nedenlerle de (örneğin yangın, kavgalar ve kazalar gibi) tehlikelidir.

6. Kilis'in Sığınmacılarla İmtihanı

Kilis'e çatışmaların başlangıcında gelen sığınmacıların aksine daha sonra gelenlerin bombalardan, çatışmalardan ani ve zorunlu şekilde kaçarak son altı ay içinde Kilis'e gelmiş olmalarından dolayı durumları daha kronikti. Devletin ilk gelen sığınmacılara hazırlıklı olduğunu ancak konteynır dışında mahallelere giren sığınmacılarla

ilgili ciddi bir hazırlık yapamadığını gözlemledik. Belki 6-7 ay sorunun büyüklüğü tespit edilip şoku atlatılmaya ve sonra da organize olunmaya çalışıldı. Yani kimse bu son göç dalgalarına hazırlıklı değildi. Bu yüzden yükün büyük bir kısmı sivil toplumla Kilis'te yaşayan insanlara kaldı. Suriyeliler parklarda kurulan çadırlarda önce Belediye, Hicret Vakfı ve hayırseverlerin finanse ettiği, günde iki öğün verilen yemeklerle karınlarını doyurdular. Kilis'te İHH, Hicret Vakfı, Belediye ve Kimse Yok mu derneklerinin yanı sıra, şimdi ismini hatırlayamadığım Türkiye'nin belli başlı birçok yardım kuruluşu ve cemaatleri de bu yardımlara katıldılar. Bunun yanı sıra Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin bazı akademisyenleri ile öğrencileri de bu yardım çalışmalarında bulunarak destek oldular. Bu yardım çalışmalarında gidilen en kötü şartlardaki evlerde bile sığınmacıların oldukça "misafirperver" davrandıkları, evlerinde içecek yiyecek ne varsa paylaşma eğiliminde oldukları gözlemlerimiz arasındadır.

Üniversite olarak sığınmacıların yaşadıkları zorlukları azaltmak için birçok hayır kurumuna, Antalya'dan başlayarak birçok Büyükşehir Belediyelerine, şirketlere yazılar yazıp Kilis'teki durumla ilgili sorunları anlattık ve mültecilere ayni destekte bulunmaları için çağrıda bulunduk. Bu çağrılar sonrasında Bursa Büyükşehir Belediye'sinin gönderdiği soba, kaban, yatak ve battaniyeler öğrencilerin desteğiyle dağıtıldı. Sığınmacıların soba kullanma bilgileri olmadığından Arapça dilinde soba kullanma talimatı hazırlanarak sobalarla birlikte dağıtıldı. Kışla birlikte çeşitli eşyaların hızlı bir şekilde dağıtılması için Eğitim Fakültesi "Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi" kapsamında birçok organizasyonun içinde bizzat öğrencilerle birlikte bulunduk. Öğrenciler sığınmacılar yararına elbise toplayıp, kermesler düzenledikleri gibi bazen de evlerinden eşyalar getirdiler, harçlıklarından kesip bu insanlara yardımda bulundular.[19]

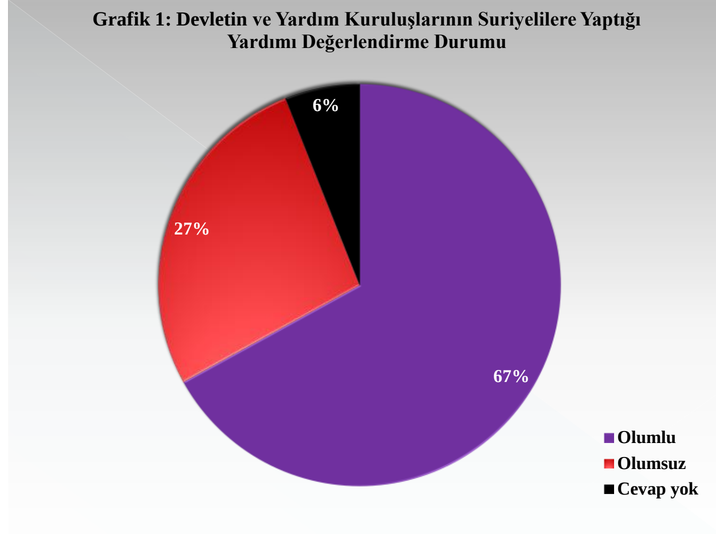
[19] Bu organizasyonların birinde öğrenciler sığınmacı, ailelerine ulaşıp elbise beden ölçülerini aldılar. Daha sonra öğrenciler İHH'ya giderek dağıtılmak için gelen elbiseleri düzenleyip paketlediler ve bu ailelere kendileri ulaştırdılar.

Kısacası tüm Kilis başlangıçta tek yürek halinde Suriyelileri bir "*misafir gibi*" karşıladılar.

Bu süreçte sığınmacı sorunlarının azaltılması için Kilisliler başta olmak üzere herkes ciddi bir gayret gösterdi. Kilisli birçok insanın sığınmacıların ilk geldiği zamanlarda onlara çok içten yardım ettiklerine şahit olduk. Çoğu yerli halkın dini gerekçelerle bu insanlara evlerini, bahçelerini açtığını, giysi ve eşya yardımında bulunduklarına şahit olduk. Ama hem sayı hem de organize yetersizliği nedeniyle hep bir şeyler yetersiz kalıyordu. İlk olması bakımından bu yardımların hepsi değerliydi, ancak bunların çoğunun sürekliliği olamazdı. Ayrıca, kimin daha öncelikli ihtiyacı olduğu bilinemediğinden sadece kısa gözlemlere, değerlendirmelere göre bu yardımlar dağıtıldı. Bazen yardımların mantığı yardım edilenlerin mantığıyla uyuşmuyordu. Bazı sığınmacılar verilen yardımları satıp günübirlik yiyecek ihtiyaçlarını karşılıyorlardı. Yani bazılarının öncelikleri daha farklıydı.[20]

Yapılan bu yardımların Suriyeli insanların bulundukları şartlardan daha iyi şartlara göçmeleri için bir gerekçe ve atlama tahtası oluşturduğu dolayısıyla Türkiye'deki gelişigüzel yardımların Suriye'deki "özgürlük savaşına" sekte vurduğu tahmin edilmektedir. Görüşmecilerden birisi, Türkiye'de yapılan bu yardımların zor koşullar altındaki Suriyeli insanların orada direnerek savaşmalarını anlamsızlaştırdığını, birçok insanın nasılsa gidecek bir yer var düşüncesiyle de Suriye'deki savaştan kaçtıklarını ifade etmektedir.

[20]Örneğin, soğuktan perişan halde görünen Türkmen bir bayana hastalanmasın diye erkek pardösüsü verdik. Sonraki gidişimizde onu giymediğini ve bir kenarda tuttuğunu gördük. Neden giymiyorsunuz diye sorduğumuzda onun "yeni olduğunu" ve Suriye'ye gittiğinde giyeceğini söyledi. Bir başkası ise aynı soruya onu cephedeki bir yakınına verdiğini söyledi.

Grafik-1'de görüleceği üzere ankete katılanların büyük bir kısmı (%67) yapılan bu özverili çalışmaları destekler şekilde bu yardımları olumlu değerlendirmektedir. Yardımları olumsuz bulanlar ise daha çok bu yardımların kendi insanımıza gitmesi gerektiğine inanan kişilerdir. Bu insanların bir kısmı da yardımların başka mültecilerin buraya gelişlerini arttıracağı endişelerini dile getirdiler. Nihayetinde, Suriye'den gelenlere başta acıyarak bakan Kilislilerin bu duyguyla onlara giyecek, yiyecek, yakacak v.s. eşyalarla yardımda bulundukları ama şimdi yavaş yavaş onlara mesafe koydukları, uzaklaştıkları söylenebilir. Savaş uzadıkça bölgedeki belirsizlik halinin Suriyelilere, davranışlarına ve onlardan da Kilislilere yansıdığı tahmin edilebilir. Zamanla yorgunluğa dönüşen ve rutinleşen bu ilk yardımlarla "*bir şeyler yapalım iyimserliği*", sığınmacıların sayı ve yoğunluğu arttıkça değişti, yavaş yavaş ilgisizliğe hatta "bir şeylerin değişmediği" görüldükçe "*moral bozukluğuna"* ve kızgınlığa dönüştü.

Yardım çalışmalarında bulunan bir doktor, "*devlet sorunu tamamıyla Kilis'e yıktı. Bu insanların çoğunu Gaziantep'e gönderebilirlerdi, ama yapmadılar, Gaziantep'e 200 bin kişi yerleştirselerdi ne olurdu? Aslında şehrin olanakları ve nüfusu*

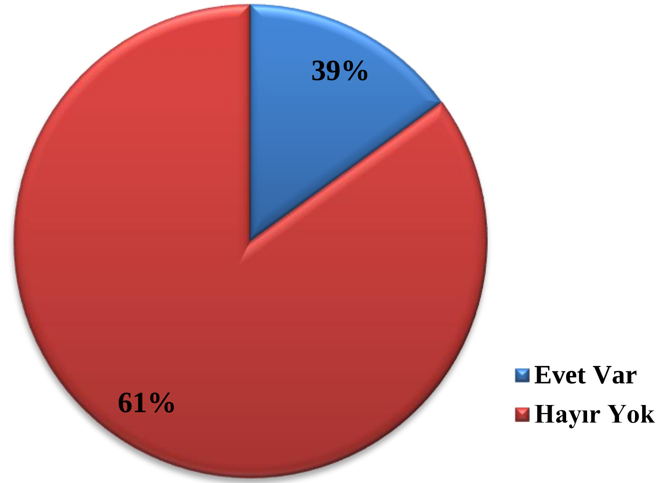
Kilis'le kıyaslandığında yapılması gereken buydu, ama bu yapılmadı. Çünkü Antep'te bunu kimse kabul etmezdi. Ama Kilis sahipsiz olduğundan gözden çıkarıldı bütün sığınmacılar buraya yönlendirildi ve bütün yük Kilis'e yıkıldı" şeklinde tepkisini dile getirdi. Bir yıl boyunca Kilis'in mültecileri ağırladığını ifade eden aynı doktor, "*Kilis'in daha fazla ödüllendirilmesi gerekirken cezalandırılır gibi muamele gördüğünü ifade etti. Meselâ Kilis'te bir arabanın sigorta maliyetinin risk bölgesi olarak görüldüğü için diğer illerden daha fazla olduğunu, yine kiraların iki-üç kat arttığını ifade eden aynı kişi kendi kendine ancak yetebilen bu ilin suçu nedir?"* diye kızgınlığını ifade etti. Bu gelişmeler ve yaşananlar sonucunda aynı kişi Kilis'ten ayrılmak isteyeceklerini, memurların da tayin isteyebileceklerini ifade etti. İldeki "*çaresizlik duygusunun arttığını*" ifade eden doktor bu nedenle artık yardım etmeyi bıraktığını, bir ölçüde insanların inançlarının sarsıldığını sitemle ifade etti.

Kilislilerin "*merhamet yorgunluğu*" yaşadıkları ve zamanla da sınırla ve savaşla ilgili ümitlerinin sarsıldığı söylenebilir. Görüştüğümüz bir yardımsever gönüllüsü gittiğimiz bazı evlerdeki hane reislerinin söz konusu yardımları hak etmediklerine ilişkin tavır ve davranışlarının olduğunu ve duyarsız bu insanları gördükçe de bu duyguya kapıldıklarını belirtmektedir. Bunun yanı sıra artık onlar yardımlarla bu işin götürüleceğine olan inançlarını neredeyse kaybetmek üzereler. Gözlemlerimize göre de dışarıdan gelen yardımlara rağmen içerideki yardım akışı eskisi gibi değil ve yaklaşık 6 aydır kayda değer bir yardımdan bahsedilemez. Üstelik yapılan yardımlara karşı yükselen bir hoşgörüsüzlüğün olduğu da bir gerçek.[21] Bütün şikâyetlere karşın sığınmacılara kişisel yardım yapma

[21] Geçmişte göçmenlerin ihtiyaçlarının karşılanması için ev ve arazi verilmesi yanında, yardım verenlere vergi muafiyeti gibi politikalar uygulanmış, Göçmen Kupası ve Göçmen Piyangosu gibi organizasyonlar yapılmıştır. Bu konuda düzenlenen yardım geceleri, illerdeki yardım birliklerinin kurulması diğer çalışmalardır (Özgür, 2007: 93).

durumlarına bakıldığında ankete katılanların önemli bir kısmının (%39) bireysel yardımda bulundukları görülmektedir.

Grafik 2: Suriyelilere Kişisel Yardım Yapma Durumu

Ancak süre uzadıkça sığınmacılar da misafir olmaktan öte yerleşik gibi algılandıkça bu davranışın sönme eğilimi göstereceğini ve belki zamanla yardım edenlere karşı da tavır alınabileceği tahmin edilebilir. Yardımlardaki o ilk heyecan şu anda kalmasa da Kilis'in duyarlı insanları sığınmacılara küçük ve anlamlı desteklerini sürdürmektedir. Bazı konuşmacılar, bununla ilgili bazı deneyimlerini paylaştılar. Örneğin, mahallelerde komşularının yardımcı olduklarını, birbirlerinden yemek alıp-verdiklerini, paylaşımda bulunduklarını ifade etmektedirler. Bu yardım faaliyetlerinde bulunanların isimlerini tek tek sıralamak elbette mümkün değil. Ancak, Kilis'te yardım deyince herkesin aklına gelen Mehmet Yandak'ın, Hanefi Kırmızı gibi insanların gönüllülüğünü eski Türk topluluklarındaki potlaç tepesine benzettiğimi ifade etmeliyim. Sınırlı da olsa şimdi dikkat çeken asıl husus, sığınmacılara mahallelerinde yer açan, onlara yardım eden, bir tas çorba götüren, yorganından döşeğine, çocuğunun elbiselerinden,

ayakkabılarına kadar seçip onlara veren bu insanların zaman zaman onlara kızıp tartışsalar da misafirperverliklerinin hala devam ediyor olmasıdır. Ancak bu durumun daha ne kadar devam edebileceğini kestirmek zor gözükmektedir. İşin doğrusu bunu zorlamanın da sorun oluşturacağı tahmin edilebilir.

7. Kimlikler: Deli Gömlekleri ve Önyargılar

Kimlik, ' "*öteki*" ile ve "*ötekiye karşı*" etkileşim yoluyla şekillenen sosyal bir olgu ve dinamik bir süreçtir (İnaç, 2005: 15-16). Kimlik insanın temel arayışlarından biridir. Öncelikle her insan bir yandan herkes gibi olmak, diğer yandan da herkesten biraz farklı olmak ister. Hem dışlanmaktan korkar hem de sıradanlaşmaktan. İnsanlar, topluluklar kendilerini öncelikle diğerlerinin gözüyle görüp tanımlarlar. Bu süreçte başkası kimliğimizin önemli bir tanımlayıcısı ve tamamlayıcısı olur. Her kimlik öteki içselleştirilerek inşa edilir ve "biz ile öteki" arasındaki karşılaştırma, mesafe bireylerin aidiyet ve kimlik duygusunu kuvvetlendirir. Etnik, ulusal, dini, sınıfsal ve cinsel kategoriler üzerinden oluşturulan kimlikler yeterince karmaşık olan gündelik hayatı öngörmeye ve basite indirgemeye yarar. Böylece, kimlikler belirsizliği azaltıp düzeni sağladığı kadar değerleri koruduğu için de güvenlik algısını besler.

Kimlikler nasıl ki "öteki" ile farklara dayanılarak inşa edilirse aynı şekilde farklılıklar da önyargı ve dışlama aracı olur (Diez, 2004: 321). Benzerlikler yerine farklılıkların abartılması insanın bir diğeriyle aynı olma yani "yok sayılma" korkusuyla açıklanır. Moore, bu yüzden hem kültürler hem de kişiler arasındaki benzerliklerin farklılıklardan daha az vurgulandığını belirtir (Özbudun, ve Şafak, 2005: 332). Kimlik bir yandan bireyin grupla özdeşleşmesi diğer yandan da başkalarından farklı olduğunu, başka olduğunu anlaması sürecinde oluşur (Güleç, 2004: 72-75).

Kimlikler bir gruba, topluluğa olduğu gibi belirli değerlere bağlılık üzerinden kurgulanır. Kimlikler bedenlere oyulduğu kadar mekâna oyulmuş değerlerdir. Yani, kimliğin en önemli

dayanaklarından birisi mekân, "yerdir". Bir anlamda sınır politikaları kimlik politikalarının bir uzantısıdır. Malezya ve Endonezya arasındaki sınır uygulamalarına dikkat çeken Spaan, toplumdaki kimlik geriliminin Endonezya'dan Malezya'ya olan göçle arttığını söylemektedir (Houtum and Naerssen, 2001: 126). Ülkeleriyle bağların kopması mülteci kimliğini belirsizleştirir, zayıflatır. Bu yersizlik duygusu iki ucu keskin bıçak gibidir. Bu durum bir yönüyle mültecilerin gelinen ülkeye adaptasyonları için gerekli olan çabalarını arttırmalarına bir yandan da bu çabaları ölçüsünde ev sahibi vatandaşların gözüne batmalarına neden olur. Zetter, mülteci etiketinin kabul edilen bir kimlik olmayıp yüklenen bir kimlik olduğunu belirtir. Ona göre bu kimlik göstergesi herhangi bir statü, kategori ve sınıflandırıcı sıfattan daha olumsuz, daha politiktir (Zetter, 2007).

Aidiyet kendiliğinden gelişmez bir grup içinde ve sosyal ilişkilerle gelişir. İnsanın sosyal olma zorunluluğu ilişkilerin arkasındaki değerleri sindirmesine yol açar. Böylece, din, dil, adetler, normlar, köken, mekân, ortak geçmiş ve yaşam tarzı sahiplenilir. Kimlikleri belirleyen ideolojiler, Meriç'in dediği gibi, idraklere giydirilen "deli gömlekleri" olduğundan önyargı üretirler. Modernleşmeyle, dinlerin verdiği bütüncül kimlikler yerini daha parçalı, değişken kimliklere bırakmaktadır. Bu süreçte dini kimlik yerine ulusal kimlik vurgusunun artması ötekileştirmede belirleyici bir yer tutmaktadır[22]. Bugün mülteci ve sığınmacılarla ilgili sorunların nedenlerinde olduğu gibi onlara yönelik bakışta da dini değerlerin yerine kimlikle ilgili bu ulusal ve modern değerlerin etkisi büyüktür.

[22] Kilis'te, bir dönem Türkiye'nin herhangi bir yerinden gelip kara yoluyla Kilis sınırından geçen hacıların barınma ve yemek ihtiyaçlarının giderilmesi için yerli halkın seferber olduğu ve hacıları şehirde misafir ettikleri bilinen bir gerçektir. Bu dini arka planın yabancılara bakış konusunda şehre kısmi bir esneklik kazandırdığı tahmin edilebilir. Bu nedenle dini algının ve genel anlamda dindarların şehirde mültecilere yönelik ötekileştirmeyi hafiflettiği, riskli bir safhaya ulaşmasını engelleyen bir arka plan sunduğu söylenebilir.

Bu yüzden eşitlik, özgürlük söylemlerine karşın ırk, etnik köken ve sosyal sınıf vurgusu ötekileştirmede önemli bir yer tutmaktadır.

İnsanlar sosyalleşirlerken erken yaşlardan itibaren çeşitli duygu ve düşüncelere yönlendirilirler. Bu duygu ve düşüncelerin arkasında değerler bulunur ve değerlerin kimlikle kişiliğe iliştirildiğini, içselleştirildiğini biliriz. Değerler neyin doğru neyin yanlış olduğu ve neyi yapıp yapamayacağımız kadar korku, kaygı gibi heyecanlarımızı da belirler. Farklı ve yabancı olana bakış sonuçta değerlerle ilgilidir ve maalesef dışlayıcıdır. Kısacası değerler insan davranışının olası yollarını belirlediği gibi duvarlarını da oluşturur. Bu toplumda iki temel duvar, çocukluktan itibaren sosyalleşme sürecinde bazen farkında olmadan (masallarla, hikayelerle) bazen de kontrol amacıyla bilerek aktarılır. Bunlar "*uzaklaşma*!", "*uzağa gitme!",* yani sınır uyarısı diğeri ise abartılı şekilde "*yabancıyla konuşma*" nasihatidir. Bu nasihatler önyargıların ve ayrımcılığın gelişmesinde etkili olan bakışı, duvarlarımızı oluşturur. Mülteci-sığınmacı hem yabancı hem de uzaktan gelmesi itibariyle bilinçaltındaki korku ve kaygı figürümüze birebir uyar.

Ötekileştirmede önyargıların belirleyici bir yeri vardır. Önyargının iki temel bileşeni vardır. Bunlar bir insan grubuna karşı temelsiz bir inanç ya da fikir olarak tanımlanabilecek bir kalıpyargı ve buna eşlik eden güçlü bir duygulanımdır (Quillian, 2006). Bilindiği üzere önyargı, varsayılan davranış, değer, yeti ya da özellikleri nedeniyle bir grubu aşağılamaktır. Bu görüşler genelde sabit ve olumsuz görüşler olup bu yönde eğilimi olan insanlar en ufak ipuçlarını bile o yönde değerlendirirler. Bu genellemelerle insanlar dış gruba "karşı olma", "uzak durma", "ayrımcılık yapma", "fiziksel saldırıda bulunma" hatta "yok etme" gibi davranışsal tepkilere yönelebilirler.

Farklılıklar, sınırların kırılması, kimliğin ve bu alışkanlıkların karşılaştırılması anlamına geldiğinden aslında rahatsız edicidir. Belki de önyargıların işlevi bu rahatsızlığı ego lehine anlamlandırma ve

düzenleme zemini sunmasındandır. Çeşitli milletler hakkında söylenen sözlerin önyargıların oluşmasındaki etkisi tahmin edilebilir. Karşılıklı olarak hem bizler hem de Araplar hakkında söylenen sözler bunun örnekleriyle doludur. Örneğin, Araplar hakkında *"Ne Şam'ın şekeri ne de Arab'ın yüzü"*, "*İşler Arap saçına döndü", "Anladıysam Arap olayım"* şeklindeki sözler bu açıdan kayda değerdir. Bu ve benzeri sözler Suriyelilerin ötekileştirilmesinde arka plan oluşturmaktadır.[23]

Günümüz dünyasının makro düzeydeki en yaygın önyargıları ırkçılık, cinsiyetçilik ve yabancı düşmanlığıdır. Önyargı, ayrımcılık ve ötekileştirme mültecilerin maruz kaldıkları temel sorunlar olup aynı zamanda önemli çatışma kaynağıdırlar. Bu önyargılar kimlikler etrafında dönüp dolaşır. Maalouf'a göre eşsiz bir aidiyet olarak görülen kimlik vazgeçilmez ve neredeyse ölümcül olarak değerlendirilir ve maalesef genelde diğerlerini dışlayarak edinilir (2004:11-12). Önyargıların temelinde benzerlik ve farklılık algısı bulunur. Her kimlik var olmak için farklılığa ihtiyaç duyar ve kendi kesinliğini güven altına almak için farklılığı abartır, ötekiliğe dönüştürür (Connolly, 1995: 93). Mülteci-sığınmacı etiketi bu açıdan düşünüldüğünde önemli bir yere sahiptir. Mülteci-sığınmacı etiketi toplumda daha önce belirli bir yeri olan insanın kimliğinin sıfırlanmasıdır. Belirli bir ırkı, inancı, statüsü, kimliği olan insanlara mülteci-sığınmacı adıyla "deli gömleği" giydirilmiş olur. Böylece, bizzat sığınmacı adının kendisi ötekileştirmeye müsait olumsuz bir anlam ve işlev kazanmaktadır. Özellikle Türkçedeki "*sığıntı*" kelimesiyle yakınlığı düşünüldüğünde bunu anlamak mümkündür.

Önyargı ve ayrımcılık genellikle toplumsal statüsü ve haliyle toplumsal gücü farklı olan, eşit olmayan gruplar arasındaki ilişkiler sonucu ortaya çıkar. Suriye'den gelenlerin Kilislilerle birçok

[23] Kültürümüzde beyaz-kara sınıflandırmalarının hayli geniş bir kullanımı vardır. Öncelikle kara kelimesiyle eş anlamlı kullanılan arap kelimesinin bilinçaltındaki karşılığı da nötr değildir. Kara eski Türkler'in çeşitli durum, kabile ve nesnelerle ilgili sınıflamalarında olumsuz ya da önemsiz ve düşük anlamında kullanılmıştır.

benzerlikleri olmasına rağmen farklılıkların abartılması bu değerlendirmeler bağlamında ele alınabilir. Ötekileştirmenin, eşitsiz ilişkilerin oluşturulmasına ve sürmesine zemin hazırladığı için sosyolojik bir karşılığı vardır. Çünkü, ötekileştirme eşitsizliğin kurulup güç ilişkilerinin yeniden üretilmesini sağlar.

Ayrıca, aşağı varsayılanla benzerlik iddiası ya da yakınlık ihtimali narsizmi, "ego"yu zedeleyen bir durum olduğundan kolay kolay kabullenilmez. Bu anlamda sığınmacılar birçok insanın "*kafa konforunu"* bozuyorlar ve ayrıca bir yönüyle de bir ihtimali, sefalette yaşama ihtimalini hatırlatıyorlar. Kimse, battaniyeden çadırları, kirli ve kalabalık ortamları ile aç çocukları avunduran bu parklarla göz göze gelmek istemiyor. Hatta bazı insanlar sığınmacılara tiksintiyle bakıp onlarla ilgili "vebadan bahseder" gibi konuşuyorlar. Bayan bir öğretmenin, sığınmacıların park duvarlarının üzerindeki çamaşırlarından sarkan sefaletlerini göstererek "*bunlar iğrenç insanlar*" sözü başka neyi anlatabilir ki. Görüşmelerimizde bazı insanların sadece bu insanları görmekten rahatsız oldukları için onlara olumsuz baktıklarını yani etiketleyici, ayrımcı düşündükleri için onlara karşı önyargılı olduklarını tespit ettik.[24]

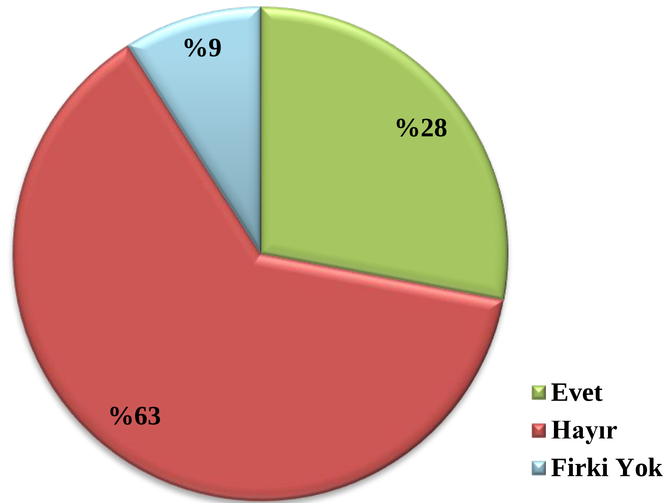
İnsan dünyayı olduğu gibi diğer insanları da kategorilere ayırarak değerlendirir. Bu sınıflamada "*biz-onlar"* ayrımı, "*normal-anormal*" diğer bir deyişle "*benzer-farklı*" kalıplarına göre yapılır. Buna göre bize benzeyenleri çekici bulup hoşlanırken bize benzemeyenlere karşı olumsuz bir tutum ve önyargı geliştiririz. "Biz" ve "onlar" yalnızca iki ayrı insan grubunu değil, tümüyle farklı iki tutum arasındaki çelişkiyi yansıtır. Kimliğin çatışmalı doğasına dikkat çeken Gasset ötekinin nefret ve korku hissiyle ilişkisini vurgular (1995: 143-170). Yine bağlanma ve antipati, güven ve kuşku, güvenlik ve korku, işbirliği ve çekişme arasındaki ayrım bunlardan sadece birkaçıdır. Haliyle bu iki zıt kutupta, "onların" olan "bizim" olmaz ve "onlar" da "biz"den kabul edilmez (Bauman, 2002: 51).

---

[24]Bu insanların arasında öğretmenlerin olduğunu görmek sarsıcıydı. Çünkü öğretmenlerden temel insan haklarına sahip çıkmaları beklenir.

Freud, "*büyük zıtlıkların olmadığı yerde küçük farklılıklar abartılır*" der. Bu nedenle küçük yerlerde aynı grubun üyeleri benzer olarak algılanır, farklılıkları da görmezden gelinirken farklı iki grup arasındaki benzerlikler görmezden gelinir, farklılıkları abartılır. Bu özellik Kilis'in küçük, sınırlı ekonomik yapısı ve kapalı bir şehir özelliği gösteren durumuyla da örtüşmektedir.[25] Aşağıdaki Grafik-3'te görüleceği gibi görüşmecilerin çoğunluğu (%63) Suriyelilerin kültürel olarak kendilerine benzediklerine ilişkin yargıya karşı olduklarını ifade etmektedirler.

Grafik- 3: Suriyelilerle Kültürel Benzerliğimiz Olduğuna Nasıl Bakıyorlar?

Sosyal kimlik teorisi önyargıyı açıklarken sınıflandırma ve öz değer basamaklarından bahseder. Bu teoriye göre, insanlar kendi gruplarıyla (iç-grup) özdeşim kurup onu daha değerli bulurlarken diğer grupları (dış-grup) daha değersiz bulurlar (Tajfel, Flament, Billig ve Bundy, 1971; Tajfel ve Turner 1986). Kendimizi iyi

[25] Aynı sorunun, aynı şekilde olmasa da üniversite öğrencilerinin Kilis'e ilk geldiklerinde onlara da benzer şekilde yansıtıldığını ve bazı insanların şüpheyle karışık önyargılarda bulunduğunu söyleyebilirim.

hissedebilmek, öz değerimizi yüksek tutabilmek için iç-grubumuzu dış-gruplara göre daha fazla kayırırız. İç-grup (biz), dış-gruplardan (onlardan/ötekilerden) daha iyi/üstün/değerli olduğunda grubumla özdeşim içinde olan "ben" de kendini iyi/üstün/değerli hisseder. Bu çerçevede iç-gruba pozitif önyargı geliştirip kayırmacı, dış-gruplara ise negatif önyargı geliştirip ayrımcı davranılır. (Arkonaç, 2008: 240-255). Böylece, birey, istenmeyen saldırgan dürtülerini, yer değiştirme, yansıtma ya da yansıtmalı özdeşim gibi savunma mekanizmalarını kullanarak ötekine atar. Önyargı bu sürecin işlemesinde temel rolü oynar. Bulunan günah keçisi kaygıyı yatıştırır, iç duygulanımı düzenler. Sığınmacı bu açıdan önyargıların yansıtılabileceği günah keçisi olarak değerlendirilebilir.

Bu konuyla ilgili olarak Adorno ve arkadaşları, önyargı üretiminde otoriter kişilik yapısının çok etkili olduğunu savunmuşlardır. Otoriter kişilik boyutları olarak, öteki sosyal gruplara ve azınlıklara yönelik önyargı, kendi sosyal grubunu yüceltme, politik-ekonomik muhafazakârlık ve anti-demokratik tutumlar tanımlanmıştır (Adorno, Frenkel-Brunswik, Levinson, Sanford 1950). Sidanius ve Pratto (1999) ise kendi sosyal grubunun diğer gruplara hâkim/üstün olmasını tercih etmek şeklinde tanımlanan "*sosyal hâkimiyet*" yöneliminin önyargı oluşumuna katkıda bulunan önemli bir kişilik boyutu olduğunu göstermiştir (Altemeyer, 1998; Duckitt, 2001). Bu açıdan önyargı ve ötekileştirme sorununun anlaşılmasında sadece sosyal, kültürel ve ekonomik nedenler değil yerel halkın ortalama kişilik tipi diyebileceğimiz modal kişiliği de hesaba katılmalıdır. Adorno insanların karakter yapıları ile azınlıklar hakkındaki görüşlerinin bu konuda herhangi iki değişkenin ilişkisinden çok daha belirleyici olduğunu ve nefret suçlarında bu etkenin kişinin dini, siyasi görüşünden daha açıklayıcı olduğunu ifade eder (Adorno, 2010: 190-197). Kilis'in sosyo-kültürel özelliklerinin otoriter kişilik kalıplarını besleyen bir zemine sahip olduğu düşünülecek olursa dini perspektifin yumuşatıcı etkisi bir yana

merkezde yaşayan insanların sığınmacılarla ilgili önyargılar geliştirmeleri beklenebilir.

Bu tür olumsuz yargıların geliştiği sosyal ve ekonomik ortamlar da dikkat edilmesi gereken bir husustur. Yokluk, hastalık, şiddet gibi sorunların başını alıp gittiği yapılarda insanlar daha fazla önyargı geliştirir ve daha agresifleşerek ötekileştirmeye başvururlar. Mültecileri vahşilik, ilkellik ve kötülük etrafında yeniden tanımlayan bir dilin genelde ekonominin kötüye gittiği koşullarda daha fazla olacağı tahmin edilebilir. Sorunların gerçek nedenlerinin bilinmediği bir yapıda hastalıkların, yoksulluğun, felaketlerin nedenleri başka yerlerde aranır. Genel olarak kötülüğün, düzensizliğin şeytanın ve kötü ruhların yanı sıra cadı ve yabancılarla bağlantılı düşünülmesi daha kolay olmuştur (Ginzburg, 2004: 63-86). Kilis'te görüştüklerimizin imgelerine dikkat edildiğinde onların sığınmacılarla ilgili "vahşi, kaba, ilkel" gibi tanımlamalarının yanı sıra ekonomik sorunlarla ilgili endişelerinin de bir dönem Avrupa'da farklı kesimler için (Yahudiler, Protestanlar için) kullanıldığını biliyoruz (Akın, 2001).

8. Toplumsal Otizm

Ülkemizin yıllardan beri benimsediği içe dönük dış politikalar bir yana Kilis'in sınırda bulunmasının yol açtığı şartlar toplumsal otizme paralel deneyimleri anlamamıza yardımcı olabilir. Soğuk savaş döneminde ve rejimlerin bir gereği olarak hem Türkiye hem de Suriye son zamanlara kadar karşılıklı ve sürekli bir ilişki geliştirmemişlerdir. Suriye'nin Osmanlı Devleti'nden kopuş süreci ve " Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur." düşüncesine yol açan gelişmeler, bu algının temelinde yatmaktadır. Bu süreçte mağrur Osmanlı kimliğinden, parçalanmış, ulusal yalnızlık hissiyle örülü yeni kimlik duygusuna geçişin önemli etkileri bulunmaktadır.

Suriye'nin Hatay mevzuu başta olmak üzere teröre destek vermesi gibi çeşitli politik hesapları nedeniyle Türkiye ile sürekli gerginlikler yaşadığı yakın geçmişten itibaren bilinen hususlardır. İki

devletin belirtilen nedenlerle konjöktürel durumlar hariç genelde herhangi bir ilişki geliştirmeye sıcak bakmamaları, uzaklıkları iki saatlik mesafeden ibaret olan bu iki sınır topluluğunu birbirlerine karşı "*yabancı*" kılmaya yetmiştir. 2000 km ötedeki bir topluluğun dilini bilen ama yanı başındaki komşularının dilini bilmeyen bu iki topluluğun birbirleri hakkında streotip geliştirmeleri beklenir bir durumdur.

Sınırın oluşturulması aynı zamanda duvarlarını çizme hamlesi, bir tür içe kapanma halidir. Kendi içinde bile kapalı bir toplum olan Suriye, her otoriter rejimde olduğu gibi belirli bir insan tipolojisinin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Diktatörlüğe dayalı kapalı bir rejim olması dolayısıyla insanların dışa kapalı, kuşkulu ve güvensiz olmaları beklenen bir husustur. Aynı husus, sınırın bu tarafına da güven sorunu olarak yansımıştır. Zaten sınır sadece mekânı bölmez, yasaları, doğruları ve yanlışları da böler, ayırır, bazen de belirsizleştirir. Sığınmacıların gelişi bu ayrım noktalarının birbirine karışmasıdır aynı zamanda.

Uzun zamandır Doğunun özelde ise Türkiye'nin Batı karşısında kendisini algılayışı oryantalist bakışın izlerini taşır. Küçümseyici tarzı içeren bu bakış, rasyonel olmayan, köylü, az gelişmiş, ilkel gibi imgeleri taşır. Bu bakışın yol açtığı eziklik duygusu genelde üstün varsayılanı taklit, içe kapanma ve kendini inkâr tutumu ile aşılmaya çalışılır. Kendini aşağı hissedenler bu tutumun doğal sonucu olarak bu küçümseyici bakışı başka topluluklara atfederek rahatlama eğilimine de girerler. Bizde Batıya karşı duyulan hayranlık ve bu duygunun verdiği rahatsızlık genelde başkalarını özellikle de Arapları kendilerinden daha aşağı görerek dengelenmeye çalışılmıştır. Birçok insan sığınmacıları sadece bir sığıntı, yoksul oldukları için değil temelde de bizimle eşit olmayan bir topluluk (Arap halkları) olarak gördükleri için de değersiz görmektedirler. Görüştüğümüz bazı insanların Suriyelilerle ilgili etiketlemelerinde, "geri", "pis", "kötü" tarzındaki olumsuz atıflarında bu bakışın izlerini görmek şaşırtıcı olmadı.

Türkiye'de yıllarca Araplara ilişkin resmi söylemin, tarihsel hadiselere ilişkin kulaktan dolma bilgilerin yanı sıra savaş öncesi ilişkilere ait olumsuz algıların da mültecilere yönelik önyargılarda etkili bir rolü vardır. Örneğin görüşmecilerin bir kısmı, Suriyelilerin bütün işlerinde hep ihanet var, "*bunlar geçmişte de bize ihanet etmişlerdi*" düşüncesini dile getirdiler. Kimlik algılamaları elbette güvenlik kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Hele sınır uçlarında yaşayanların sinir uçları daha hassastır. Yıllarca sınır üzerinden kurgulanmış bir dünyanın yıkılması da insanların güven algısını sarsmaktadır. Ameliyatta bir ayağını kaybeden yaralılar gibi sınır insanı da topraklarından, akrabalarından ayrı kalmanın, bölünmenin acısını unutmaz. Bir neşterle vücudunu yarar gibi insanların hayatını bölen sınırların buradaki insanlar için anlamı farklıdır. Bu yüzden sınırla ilgili her gelişme Kilislileri fazlasıyla kaygılandırmaktadır. Dolayısıyla kimi görüşmecilerde rastladığımız güvenlik kaygıları o kolektif hafızanın bir yansıması olarak görülmelidir.

Sınır ticareti her ne kadar uzlaşan, elini uzatan bir insan tipolojisini beslese de geçmişteki kaçakçılığın sosyal ve kültürel etkileri yerel sosyal kişilikte farklı yönde bir gelişmeyi beraberinde getirmiştir. Bu süreçte yerel ekonomiye damgasını vuran kaçakçılık, çoğu ailenin geçmişte risk ve tehlikeyle beraber yaşamalarını gerektirmiştir. Öyle ki dükkânlardan, evlerin garajlarına kadar uzanan zulaların insan psikolojisinde de zulalar oluşturduğu tahmin edilebilir. [26] Bu psikoloji kaçakçılığın verdiği "*saklamak*", *"gizlenmek"* ve *"şüpheyle karşılamak"* temelinde gelişen "*sosyal güvensizlikle*" yakından alakalıdır. Dar bir grup bağlılığı geliştiren bu psikoloji dışa kapalı, *"yabancıya güvensiz"* bir yapı olarak karşımıza çıkar ki bu duruş Kilis'te toplu sosyal hareketlerin olamayacağının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Ancak aynı sosyal psikolojinin

[26] Örneğin duruma göre değişen ekonomi ve sınır politikaları insanların yasal-yasal olmayan, doğru-yanlış konusunda çelişkili tepkiler oluşturmalarına neden olmuştur. Zula çelişkili değer ve durumların mekândaki karşılığıdır. Yine örneğin, kaçak benzin, sigara, içki alınıp satılırken hissedilen duygu psikolojik yapıda zula oluşturur. Zula, saklama ve yalan söyleme ihtimaline karşılık gelir.

Tibilli'ler[27] için geçerli olmadığını da belirtmeliyiz. Bunun yanı sıra Kilis'te insanların ortalama tipolojisinin uyanık ama daha duygusal, daha tepkisel ve sinirli olduğunu, dolayısıyla bu ortalama psikolojinin de onların sığınmacılara ilişkin tepkilerini yorumlamada önemli olduğu söylenebilir.

Şu anda yaşanan iç savaş aynı zamanda iyi-kötü varolan bir Suriyeli kimliğinin ve o kimliğe ait bütünlüğün de yıkılması, yok oluşu anlamına gelmektedir. Lacan çocuğun annesinden kopup kendi kimliğini oluşturduğu dönemde "dilin sembolik alanına" geçildiğini belirtir. Dile duyulan ihtiyaç Lacan'a göre kaybetme ve yokluk duygularıyla ilgilidir. Kelimelere daha çok ancak bir şeyleri yitirip bir şeylere ihtiyacımız olduğunda ihtiyaç duyarız. Bir sığınmacı, bir anne imgesi olarak vatanını kaybettiği gibi karşılaştığı yeni dil nedeniyle kelimelerinin, sembolik alanının da derdine çare olmadığını görür. Bu çaresizlik durumu geriye dönme, çocuksulaşmanın ötesinde içe kapanma ve toplumsal otizm eğilimine neden olmaktadır.

Otizm aslında ruhsal bir hastalık olup "toplumsal iletişim bozukluğu" olarak tanımlanır. Toplumsal ilişkilerin karşılıklılığında meydana gelen nitel bozukluk, sözel ve sözel olmayan ilişkilerdeki bozukluk bu hastalığın temel göstergeleridir (McGeer, 2004; Nichols and Stich, 2003). İki farklı topluluğun küçük bir ortamda eşit bir nüfusla yoğun olarak yaşamaları şu anda Kilis'e özgü orijinal bir durumdur. İnsanların büyük oranda birbirlerinin dillerini bilmeksizin yaşamaları ilişkilerindeki bozukluğun, boşluğun temeli olarak yorumlanabilir. İki farklı gündemle yaşayan eşitsiz bu iki topluluk birbirleriyle sınırlı bir ilişki içinde bulunmaktadırlar. Suriyeli göçünün zorunlu, ani ve yoğun niteliğinin bunda büyük bir yeri vardır.

---

[27] Tibilli olarak bilinen grup, köyleri sınır düzenlemesi nedeniyle devlet tarafından alınan insanlardan oluşmaktadır. Devlet Tibillilere köylerinden ayrılmaları karşılığında çevre yolu kenarında iki katlı evler tahsis etmiştir. Tibilliler orada grup dayanışması içinde ve hala köylerinde yaşar gibi yaşamaktadırlar. Kilis'te yaşayanların çekindikleri bu grup daha duygusal, tepkisel ve asabiyetleri güçlü olduğundan bir aşiret gibi kollektif hareket etme özelliğine sahiptir.

Kilis'te yaptığımız görüşmelerde bahsi geçen marjinalleşme sorununu arttıracak şekilde başlangıçtaki empati ve hoşgörü duygusunun gittikçe azaldığı ve önyargıları besleyecek genellemelerin yapıldığı söylenebilir. Bir Suriyeli akşam karnını doyurup doyuramayacağını düşünürken bazı insanların onları kabalık, gürültü, kalabalık, kirlilik ve görgü gibi şehir yaşamı üzerinden değerlendirmesi bu açıdan ele alınabilir. Oysa ailesini, çocuğunu ya da anne-babasını kaybeden birinin, dağılan ailelerin normal hayat sürdürmeleri, normal yaşamaları da zaten beklenemez. Birçok insanın bu olayın sosyal ve psikolojik yönüne kendini kapatması toplumsal otizme benzemektedir.

Bu süreçle ilgili olarak kültürel kimlik ile bireysel özgürlük arasındaki çelişkiyi unutmamak gerekir. Bireylerin tutum ve davranış farklılıklarına izin verilen "hoşgörü alanının" genişliği ile önyargılar arasında ters bir ilişkiden bahsedilebilir. Kültürel kimliğine sıkı sıkıya bağlı bir kişi, kendini "öteki" kimlik sahiplerinden ayırmak için kendisinden farklı tutum ve davranışları "olumsuzlama" çabası içine girer. Buna karşılık, esnek bir kültürel kimliği savunanlar ise, aynı toplum içinde yaşadığı "öteki" kimlik sahiplerine de "hoşgörü" ile bakma eğilimindedir (Kongar, 1997: 2-3).

İki insan ya da grup sorunlu da olsa birbirleriyle empati kurmaksızın yüzeysel tarzda ilişki kurabilir. Ya da karşılıklı ilişki kurmadan empati de geliştirebilir. Oysa şu anda Suriyelilerle Kilislilerin birbirlerinin zihniyetini anlamada, tanımda sorun olarak değerlendirebileceğimiz bir durumu yaşadıklarını söyleyebiliriz. Sığınmacıların çeşitli nedenlerden dolayı tecrit edildiklerini ve tecrit edildikçe de içe kapanacaklarını ve bu iki sürecin birbirlerini tetikleyerek kapalı devre bir yaşam oluşturacağı tahmin edilebilir. Bu durum psikolojik bir terim olan otizme benzerliğinden hareketle "toplumsal otizm" olarak ifade edilebilir. Yapılan karşılıklı evliliklerin bu duvarı aşma şansı elbette bulunmaktadır. Ancak bu evliliklerin dil, kültür farklılığı, yaşam tarzı, beklentiler ve evliliğin yapılma amacı

gibi nedenlerle farklılık duvarına çarpma riski bulunmaktadır. Bu durumda da söz konusu evliliklerin toplumsal otizm ve sorunlar hanesine ekleneceği hesaba katılmalıdır. Toplumsal otizm, yani yüzeyde ilişkili görünen ama gerçekte birbirinden kopuk olma durumunun, içe kapanık iki farklı topluluğun ötekileştirme sorunu yaşaması anlamına gelmektedir. Bu durumun devam etmesi ve topluluklar arası teması arttıracak sosyal düzenlemelerin olmaması durumunda Suriyeli göçmenlerin dışa kapalı kendi toplumsal ve ekonomik döngülerini oluşturacaklarını tahmin edebiliriz.

9. Ötekileştirme Süreci ve Yansımaları

Öteki kavramı, "öte" kelimesinden türemiştir ve "iki şeyden, konuşulmakta veya göz önünde tutulmakta olandan geride kalanı" olarak tanımlanmaktadır. Birçok anlama sahip olan "öte" ise "konuşanın, temel olarak aldığı bir şeyden daha uzak olan yer veya şeydir (TS, 1969: 586). Buna göre Türkçede, antropolojik manada "'biz'den olmayan insanlar" anlamına gelmektedir (Aydın 2003, 661). Uzaklık, gerilik bu kelimenin en önemli bileşenleri olduğundan anlamsal olarak da bir mesafeyi ifade etmektedir. Birçok Avrupa dilinin kökenini oluşturan Latincede ise "öteki" için yabancı anlamına gelen "alius, alia" kavramları kullanılmıştır.

Bu kavram bir ucu kâfire diğer ucu barbara uzanan geniş bir anlamlar yelpazesi sunar ve daha da önemlisi bu anlamlar kültürden kültüre değişir. Hafif ya da ciddi olsun, ayrımlar kadın/erkek, beyaz/siyah, Doğu/Batı gibi sınıflandırmalar aynı zamanda ötekileştirmenin konusu olabilir. Batı kültüründe daha dışlayıcı olan öteki ve öteki'ye tahammülsüzlük ve homojenlik saplantısı, tarih boyunca tahrip edici sonuçlar doğurmuştur. Özünde diğeri kültürümüzdeki misafirperverliğin de etkisiyle düşmanlaştırıcı ve dışlayıcı davranışın temeli değildir. Bu nedenle Orta çağ Batı Avrupa'sında görülen cadı avı bizde olmamıştır. Oysa bir yandan ırkçılığa ve Jenosite diğer yandan köle ticareti ve emperyalizme

uzanan Batı tarihinde bu "öteki imgesinin" önemli bir yeri vardır (Fontana, 2003: 106).

William Connolly, uluslararası ilişkileri sonuçta bir "ötekileştirme süreci olarak değerlendirir. Ona göre modern benlik, farklı kimlikleri ötekileştirerek var olur (Keyman, 1997: 257). Sınır kurulurken doğal olarak ötekini de yaratmış olur. Sınırlar öteki tanımı yapılarak oluşturulur çünkü. Zaten sınırın kendisi ötekileştirme için yeterli bir zemin sunar. Mekânı yeniden örgütlemenin bir tarzı olan sınır iktidarı ürettiği kadar onu tehdit eden yapay bir kurgudur. Fiziki olarak düşündüğümüz "sınır" aslında siyasi ve kültürel farklılıkların da bir görünümüdür. Soğuk savaş döneminde olduğu gibi şimdi de farklı rejimler kimliklerini, farklılıklarını sınır düzenlemeleri ile canlı tutmaya çalışırlar. Toplumlar demokratikleştikçe sınırlarını esnetir ve otoriterleştikçe de kimlikleri gibi sınırları katılaşır. Sınır içeri ve dışarı arasındaki eşiği belirlerken aynı zamanda ulusal kimliğin inşasına da katkıda bulunur. Bu anlamda düzen ve kimlik sınır ile öteki arasında oluşturulur.

Hobbes düşüncesinde insan, insanın kurdudur. Sartre'de başkası cehennemdir. Şiddet bu karşıtlığa, yani varlığın aynı ve başka, biz ve öteki olarak bölünmesine dayanır. Nefret suçunun temelinde aslında sürüden ayrılma ve öteki olma endişesi bulunmaktadır. Grup içi endişe ve kontrol kaybı düşüncesi bu tür söylemleri ortaya çıkarabilmektedir. Oysa Levinas'ın dediği gibi "insanlığın kaynağı belki de başka'dır." Yine insanlığın özü Schopenhoer'e göre başkasına merhamettir. Heideedegger'de olduğu gibi, insanın dünyası, başkalarıyla paylaştığı bir dünyadır ve varlığı da temelde, başkalarıyla birlikte yaşamak içindir.

Kötülüğün ve hataların yabancılarda ve başka kültürlerde aranması, insanın dünyanın gerçekleriyle ve bu gerçeklerde kendisinin payının ne olduğunu örtmesine yol açar. Kendisinin üstün ve önemli olduğu aslında biraz da başkasının aşağılanması, hor görülmesiyle yakından alakalıdır. Bir günah keçisi seçmek içimizdeki zaafı

giderebileceğimiz, kendimizi iyi hissedebileceğimiz, egomuzu şişirebileceğimiz bir fırsat sunar. Bu nedenle ABD'de zenci ve Almanya'da Türk olmak nasıl ki suçların sorumlusu olarak etiketlenmek anlamına geliyorsa aynısını bazı insanların Suriyeli sığınmacılarla ilgili düşünce ve tavırlarında da görmek mümkündür.

Frankenberg'e göre öteki, başka ülkede doğan, yabancı, devlete ait olmayan bir mülteci ya da turisttir. Bauman'a göre öteki olan "dost, düşman ve yabancı" kategorileri içinde en çok düşman kategorisine yerleştirilir. Genelde etnik ya da dini açıdan farklı olan azınlıktakileri ifade etse de öteki sadece bir grup, kişi olarak değil aynı zamanda farklı bir kültür, yaşam tarzı olarak da düşünülebilir. Bu anlamıyla öteki farklı olmanın ötesinde normları sarsan, düzeni bozan, tehdit olarak kavranır. Genelde toplumdaki sorunların sebebi olarak görülen öteki topluluk içi çatışmaları örten, onları kaynaştıran ve zorlukları, sorunları yansıtmaya yarayan bir tür savunma mekanizması işlevi görür (Schnapper, 2005: 137).

Ötekileştirme sorununu herhalde en fazla sığınmacılar yaşar. Bir sürgünün yani sığınmacının hangi aileye mensup olduğunun, dilinin, nasıl biri olduğunun, ne iş yaptığının, kimin eşi, akrabası, çocuğu olduğunun, soyadının, yaptıklarının (iyi ya da kötü), hatta isminin bile bir anlamı yoktur. Bir sığınmacı tanınmaz, adresi, kimliği ve çoğunlukla kaydı yoktur. Aslında modern dünyada o "yok" gibidir. Ayrıca, bir sığınmacının kendisine ait olduğunu düşündüğü bir kimlik ile geldiği ülkede kendisine biçilen kimlik farklıdır. Ötekilerin verdiği bu kimlik ile kendi kimliği arasındaki ikilik onun temel gerilimini oluşturur. Bir sığınmacı artık ne kendisi ne de başkası olabilir. O hep bir "arada", korkarak geçtiği sınır gibi kaygan bir zemindedir.

Bir sığınmacı modern dünyada sürgün muamelesi görür. Onların çoğu dillerini bilmedikleri ortamlarda, evde, çarşıda, zihinlerde önyargılarla, sıkıştırılmış yaşamlarıyla aslında "*açık hava hapishanesinde*" gibiler. Çünkü bu insanların statüsü yoktur, parası yoktur, çünkü işi yoktur, çünkü... Çoğuna göre "*onlar kötü olmasalar*

başlarına bunlar gelmezdi zaten". Görüntülere bakıldığında bu algıyı güçlendirecek mesajlar bulmak zor değil. Sığınmacılar bazen "*cami önlerine bırakılmış çocuklar*" gibi, bazen de "*evinden atılmış, kovulmuş sokak çocukları*" gibi öyle ortalıkta görülüyor. Çoğu zaman "suç arttı" yakınmalarına, herkesin bir şekilde "atın bunları" tarzındaki beklentilerine ve "kontrol edin şunları!" şeklindeki değerlendirmelerine, yazılarına konu olan sığınmacıların suçlu konumuna düşürüldükleri, kurban seçildikleri çok açıktır.

Ötekileştirmenin antropolojik yorumları sığınmacıların ve yabancıların algılanması açısından ilginç sonuçlar sunar. Jung, şeytan imgesinin yanı sıra kurban ritüelinin de tüm toplumlarda görülen bir arketip olduğunu örneklerle gösterir. Öncelikle hemen hemen tüm kültürlerde "şeytan" imgesi ve bununla ilgili anlatı ve ritüeller bulunmaktadır. Semavi dinlerin çoğu kötülüğü şeytan üzerinden kurgulayarak insanlar arasındaki ötekileştirmeyi soyut bir varlığa yönlendirmek suretiyle olumsuz duyguların başkalarına yansıtılmasını engelleyen bir işleve sahiptir. Aynısı kurban sunma ritüeli için de söylenebilir. Birçok ilkel toplumda suçun affı, işlerin yolunda gitmesi, verimin artması, tanrıların kızgınlığını gidermek veya onay için kurbanlar sunulduğunu biliyoruz. Semavi dinler bu ritüeli yani "kurban"ın masumlardan seçilmesi ritüelini masumlar için kurban paylaşımına dönüştürürken şeytanı da soyut bir varlığa dönüştürerek insanların, grupların "şeytanlaştırılmasını" engellemede işlevsel bir zemin oluşturmuştur. Oysa geleneksel zamanlarda olduğu gibi modern zamanlarda da "şeytanlaştırma", "kurban seçme" mekanizması hiç bitmemiştir. Toplumlar insan ve grupların şeytanlaştırılmasına ve kurban bulmaya fazlasıyla eğilimlidirler. Bazı görüşmelerde ve ulusal-yerel basında yayınlanan çeşitli yazı ve yayınlarda sığınmacıların "şeytanlaştırıldıkları" bazen de hedef gösterildikleri gözlemlerimiz arasındadır.

Etzioni, kurban seçmenin sorumluluk almaktan kaçan ve bencilleşen insan tipiyle alakalı olduğunu belirtir. Her durumda suçlayacak kişi ve nedenler bulan anlayış modern kültürde artan bir

eğilimdir. Kaderci anlayış azaldıkça risk algısı artacağından sadece sığınmacılarla ilgili değil her "farklı, yabancı, tuhaf" durumla ilgili olumsuz eğilimlerin artması beklenir bir durumdur. Her şeyi kontrol etme eğilimi bu anlayışın bir gereğidir. Ayrıca, modernleşme arttıkça paylaşmanın yerini biriktiricilik alacağından fedakâr insan tipi yerine de bencil insan tipi almaktadır. Faydacı ahlak bireycilikle yakından alakalı olup tüm toplumları etkilemektedir. Rekabetin, diğerinin kaybetmesine karşı kazanmanın temel ekonomik davranış olması sosyal ilişkilerde de karşılığını bulur. Yardımlaşma ve dayanışmanın büyüsünü yitirmesinin altında bunun önemli bir etkisi bulunmaktadır. Nesnelerle olan ilişkimiz yani "kullan, at, yenisini al" tarzı bazen ilişkilerimizde de belirleyici olur. Sığınmacıların faydacı değerler üzerinden değerlendirilmesi olası olduğundan onların ötekileştirilmesi de şaşırtıcı değildir.

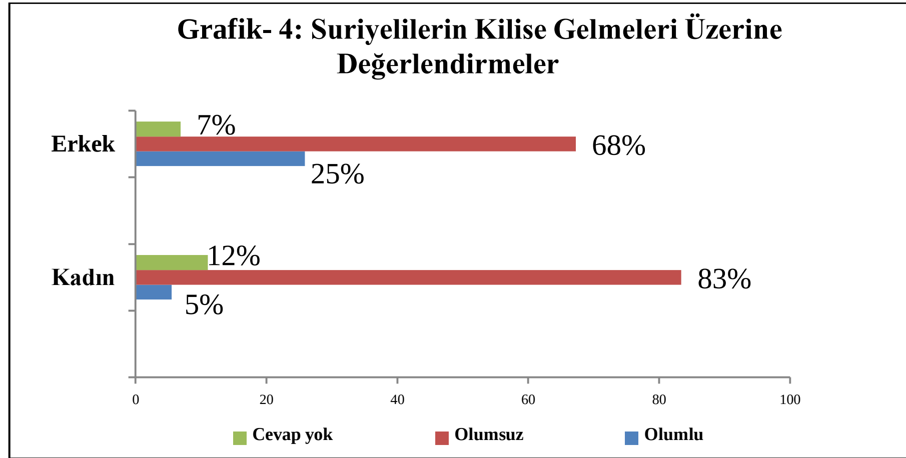
Ötekileştirmenin psikolojik arka planında, saldırganlık, yön değiştirme ve yansıtma mekanizmasının oldukça güçlü bir yeri vardır. Nefret ve kızgınlık sevgi kadar varoluşumuzu mümkün ve canlı kılan bir duygudur. Ayrıca, bazen iyiliğimiz başkalarının kötü olarak tanımlanmasına ihtiyaç duyar. İnsanlar saldırganlık, suçluluk ve diğer kötü duygularını yansıtabileceği insanlar ararlar. Bu kişiler ise genelde ya farklı veya yalnız ve zayıf olanlardan mümkünse hem farklı, hem de zayıf ve yalnız olanlardan seçilirler. Mesela eski Mısır'da saçı kırmızıya yakın olan çocukların öldürüldüğü bilinir. Şehirli-köylü, yerli-yabancı, Barbar-Helen ayrımı anlayışları tarihin soluk sayfalarından günümüzün modern ulus temelli toplumlarına kadar uzanır. Bu şekilde insanlar "*insan altı varlıklar*" haline getirilerek onların kötü muameleyi hak ettikleri düşünülür (Freedman, 2003: 290-291). Bu anlamda sığınmacıların yabancıdan da öte hem farklı hem de zayıf olmaları itibariyle "insan altı varlıklar" gibi görülmesi, ona göre davranılması beklenebilir. Çünkü bu insanlar bir kez düşmüştür. Bu insanlar bir anlamda ülkelerinden sürülmüşlerdir ve "yabancıdırlar". Bir hatayı, eksiği başkasında arama anlayışı, yine öfkenin

yansıtılabileceği birilerine duyulan ihtiyaç "toplumsal bir tepki" haline geldiğinde tehlikeli olabilir.

Yabancı, küçük topluluklarda her zaman bir riski, belirsizliği içerir. Etnik gerginlikler genelde iktisadi rekabetle ilgili olmakla birlikte önyargılar nedeniyle de tetiklenir (Kottak, 2002: 74). Kültürler genelde kendi kimliklerinin olumsuzluklarını başka kimliklere, "öteki"lere mal ederler ve böylece kendi kimliklerini temize çıkarmaya çalışırlar (İnaç, 2005: 15-16). Milliyetçiliğin negatif yorumu bireylerin, farklılıkları dışlama eğilimini arttırmaktadır. Kendini "biz" diye tanımlayan grup, farklılıkları bünyesinde bulunduran grubu "ötekiler" olarak tanımlamaktadır (Kaya, 2000: 135-169). Ulus devletlerin vatandaşlık politikalarını şekillendirmelerinde kullandığı milliyetçilik, yaşam standardı ve güvenlik odaklı kimlik algılaması bu tepkileri arttırmaktadır (Winn and Neil, 2001: 19-48). Elbette buna paralel olarak siyasi kimliği olan insanların çeşitli platformlarda sığınmacıları ima ederek olumsuz bakış ve ifadeleri kullanmaları, sığınmacıların olumsuz algılanışını arttırmaktadır.

Ötekileştir tehlikeli bir olgudur. Bir çalışmada Güney Afrika'da 25.000 mültecinin yerli halk tarafından yerlerinden uzaklaşmaya zorlandığı, 2008'de gerçekleşen bu saldırılarda 62 yabancının öldürüldüğü, daha fazla sayıda kişinin yaralanma ve tecavüze maruz kaldığı tespit edilmiştir. Söz konusu çalışmada yerli insanların kendi olumsuz duygularını mültecilere yansıtarak "onlar bizden nefret ediyorlar" söylemine sahip oldukları görülmektedir. Hatta bu çalışmada Güney Afrika'daki polislerin mültecilerin resmi kâğıtlarını yırtarak onları suçlu kapsamına sokmak istedikleri bildirilmektedir. Aynı çalışmada insanların mültecileri çok kırılgan bir çevrede yaşadıklarından her türlü olumsuzluk için onları bir potansiyel olarak gördüklerini göstermektedir (Rugunanan ve Smit, 2011: 708-709). Örneğin, Reyhanlı'da yaşanan gerilimde de benzer şekilde Suriyeli sığınmacıların arabalarına, evlerine saldırıldığı ve dışarıdan

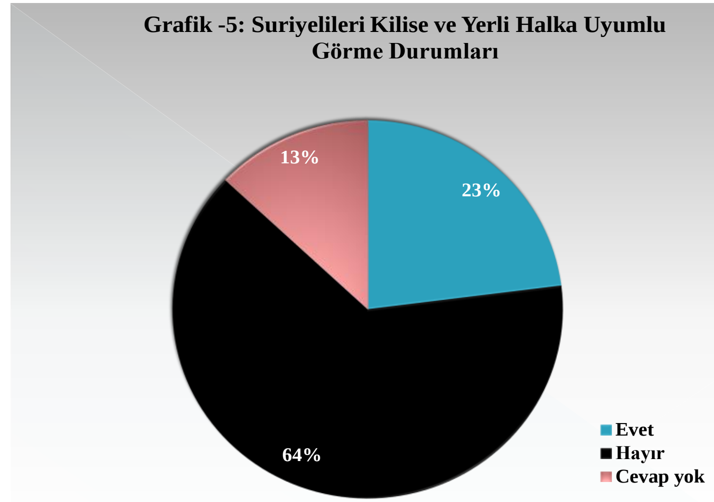
gelen insanların hem gösterilerin organizasyonlarda hem de bu saldırılarda etkili oldukları bilinmektedir.

Önceki çalışmalarda da göçmenlerle yerliler arasındaki gerginliklerin yer yer çatışmalara dönüştüğü bilinmektedir (Özçelebi, 1991: 14). Bu nedenle Kilis'teki önyargıların yaşanabilecek çeşitli sorunlar sonucunda gerginliğe dönüşme riski az da olsa bulunmaktadır. Bunu görüşmecilerin cevaplarında görmek mümkündür. Nitekim, ankete katılanların büyük bir kısmı (%72) Suriyelilerin Kilis'e gelmelerine olumsuz baktıklarını ifade etmektedir. Geriye kalan insanların büyük bir kısmı (%19) ise dini, insani ve biraz da politik duruşları nedeniyle olaya olumlu bakan insanlardır. Ancak cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde kadınların (%83) sığınmacıların gelişi konusunda erkeklere (%68) kıyasla daha fazla rahatsız oldukları görülmektedir.

Kilis'in küçük, nispeten homojen bir il olması ve sadece fiziki olarak değil sosyal ve ekonomik anlamda da sınırda yaşıyor olması farklılıkları ve sorunları esnetebilme kapasitesini zorlamaktadır. Bir açıdan da, herkesin neredeyse herkesi tanıdığı akvaryum gibi kapalı bir yaşama ilişkin algının bozulması söz konusudur. Wallace, benzer sorunların komünist Yugoslavya'nın dağılmasından sonra Çek

Cumhuriyeti'ne gelen sığınmacılar nedeniyle yaşandığını ancak ötekileştirmenin Prag'dan ziyade çevredeki kırsal ya da küçük yerleşim yerlerinde daha çok olduğunu ifade etmektedir (Wallace 2002: 20-21). Farklı gündemler, farklı diller, farklı beklentiler yerli halkın bu olumsuz algılarını derinleştirmektedir. Gerçekten de aşinalığın ve alışkanlıkların kendimizi rahatlatan bir etkisi vardır. Edward Said, kültürü, "insanın *kendini evinde hissettiği yer*" olarak görür. İnsanın kendi evinde kendini rahat hissedememesi, başka kültürlerle karşılaşmasında daha çok hissedildiğinden Kilislilerin artan huzursuzlukları anlaşılabilir. Suriyelilerin gelmesiyle birlikte Kilis'te eşitsizlik, bölünme ve yabancılaşma deneyimlerinin deyim yerindeyse yavaş yavaş şehrin her yerine sirayet eden bir sorun olduğunu ve sürekli büyüdüğünü söyleyebiliriz. Bu durum sığınmacıların uyum sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yer yer sığınmacıların kendi aralarındaki şiddetli kavgalarda da bunu görebilmekteyiz. Ankete katılanların cevaplarına bakıldığında bununla ilgili benzer bir sonucu görmek mümkündür. Yerli halkın büyük bir kısmı (%64) Suriyelileri Kilis'e ve yerli halka uyumsuz olarak değerlendirmektedir.

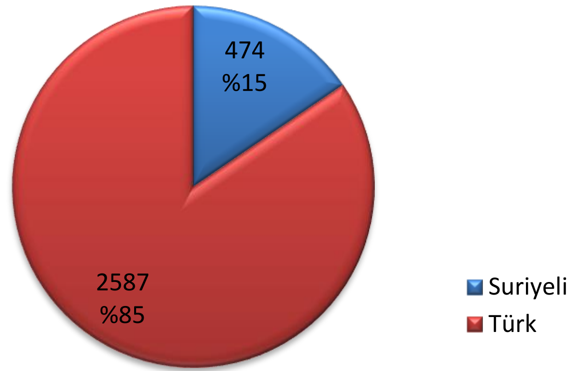
Suriyelilerin Kilis'e "uyumsuz" oldukları düşüncesi sadece algılanan bir takım farklılıkların gözlemin sonucu değil bu yöndeki bir beklentinin de sonucudur. Yani bazı Kilislilerin Suriyelileri uyumsuz görmeleri, kendi aralarındaki uyumun çok iyi olmasından ve bunun bozulması ihtimalinden kaynaklanmamaktadır. Örneğin Kilis'te öteden beri şehirli köylü gerilimi zengin-yoksul ikilemi siyasetten sosyal yaşama kadar birçok alanda hissedilen bir husustur. Dolayısıyla yerli halkın sığınmacıların uyumsuz olduklarına ilişkin algıları test edilmiş bir durumdan ziyade "sığınmacıları istememelerinin" ve zaten var olan bilişsel ve psikolojik bir "ötekileştirme" zemininin sonucudur. Bu durumun sığınmacılara karşı derinleşerek sürmesi ve yansıtılması beklenebilir. Paksoy'un çalışmasında Kilis'te görüşülen Suriyelilerin %37,5'nin yerli halkın kendilerini küçük gördüğü ve kendilerine kötü davrandıkları yönünde bir algılarının olduğu görülmektedir (2013: 42).

Genelde olumsuz bir yargı olsa da az sayıda ki eğitimli bazı insanların ve sol eğilimli olduğunu söyleyen kişilerin sığınmacılarla ilgili düşünceleri daha keskindi. Bazı görüşmelerde Kilisli olmayan birkaç görüşmecinin Suriyelileri kastederek "*bunlar terörist, hepsini süreceksin, gebersinler*" türünden cümlelerine şahit olundu. Burada asıl sorun böyle düşünen insanların olup olmamasından çok bu düşüncelerin sığınmacılarla ilgili algı ve şayiaların yankı bulmasını sağlayacak, yanlış davranışlara sürükleyecek nitelikte olmasıdır. Kilis'te sığınmacıların gelişinden itibaren tecavüzden, cinayete, hırsızlıktan ahlaksızlığa kadar birçok şayianın kolayca yayılması ve ses getirmesi yukarıda aktarılan cümlede görüldüğü gibi bu psikolojik zeminle yakından alakalıdır. Oysa emniyet verilerinin bu algıyı henüz doğrulamadığını biliyoruz[28]. 2012 yılında 2216 olay içinde Suriyeli kişilerin sayısı 146'dır. Bu olayların büyük bir kısmı sığınmacıların yerli insanlarla yaşadıkları hayat tarzı ve kültürel farklılıklardan kaynaklandığı görülmektedir. Kilis'te 2013'te toplam olay sayısı 3061

[28] 2013 yılına ait ulusal adli verilerde Kilis'in Türkiye'nin en fazla suç işlenen ili olduğu bildirilmektedir.

olup bunların sadece %15’inin Suriyeli kişilerle alakalı olduğu görülmektedir. Hatta bu oranın içinde hem mağdur hem de şüpheli sayısı birlikte bulunduğundan Suriyeli kişilerin çok az bir kısmının suç olaylarında aktör olarak yer aldığını tahmin edebiliriz (Kilis:2012-2013). Ancak bu suç olaylarında son birkaç ayda yaklaşık beş kat artış olduğu görülmektedir. Bu artışın kişilere ve mal varlığına karşı cürümlerle ilgili olduğu bulgular arasındadır.

Grafik-6: 2013 Yılında Kilis'te İşlenen Suçların Dağılımı

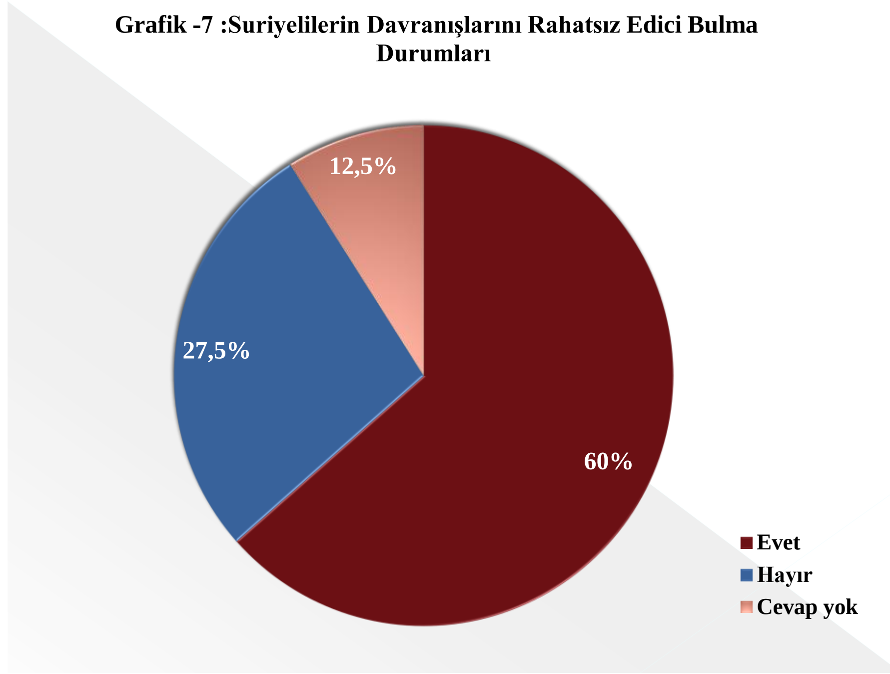
Suriyelilerin suç oranları sanıldığı gibi yüksek olmamasına rağmen şaiyaların genelde sığınmacılarla ilgili olduğundan ötekileştirmeye neden olmaktadır. Üniversiteli bir kızın Suriyeliler tarafından kaçırılıp tecavüz edildiği, yaşlı bir kadının kira nedeniyle yine sığınmacılar tarafından öldürüldüğü haberleri bu yalan haberlerden bazılarıdır. Şayiaların doğrulanması gibi yanlışlanması da mümkün olmadığından herkes görmek istediğine ya da duymak istediğine inanmaktadır. Örneğin, Kilisli iki genç kavga ettikten sonra Kilis’te haber “*Suriyeli gençler Kilisli bir genci öldüresiye dövdüler*”

şeklinde yayılmaktadır. Bu düşünce ve algının mülteciler üzerinde de yansımaları olacaktır.

Suriyeliler bir yandan benzeri bir eğilime yani ötekileştirme eğilimine girebilir öte yandan etrafındakilerin olumsuz bakışlarından ötürü, şimdi değilse bile zamanla, gizlenmek ve dahası marjinalleşmek zorunda kalabilirler. İç savaşlar "kimlik" etrafında dönüp dolaştığından ve biz-onlar ayrımı yine kimlik üzerinden kurgulandığından mültecilerin Kilis'te yerli halkla olan ilişkilerinde de kimlikler ve bunlara ilişkin önyargılar risk kaynağı olmaya devam edecektir. Kimliklere ilişkin önyargı bir grubu ötekileştirdiği gibi onu şekillendirir de. Bir çalışmada "kurban seçilen kişi, kendisine atfedilen değersizleştirici özellikleri içselleştirdiği ve ona dayatılan imgeye uygun davrandığı" tespit edilmiştir (Schnapper, 2005: 140) Filistinli bir sosyologun, ülkelerine dönmek isteyen Filistinlilere "kendilerini İsrailli olarak ilan etmeleri" gerektiğini söyleyen Yizak Hayutman'a verdiği cevapta, mültecilerin yaşadıkları kimlik, marjinalleşme ve yer sorunsalının bir kompozisyonu şöyle sunulur; "*Ben bir Filistinliyim, Kudüs'te doğdum, Filistinli olmaya başlıyordum ki, beni ülkesi olmayan biri diye çağırmaya başladılar. Bana mülteci dediler. Ondan sonra ise devletsiz kaldım. Sonra Suriyeli, Lübnanlı, Ürdünlü ve daha neler neler oldum. Sonra bana terörist demeye başladılar, şimdi Profesör Hayutman'dan öğreniyorum ki aslen Yahudiymişim*" (Grosz ve ark., 1996: 7).

Şimdi mülteciler üzerinden bu kimlik kurgusu ile olası marjinalleşme, yukarıda bahsi geçen anıda olduğu gibi öfkeyi Kilis'e, yerli halka yöneltebilir. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de uzun süre kalmaları halinde Türkiye'ye karşı önyargı geliştirmeleri de mümkün. Fawaz Turki, Filistin'den sürülenlerden biri olarak kimliklerini varlıklarından pek de hoşnut olmayan ev sahiplerinin tacizleriyle acı çeke çeke öğrendiklerini belirtir. Bir ölçüde düşman olarak kendilerini süren İsrail'i değil, uzun bir süre onları lanetleyen, sömüren ve bazen de hapseden (kamplardan bahsediyor) Araplar'ı gördüklerini ifade

eder (Grosz ve ark. 1996: 20). Bu algılama riski, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar için de geçerlidir.

Yukarıdaki Grafik-7'ye bakıldığında ankete katılanların yukarıda geçen katı ifadelerle olmasa da sığınmacıların davranışlarını itici bulduklarını göstermektedir. Bu sonuçlara göre ankete katılanların büyük bir kısmı (%60) sığınmacıların davranışlarından rahatsız olduklarını ifade etmektedir. Birçok görüşmede de Kilis'teki sığınmacıların çeşitli konularda suçlandıkları, şamar oğlanı ya da günah keçisi olarak görüldüklerine ilişkin algılarla karşılaşıldı. Olayları nedensellik bağı üzerinden değil de duygusal sebeplere bağlama eğilimi aslında küçük, duygusal birçok topluluğun alışkanlığıdır ki bunu bazı görüşmelerde görmek mümkündür. Elbette bu değerlendirmelerin hepsi Kilislilere ait değildi. Kilis'te yaşayan ama Kilisli olmayan insanlarda da benzeri ifadelere rastlanıldı.

Suriyeliler için genelde anlatıldığı gibi, Halep'te trafikte başınıza bir kaza geldiğinde siz suçsuz da olsanız Suriyelinin *"sen buraya gelmeseydin bu kaza olmazdı"* diyerek suçu ve olayı açıklamaya kalktığı bilinir. İşte bu açıklama tarzının aslında bazı görüşmelerde de zaman zaman ortaya çıktığına şahit olduk. Mesela, yaşanan sorunun suçunu Suriye rejiminin niteliğinde değil de sığınmacılarda aradıklarına şahit olduk. Bu açıdan yön değiştirmenin ve yansıtma mekanizmasının sığınmacıları ötekileştirmede, onlarla ilgili önyargılar geliştirmede yoğun olarak işlediğini söyleyebiliriz. Otoriter kültürlerde sorunun genelde güçsüzde arandığı bilinmektedir. İşin ilginci, aynı bakış açısının Suriyeli bazı Suriyelilerde de olduğuna şahit olduk. Bu görüşte olanlar savaşın suçunu Esad rejiminin baskıcı, insan haklarına aykırı tavrından değil de "insanların rahat durmamalarına bağlayarak" yaşananları, sığınmacıların suçu gibi gördüklerini gözlemledik. Bu şekilde suçlu aramanın hem iç politika hem de Beşşar Esad'a karşı yürütülen dış politika açısından sorun yaratacağı tahmin edilebilir. Bu nedenle Türkiye'nin sığınmacılarla ilgili politikaları, insan hakları ve çıkarlarımız konusunda kamuoyunun daha iyi bilgilendirilmesi gerekmektedir.

9.1. Sığınmacı Akınının Ekonomik Boyutları

Sığınmacıların ya da göçmenlerin çalışma hayatına uyumlarının sosyal hayata uyumlarından daha kolay olduğu tespitler arasındadır. Şehirde yaşayan sığınmacıların mesleki rolleri, kabiliyetleri ile mevcut yerdeki ekonomik ihtiyaçların uyumu ya da uyuşmazlığı onların şehre uyumlarında da belirleyici bir role sahip olacaktır. Yine sığınmacıların kırsal kökenli olup olmadıkları, gelir durumları, şehrin ekonomik yaşamı için fonksiyonel olup olmadıkları, kalacakları yerin ekonomik yapısı, barınma ve istihdam olanakları gibi hususlar da bu konuda önemlidir. Castles ve Kosack göçmen gruplarının yerli işgücü için rakip emek olmaktan ziyade kirli, az nitelikli, zor ve düşük ücretli işleri yerine getirdiklerini dolayısıyla onların geldikleri yer için risk olmayacaklarını ileri sürmektedir

(Erder, 2006: 68). Oysa Suriyeli insanların günübirlik işlerde çalışarak geçimlerini sağlama çabaları bazı Suriyelilerle Kilisliler arasında ekonomik çatışmaların ve diğer çeşitli sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Günter Wallraff, ‘En Alttakiler’ adlı kitabında Türk işçilerine en çok nefret duyanların Alman işçiler olduğunu ve bunun en temel nedeninin de sistemin onları birbirine rakip hale getirmesi olarak yorumlar. Ekonominin sıkıntılı olduğu durumlarda Alman işçilerinin Türklere yönelik ırkçı söyleme daha çok rağbet ettikleri ifade edilmektedir (Wallraf, 1986).

Özellikle Kilis’te istihdam derinliği zayıf olduğundan Suriyelilerin yerliler gibi benzer işlerde çalıştıklarını ve bu süreçte yerli işsizlerle, emekçilerle iş sahipleri arasındaki gerilim noktasında durduklarını söyleyebiliriz. İşin doğrusu kolay geçim yolu olarak değerlendirilen “sınırın” kapatılmasıyla birlikte “işin başa düştüğü ve ildeki bazı insanlar gerçekle, gerçek ekonomiyle baş başa kaldığı için emek rekabeti ili rahatsız etmektedir. Sınırda çalışan görevliler sadece Suriye’den Türkiye’ye değil aynı zamanda Türkiye’den de Suriye’ye doğru sürekli bir insan sirkülasyonun olduğunu söylemektedirler. Yaptığımız görüşmelerde bazı Suriyelilerin sadece çalışmak için Türkiye’ye geldikleri tespit edilmiştir. Suriyelilerin birkaç gün çalıştıktan sonra ülkelerine barınmak için geri gittikleri sonra tekrar tekrar geri geldikleri ya da Türkiye ile Suriye arasında bu şekilde mekik dokudukları tespit edilmiştir.

Sığınmacıların topluma uyumları, yerleşim tercihleri ve gelecekleri, çalışma şanslarına ve şartlara bağlıdır. Bu yüzden görüştüğümüz her muhtarın ekonomik sorunlara ve “yarın bu insanlar ne olacak” konusuna ilişkin söyledikleri, endişeleri hemen hemen aynıydı. Onlara göre “*bu insanlar çalışamaz, iş bulamazlarsa bu insanların kamplara yerleştirilmeleri”* gerekir dedi. Birçok muhtar sığınmacılar şimdi “*sebze halinde, inşaatlarda, şurada burada indir-kaldır işlerinde çalışıyorlar bu nedenle çok fazla yardım istemiyorlar*

ama çalışmaları da uzun vadede sorun oluşturur" dedi.[29] Birçok muhtar da bazı sığınmacıların çok zor durumda olduklarını, geçinemediklerini bu nedenle de kampa gitmek istediklerini ama bu imkânın ellerine geçmediğini ifade etti. Namık Ünler Paşa Mahallesi muhtarı, sığınmacıların konteynır kente gitmek istediklerini ve sadece 5 ev sakininin, çalışanları olduğu için kampa gitmek istemediğini ifade etti. Gerçekten de sanatkâr, usta olanların ya da çalışarak geçimlerini sağlayabilenlerin "*çalışmaya alıştıkları*" için çalışmak istemeleri ve bu yüzden de konteynıra gitmek istemeyecekleri tahmin edilebilir.

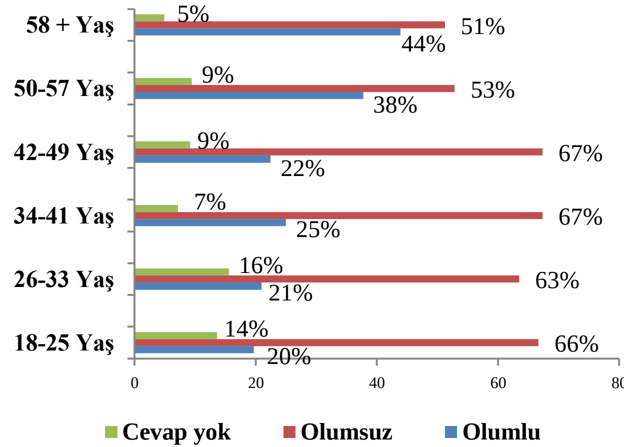
Sığınmacıların nitelikleri kadar ekonomik birikimleri de Kilis'teki ekonomik yapıyı etkilemektedir. Suriyeli göçmenlerden zengin ve şehirli olanların Gaziantep'i ve diğer büyük şehirleri yoksul ve kırsal kökenli ailelerin ise genelde Kilis'te kalmayı tercih ettikleri tahmin edilmektedir. Suriye'den gelen 566 kişi üzerinde yapılan bir araştırmada, bu mültecilerin %63'ünün Suriye'deki gelirlerinin 500 TL'den düşük olduğu bildirilmektedir (Paksoy, 2013: 25). Veriden anlaşılacağı üzere dar gelirli olan bu insanların Kilis'teki uzun süre kalmaları ekonomik açıdan elbette çeşitli sıkıntılara neden olacaktır. Mülteciler içinde bazı ailelerin Suudi Arabistan, Kuveyt gibi yerlerde çalışan yakınlarının kendilerine geçinmek için para gönderdikleri bilinmektedir. Ancak yanlarında para birikimleriyle gelen sığınmacıların bile zamanla, paraları azaldıkça geçim sorunları arttığından bunun hem sosyal hem psikolojik ve hem de güvenlik sorunları yaratacağı tahmin edilebilir. Paksoy'un yaptığı çalışmada görüşülen mültecilerin (566 kişi) yaklaşık %43'nün ihtiyaçlarını karşılamak için kendi birikimlerini kullandıkları bulgulanmıştır (2013: 36). Bu veri sığınmacıların Kilis'teki ekonomik katkılarını anlamak açısından önemli olmakla birlikte uzun vadede riskin büyüklüğünü anlamak açısından da dikkate alınmalıdır. Görüştüğümüz bir kuyumcu

[29] Balkan Göçmenleri üzerinde yapılan çalışmalarda mültecilerin şehir dışına çıkarılmaları ve orada izole halde bulundurulmaları onların sosyal uyumları açısından sorun olarak değerlendirilmiştir (Pekdemir, 1992: 48).

bu riske değinerek "*dün buradan altın alan mülteciler şimdi gelip para istiyorlar, dileniyorlar*" dedi.

Görüşülenlerin mültecilere bakışlarında ekonomik açıdan aslında ikircikli bir tutuma sahip oldukları söylenebilir. Kilisli esnafların sığınmacılardan faydalanmaları ölçüsünde olumlu tavır aldıkları onlarla rekabet olasılığı hissedenlerin ise durumu risk olarak yorumladıkları görülmektedir. Örneğin, onlara göre yerlilerle ortaklık yapan birçok sığınmacı burada kuyumcudan, marangozhaneye, demirciden bakkala kadar kendi dükkânlarını kurdular. Bu ekonomik rekabet algısı sığınmacılara yönelik bakışı olumsuz etkilemektedir. Bir kuyumcu "*bazı mültecilerin dükkânın önünde dolar alıp sattıklarını ve bundan rahatsız olduğunu*" söyledi. Yine bakkal işleten bir muhtar, *"dışarıda sigara daha ucuz satıldığı için kendisinin eskisi kadar sigara satamadığını"* dile getirdi.

Grafik-8: Suriyelilerin Kilis'te Çalışmalarına İlişkin Değerlendirmelerin Yaşa Göre Dağılımı

Bununla ilgili olarak ankete katılanların çoğunun (%65) sığınmacıların Kilis'te çalışmalarıyla ilgili görüşlerinin genelde olumsuz ve katılanların sadece %25'inin bu konuda olumlu olduğu görülmektedir. Bu konuda genel bir yargı olmakla birlikte ankete

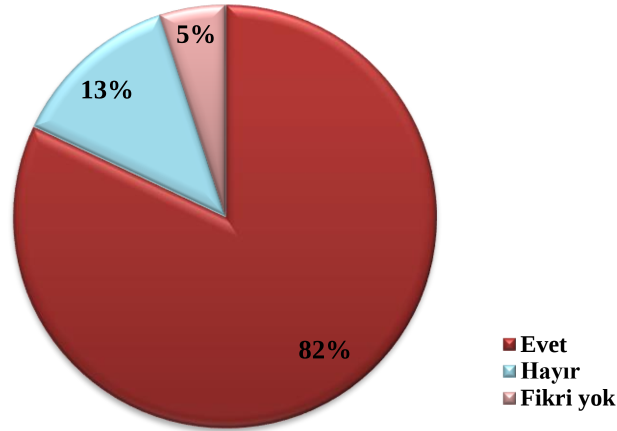
katılanların genç ya da yaşlı olmalarına göre bu konudaki görüşlerinin biraz farklılaştığı görülmektedir. Aşağıdaki Grafik-8'de yaşı daha olgun olanların (58 yaş üzeri) gençlere göre mültecilerin çalışmalarına daha iyimser (%44) baktıkları görülmektedir.

Sığınmacıların iş piyasasında bulunmalarıyla ilgili asıl sorun bir yandan emek piyasasının bölünmesi öte yandan da bölgedeki sigortalı işçi istihdamının azalmasıdır. Ayrıca, sığınmacıların çalışması yasal olmadığından herhangi bir kaza olması halinde bunun hem onların sağlığı hem de işverenler açısından kötü sonuçları olabilir. Bu arada işyerlerinde çok sayıda çocuk denebilecek yaştakilerin çalıştıklarına şahit olduk. 10-14 yaş grubunda olan bu çocukların bazen karın tokluğuna bazen de günlük 5-7 TL gibi ücretlere çalıştıkları gözlemlerimiz arasındadır. Yine bayanların da mağazalarda, temizlik, bakıcılık işlerinde göze çarptıkları görülmektedir. Kilis'te birçok işyeri sahibi sigortasız ve daha ucuza çalıştırabileceği için bu insanları tercih etmekte, bu durum ise Kilis'teki yerli işçilerin zararına olmaktadır. Örneğin, araba yıkatmaya gittiğimiz yerdeki işyeri sahibi, Kilislilerin çalışma karşılığı fazla para istediklerini ve fazla çalışmak istemediklerini, bazen tavır takındıklarını oysa Suriyelilerin "can havliyle ve sorunsuz" çalıştıklarını ifade ederek onları çalıştırmaktan yana bir tutum içinde olduğunu söyledi. Yine görüşülenlerden bir diğeri daha önce 50 TL'ye yapılan işlerin şimdi Suriyeliler tarafından 25 TL'ye yapıldığını söyledi.[30] Görüştüğümüz bir müteahhit de 80 kişilik inşaat ekibinin 35'inin Suriyeli olduğunu ve çalışmalarından oldukça memnun olduğunu ifade etti. Bunun Kilisli çalışanların aleyhine bir durum yaratıp yaratmadığını sorduğumuzda aynı kişi "*hayır*" cevabını

[30] Mültecilerin çalışması kaçak istihdamı arttırdığı gibi güvencesiz çalışmayı özendirerek emek ücretlerini aşağı çekecektir. Bu durum ülkesinden canını kurtarma dürtüsü ile gelmiş ve ekonomik yoksunluk içinde bulunan sığınmacılar için emeklerinin sömürülmesi anlamına gelmektedir. Aynı zamanda bu durum sığınmacıların kent sakinleri tarafından ekonomik durumlarını kötüleştiren kişiler olarak görülmesini de beraberinde getirmektedir.

vererek gerekçesini şu şekilde açıkladı. "*Öncelikle daha önce bu işleri yapacak adam bulamıyorduk. Ayrıca, adama iş beğendiremiyorduk dedi. Oysa şimdi böyle bir sorunumuz kalmadı. Usta ve iyi işçi her zaman aranır, iş bilmeyene bedava da yapsa iş yaptıramazsınız zaten ve kimse iyi çalışan adamını kaybetmek istemez. Bu yüzden dün çalışan ustalarım işçilerim yine yanımda ama çalışmayan sorunlu kişileri artık çağırmıyorum çünkü artık onlara muhtaç değilim. Dün bir iş yaparken bunu nasıl bitirecem diye düşünürken şimdi işi büyüttüm, niye, çünkü ekip sayım arttı artmasaydı bunu yapar mıydım, hayır. Bu düzen böyle iyi oldu abi sesin çıkartma"* diyerek yanımdan ayrıldı. Bununla birlikte sanayi bölgesinde görüştüğümüz bir esnaf ise "*mültecilerin ucuz çalışmakla birlikte işi iyi bilmediklerini, bizden çok geride oldukları için ustalıklarının, kalfalıklarının zayıf olduğunu ancak çıraklık ve basit işler için uygun olduklarını"* ifade ettiler. Ancak bu ilişkinin başka yönleri de esnafı zora sokabilmektedir. Örneğin bir esnaf, "*çalışanların ekonomik sorunları çok ciddi ve bu bize yansıyabiliyor, görmezden gelsek başka türlü duyarsız kalmayıp yardım ettiğimizde ise başka türlü*" dedi.

Sığınmacıların gelişi fiyatlar açısından da ikilemli değerlendirmelere konu olmaktadır. Bazı esnaflar Suriye para birimi Suri'nin, TL karşısında çok değer kaybettiğini ve onların ucuza getirdikleri çeşitli ürünlerden başka düşük fiyata verdikleri hizmetlerden dolayı da fiyatların düştüğünü ifade ettiler. Oysa görüşülenlerin bazıları ise çarşı-pazar fiyatlarındaki, ev fiyatlarındaki artıştan dolayı sorun yaşadıklarını belirttiler. Çayın 11 TL'den 18 TL'ye çıktığını belirten bir erkek görüşmeci sigaranın, mazotun pahalılaşmasından şikâyet etti. Oysa başka bir grup esnaf, çeşitli ürünlerin örneğin yedek parçanın ucuz olduğunu söyledi. Hatta şu anda daha kolay gelmesinden dolayı bu ürünlerle geçim yapanların Suriyelilerden şikâyetçi olmadıklarını söyledi. Bu konuda bazıları ise ilde görülen lüks araçların genelde Suriye'den çalındığını ve kimisinin sökülmek için içeri sokulduğunu ve parçalarının ucuza dağıtıldığını söylemektedir.

Yine şekerin, yoğurdun hatta sebze-meyve fiyatının arttığı çeşitli görüşmeciler tarafından dile getirildi. Bazıları ise "*onlar yüzünden su, elektrik, vergi fiyatları arttı*" bu yüzden de geçinemez hale geldiklerini ifade ettiler. Yukarıda verilen Grafik-9'da bununla ilgili veriye bakıldığında ankete katılanların çoğunluğunun (%82) sığınmacıların gelmesiyle çarşı/pazar fiyatlarının arttığına inandığı görülmektedir. Özellikle ev kirasının, 200-300 TL gibi artışla, çok fazlalaşması birçok insanın olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Oysa bu bilgiyle çelişkili konuşan bir gıda toptancısı, "*Türkiye'den giden yardımların bir kısmının tekrar kaçak olarak ülkeye sokulduğundan birçok ürünün ucuz fiyata verildiği için iş yapamaz hale geldiğini*" ifade etti. Suriyelilerin verilen bazı yardımları çok ucuz fiyattan esnafa verdiklerini ve küçük esnafın da bundan yararlandığı çeşitli esnaflarca söylendi. Başka araştırmalarda da sığınmacıların kendilerine verilen eşyaları ihtiyaçları doğrultusunda yerel esnafla takas ettiklerine ilişkin kayıtlar bulunmaktadır (Brun, 2003).

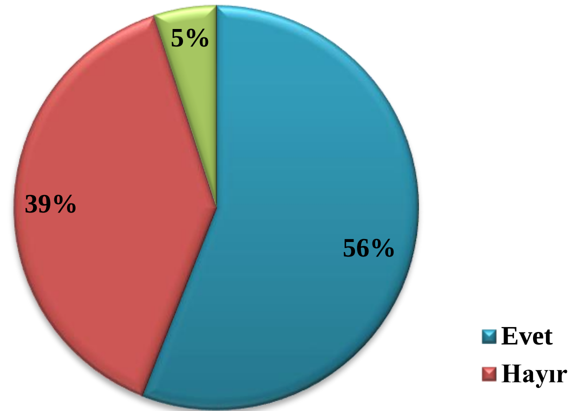
Yerli esnaflar hem dile hem de alış-veriş kültürüne dayalı olarak çarşı-pazarda mültecilerle çeşitli anlaşmazlıkların yaşandığını ifade ettiler. Hem çarşı hem de sanayi bölgesinde yaptığımız görüşmelerde esnaflar çalıştırdıkları kişilerle iletişim kurmada zorluk yaşadıklarından bahsettiler. Bir esnaf, Suriyelilerin çalışmaları bizim için faydalı olmakla beraber “*bazen bir işi beş kere söylemek zorunda kalıyorum*” dedi. Bu esnaflar dükkânlarda kalabalık, gürültü yaptıkları için bazen de alışverişte uyumlu olmadıkları gerekçesiyle Suriyelilerle ilgili sıkıntılarını dile getirdiler. Bazı Suriyelilerin gerek iş amacıyla gerekse alışverişlerde aldıkları malın ücretini vermedikleri, Kilisli esnafı dolandırıp kaçmaları üzerinden yapılan yorumlar da gözlemler arasındadır. Suriyelilerin alış veriş yaparken pazarlık anlayışlarının farklı oluşları esnafın *“sıkboğaz”* edilme duygusuna yol açmaktadır. Mesela görüşmelerimizden birinde bakkala giren her üç mültecinin de ürünü istenen fiyat üzerinden almadığını ve fiyatı sürekli düşürmeye çalıştıklarını gözlemledik. Yine, bazı esnafların, Suriye’den gelenlerin *“ürünleri çok kaldırıp indirdikleri ve ürünleri yıprattıkları”* için bazılarının ise çalma olaylarında artış olduğu gerekçesiyle durumdan şikâyetçi oldukları görülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların tükettikleri sürece sorun olmayacağı rahatlıkla söylenebilir. Görüştüğümüz bir esnaf mültecilerin yerli insanlarla ekonomik ilişkiler içinde oldukları sürece herhangi bir riskin olmayacağını ancak ekonomik darlık yaşandığında bu sorunun olabileceğini ifade etti. Mesela bir esnaf, Paşa Hamamı esnafının mülteciler gelince ekonomik olarak ayağa kalktığını, sorunlarının azaldığını ifade etti. Bazı esnaflar satışlarının arttığını ve Suriyelilere hitap etmek için mültecilerden bir çocuğu yanlarında çalıştırdıklarını ifade ettiler. [31] Hatta çeşitli dükkânlarda eleman ihtiyacıyla ilgili

[31] Kuyumcuda, marketlerde ya da başka dükkânlarda esnafla Suriyeli müşteriler arasında arabuluculuk yapan bu küçücük çocukların çoğunlukla Türkmen oldukları görülmektedir. Yine birçok Arap çocuğunun da buralarda çalışmalarının sosyalleşmelerine katkıda bulunmak gibi önemli sonuçları olduğunu söyleyebiliriz. Böylece bu çocukların yavaş yavaş Türkçe

ilanların Arapça olduğu göze çarpmaktadır. Demografik olduğu kadar sosyo-kültürel farklılık şeklinde de karşımıza çıkan bu canlılık bazılarına göre Kilis açısından, en azından şimdilik önemli bir avantaj olarak sayılabilir. Görüştüğümüz farklı kesimlerden insanlar da esnafın daha iyi iş yapabildiğini, akşamları bile işlerin canlandığını, ortamın iyi olduğunu ifade etti. Bir esnaf "*fırınların önünde artık sıra var*", dedi. Çiftçilikle uğraşan başka biri ise "*Suriye'den gelenlerin tarım arazilerinde çalıştırılarak fayda elde edildiğini ve daha önce işçi bulmakta çok zorlandıklarını*" ifade etti. Bu konuda bazılar ise "*özellikle gayrimenkul sektörünün çok kâr ettiğini*" belirttiler. Bu durumda Grafik-10'daki veriler, mevcut atmosferin geçici de olsa umut verici olduğunu göstermektedir. Çünkü Kilis'in şu anda ekonomik anlamda bir canlılık yaşadığı yaptığımız ankete katılanların çoğunluğu (%56) tarafından dile getirilmektedir.

Grafik-10: Suriyeliler Kilis'e Canlılık Getirdi mi?

öğrendikleri ve yanlış birtakım şeyler yapmak yerine topluma uyum sağlamaya çalıştıkları söylenebilir.

Piyasada bir canlılık olmasına ve esnaflar kâr etmelerine karşın bazı konulardan da şikâyetçi olduklarını belirttiler. Kıt kentsel kaynaklar için çeşitli çıkar grupları zaten mücadele vermektedir. [32] Buna dışarıdan gelen göçmenlerin müdahil olması bu gerilimin daha da artması anlamına gelmektedir. Önceki göç deneyimlerinde çiftçilik dışındaki göçmenlerin büyük ölçüde basit işçilikle geçindikleri, küçük atölyeler, küçük dükkânlar açarak hayata tutunmaya çalıştıkları bilinmektedir. Şu andaki sığınmacılarla ilgili gelişmeler de bunu doğrular niteliktedir. Namık Ünler Paşa Mahallesi muhtarı "*kendi bölgesinin yoksul olduğunu, çoğunun rençperlik, işçilik yaparak geçindiklerini ve mültecilerin gelmesiyle mahallesindeki bu insanların geçim problemlerinin arttığını"* ifade etti. Bu sorunun sadece birkaç mahalle ile sınırlı olduğunu düşünmek hata olur. Birçok yerde Suriyeli çocuk ve gençlerin tamircisinden kuyumcusuna, bakkalından marketine, manifaturacısından marangozuna, berberinden lokantasına kadar her yerde piyasanın çok altında bir ücretle çalıştıkları gözlemlerimiz arasındadır. Meselâ bir markette 8 mültecinin çalıştığını gözlemledik. Bu durum her ne kadar işverenlerin elini güçlendirip emeğe dayalı işlerin, ürünlerin ucuzlaması sonucunu doğursa da sonuçta bu gelişmeler Kilis'te inşaat, sanayi ve hizmet sektöründe hamallık, işçilik yaparak çalışan yerli kişilerin işini zorlaştırmaktadır.[33] Bununla birlikte mülteciler üzerinde yapılan bir çalışmaya göre söylenildiği gibi büyük oranda bir emek arzının olduğunu söylemek de zor. Bu çalışma görüşülen 566 mültecinin

[32] Pirenne Avrupa'daki Yahudi kırımını yerli Hıristiyan tüccarların onları rakip olarak algılamasına ve tasfiye etme isteklerine bağlar. Casanova ise Amerikan ekonomisinin gerek zenci gerekse Meksikalı işgücüne gereksinim duyduğunu ve büyümek için bu grupların emilmelerini yani toplumun eşit uyumlu bir parçası olmalarını istemediğini vurgular. Emilmeyi ekonomik açıdan değerlendiren Casanova bu durumu "iç sömürgecilik" olarak adlandırır.

[33] Binlerce mültecinin gelmesiyle konteynır başta olmak üzere çeşitli alanlarda duyulan hizmet işleri nedeniyle birçok Kilislinin iş imkânı bulduğu söylenmektedir.

sadece %10'nun Kilis'te çalışmakta olduğunu göstermektedir (Paksoy, 2013: 36).

Ancak aynısını sınır ticareti için söylemek mümkün değil. Önceden çantacı denilen bazı kişiler Halep'ten Kilis'e getirdikleri çeşitli çay, şeker, peçete, zücaciye ürünleri gibi küçük eşyaları Kilis'teki esnafa, pasajdaki dükkân sahiplerine satarak geçimlerini sağlarlardı. Sadece bu insanların değil aynı zamanda sıradan insanlar, hatta çalışanlar da yer yer gezmek amacıyla bazen de araç depolarını doldurmak bir şeyleri daha ucuza almak için Suriye'ye girip çıkarlardı. Oysa, savaştan dolayı bu insanların sınırda bulunmalarının avantajları azalmış durumdadır. Ayrıca, söz konusu ürünler de artık orada bulunamadığından bu insanların geçimleri zorlaşmıştır. Birçok insanın Suriye'ye girmeleri, giriş çıkış yapmaları hayati riskler nedeniyle artık mümkün değildir. Ancak, kaçakçılıkla ilgili bu işleri Suriyeli sığınmacıların yaptığı, sınırdan onların ülke içine getirip ticaret yaptıkları görülmektedir. Örneğin Kilisli biri artık sigara piyasasının sığınmacılarda olduğunu ifade etti. Bu nedenle bazı Kilislilerin Suriyeli sığınmacılara karşı olan bu tavır ve önyargıları, tehlikeye düşen iktisadi çıkarlarını korumak için bir "hizaya çekme" çabası olarak görülebilir.

Zizek, bir analizinde "ötekinin" mağdur olarak kaldığı sürece iyi olduğunu ancak kendi ayakları üzerinde durmaya çabaladığında aniden "kötü ötekine" dönüşüverdiğini belirtir (Zizek, 2003: 71). Bir çok toplulukta olduğu gibi Kilis'te de sığınmacılara biçilen çaresizliğin ve mağduriyetin fonksiyonu onlarla rekabetten daha kabul edicidir.

9.2. Yardımlar Üzerine: Kimse Yok mu, Bize Yok mu?

Toplumun mültecilere yardım üzerinden de gerildiği birçok görüşmemizde ortaya çıkan bir husustur. Verilen yardımları sanki hep devlet yapıyormuş gibi düşünen yoksul vatandaşlar buna tepki göstermektedirler. Gözlemlediğimiz kadarıyla yardımların dağıtılması daha çok sosyo-ekonomik düzeyi düşük yukarı mahallelerde sorun

olarak gözükmektedir. Bu konudaki verilere bakıldığında çeşitli dernek ve vakıfların yaptıkları rutin yardımların sığınmacılara gitmesiyle birlikte bu mahallelerdeki yoksul insanlar alınmaktadırlar. Örneğin bu ailelerle ilgili sorumuz üzerine Mareşal Fevzi Çakmak Mahallesi muhtarı "*bu tür şikâyetleri olan evlerin sayısı mahallede 25'i geçmez*" dedi. Devletin yaptığı yardımların kendilerine verilmesi gerektiğini ifade eden çeşitli alt gelir gruplarının dışında bazen orta sınıfa mensup insanların da Suriyelilere karşı kızgınlık duydukları, "paramızı onlara yediriyorlar" düşüncesinde oldukları görülmektedir.[34] Benzer bir durum Gana'da da yaşanmıştır. Gana'da yapılan bir araştırmada mültecilere yardımların kendisi kadar bu yardımların yetersizliğinin de mültecilerle yerli halk arasındaki ilişkilerde olumsuz etkiler yarattığı ifade edilmektedir (Agblorti, 2011: 80-82). Olabildiğince iyi niyetli ve yardımsever olan Mücahitler Mahallesi Muhtarı, mahallesinin yoksul olduğunu bu nedenle onların mültecilere yardım etmelerinin genelde mümkün olmadığını hatta yardım nedeniyle yer yer sorun yaşadığını ifade etti. Muhtar "*mültecilere yardım veriyorum diye bazı mahalle sakinlerinin kızdıklarını sana da Erdoğan'a da Araplar oy versin artık*" dediklerini anlattı. Bunun yanı sıra bazı kişilerle görüşmelerimizde "*biz onların yerinde olsaydık aynısını bizim için yaparlar mıydı, bizlere kapılarını açıp yardım ederler miydi*" şeklinde düşüncelerle bu yardımları eleştirdiklerine şahit olduk. Bu eleştirilerde sanki bütün Suriyelilerin bütün ihtiyaçları devlet tarafından ya da Türkiye tarafından karşılanıyormuş gibi bir algı olduğu görülmektedir. Oysa Paksoy'un yaptığı çalışmada 566 sığınmacının sadece %24'ünün yapılan yardımlarla geçindiği ve bunun sadece bir kısmının devlete (%17,3) ait olduğu görülmektedir (2013: 36).

[34] Yerli halkın sadece yardımlar konusunda değil diğer destek politikaları konusunda da mültecilere karşı tavır aldığı tarihsel verilerde kaydedilmiştir. 1951-1958 yıllarında da Balkan kökenli göçmenlere sağlanan çeşitli vergiden muafiyet ve kredi destek politikaları yerli halk tarafından olumsuz karşılanmış ve göçmenlere karşı istenmeyen tavırlara neden olmuştur (Pekdemir, 1992: 48).

Birçok kurum, dernek içtenlikle ve büyük bir özveriyle Suriyelilere yardım etmelerine karşın organizasyonların birçoğu birbirlerinden habersiz olduğundan yardımlar da maalesef düzensizdi. Bu nedenle kalabalık olan bazı sığınmacı aileler, bu durumu suiistimal ediyorlardı. Bu aileler birden fazla eve girip sonra da farklı farklı yardım kuruluşlarını çağırıp her birinden yardım aldıktan sonra onları satıyorlardı. Yine sığınmacılar önceliklerine göre verilen diğer eşyaları da satarak ihtiyaçlarını karşılamaya çalışıyorlardı. Ayni yardımların bu riski her zaman olmasa da sorun oluşturdu. Yardımlarla ilgili bu tür düzensizlikler, suiistimaller bazı Kilislilerin mültecilerle ilgili olumsuz genellemeler yapmalarına neden olmaktadır. Ayrıca, savaş ekonomisinin keşfedildiği bu alanda, giden yardımların bir kısmının sınırı kontrolünde tutanların disiplini oranında ihtiyacı olanlara ulaştırıldığı ama bazen de yardımların Suriye'deki gruplar tarafından para karşılığı halka verildiği bilinmektedir. Damadının yanına Kilis'e gelen Azezli yaşlı bir Türkmen kadın, Türkiye'den giden unun bir kısmının bu şekilde dağıtıldığını söyledi. Türkiye'de akrabası olanların bu tür olayları duymaları ve etraflarına duyurmaları Kilislilerin yardımlarda bulunma konusunda güvensizliklerini arttırmaktadır. Bazen verilen çeşitli yardımların aynı şekilde para ihtiyacı nedeniyle esnafa satılması da Kilislilerin Suriyelilere bakışlarını olumsuz etkiledi. Yine konteynır kentte, Çingene oldukları veya sonrasında Beşşar Esad yanlısı oldukları tahmin edilen bazı insanların çeşitli sorunlardan şikâyet etmeleri, hatta yer yer güvenlik müdahalesini gerektiren olaylar çıkarmaları orada hizmet işlerinde çalışan bazı kimseler tarafından kızgınlıkla karşılandı ve bu duygu şehre "*mültecilerin nankörlüğü*" olarak yansıdı.[35] Bu çalışanların mültecilerin "lüks içinde yaşadıkları"

[35] Meselâ bir güvenlik personeli "bunlar kavgacılar, kampta sürekli kavga ediyorlar ve güvenlik için bizler güneşte evlerinin önünde saatlerce bekliyoruz onlar içeride yatıyorlar. Kavgacı olanlar kavga edenler ülkeden sürülsünler. Adamlara ülkeniz bombalanıyor diyorum O ise "bana ne diyor", internet nerede iyi çekiyorsa kulaklıkla oraya buraya gidiyor. Bunlar nankörler, her konteynırda klima-pervane var yine de daha fazlasını isteyip huzursuzluk çıkarıyorlar. Bunlar kim ki kahırlarını çekip onlara hizmet ediyoruz".

ve bazen “ekmekleri sigara küllüğü” olarak kullandıklarına ilişkin gözlemlerini! ve konteynır kentle ilgili eleştirilerini, kızgınlıklarını şehirde paylaşmalarının yanı sıra, zaman zaman konteynır kentteki olayların basındaki veriliş tarzı da Kilislilerin Suriyeli mültecilere olumlu bakışında kırılmalar oluşturdu.

Bazı muhtarlar ise bazı sığınmacıların sürekli istediklerini, “yok nedir” bilmediklerini anlattı. Hasan Demirbaş Mahallesi Muhtarı, “*sürekli gelip yardım istiyorlar, ihtiyaçları olmayan şeyleri de istiyorlar, bir mülteci evine battaniye verdik bir odada yığınak gibi battaniye olmasına rağmen yine battaniye istediklerine şahit olduk*” dedi. Yine bir başka sığınmacının “*ben sadece battaniye almam diyerek kendisini Valiliğe şikâyet ettiğini anlattı. Bazı muhtarlar, sığınmacıların yardımlar için gece gündüz sürekli evlerine, dükkânlarına gelmelerinden rahatsız olduklarını”* ifade ettiler. Çoğu sığınmmacı her şeyi istiyor diyen Yaşar Aktürk Mahallesi Muhtarı, durmadan her şey isteyen bu insanların davranışlarından rahatsız olduğunu ifade etti. Ona göre “*Esad taraftarı olan tipler de var, zengin, yanında hizmetçisi ile gelenler de var ve onlara yardım etmek doğru değil.” dedi.* Bazı sığınmacıların bazen neredeyse kendisini dövecek tarzda davrandıklarını belirten muhtar *“mültecilerin büyük bir kısmının sadece kendilerini düşündüklerini, vefasız olduklarını*” ifade etti.

Bunun yanı sıra Suriyeli çocukların trafik ışıklarında, mağaza önlerinde ve kalabalık yerlerde bir şeyler satmaları ve para istemek için sürekli buralarda beklemeleri de insanlarda “*düzensizlik*”, “karmaşa” algısını pekiştirmektedir. Şu anda her marketin her trafik ışığının, her bankanın, her köşenin, kısaca her mekânın önünde dilenciler var. Bilâl Habeş Mahallesi Muhtarı kendi mahallesinde “*50 kadar çadırın olduğunu ve bu çadırlardakilerin hemen hepsinin Çingene olup dilendiğini ve bu yüzden de konteynırlara gitmek*

istemediklerini" ifade etti.[36] Sayıları olağanüstü artan bu dilencilerin ayrıca evlere gidip dilenmeleri de ciddi bir rahatsızlık kaynağı olarak göze çarpmaktadır. Muhtar "şu anda açılan bir ev olmadığını, bunu duymadığını ancak zaman zaman kapıların önünden öteberi çalındığı yönünde şikâyetlerin olduğunu ifade etti. Sonuçta bu insanların davranışlarının, gittikçe "*Çingeneleşme*" görüntüsü verdiğini ve bunun da Kilis'te yaşayanları mülteciler hakkında önyargılı düşünmeye sevk ettiğini söyleyebiliriz.

Buna karşın bazı muhtarlar ise "*bazen mahalle sakinlerinin kendisine gelip mültecilere yardım istediklerini, onlar için dertlendiklerini*" belirttiler. Kilis'te akrabaları olan sığınmacılar daha şanslıydı çünkü Kilisli bu aileler onların ev tutmalarında ve iş bulmalarında onlara yol göstermektedirler.[37] Görüştüğümüz birçok muhtar aslında Suriye'den gelen insanlara yardım etmeyi onların sorunlarını azaltmayı kendi görevi gibi önemsiyordu.[38] Meselâ bir muhtar Suriye'de vurulan bir muhalifi kastederek "*mahallemizde şimdi bir şehidimiz var*" dedi. Yine birkaç muhtar da "*biz onların durumunda olsaydık ne yapardık, isteyerek değil adamlar düşmüş Allah yardım etsin*" diyerek onlara karşı olumlu bir bakış açısı ortaya

---

[36] O dönemde Bulgaristan'ın anlaşmaya uymaksızın Çingeneleri ülkemize göndermesi nedeniyle bir zaman hududun kapatıldığı bilinmektedir. Yine, Bulgaristan göçmenlerinin gelişi esnasında birçok Bulgar casusunun geldiği ve bunların sorun çıkardıkları, çeşitli şayialar yaydıkları ifade edilmektedir (Özçelebi, 1991: 45). Kilis'te de benzer şekilde Çingenelerin geldiği bilinen bir husustur.

[37] Göç ağları, akrabalık, arkadaşlık, uzak tanışlık gibi birtakım kişiler arası ilişkilerden oluşmaktadır. Oysa çoğu mültecinin göçleri ani ve zorunlu olduğundan bu süreçten çok farklı işlemektedir. Bizim çalışmamızda ankete katılanların %15'i mültecilerden akrabası olduğunu söylediği görülmektedir.

[38] Sığınmacılara bakış konusunda anket sonuçlarının aksine Muhtarların daha iyimser olduğu söylenebilir. Bunu anketlerin yapılma zamanıyla (Reyhanlı saldırısı sonrası) görüşmeler esnasındaki zaman farkıyla açıklamak ne ölçüde doğru bilmem ama sadece muhtarlar üzerinden değerlendirilecek olsaydı, mülteciler konusunda Kilis'in bakışının daha olumlu olduğu rahatlıkla söylenebilirdi.

koydular. Hatta Bilal Habeş Mahallesi Muhtarı "*bazen cebimden çıkarıp onlara yardım ettiğim oluyor*" dedi.

Kısaca, hemen herkesin yardımlar konusunda özverili davrandıkları söylenebilir. Ancak, bu yardımların bir gün kesilmesi halinde buna alışan sığınmacıların hayatlarını sürdürebilmek için ne yapacakları konusu Kilislileri endişelendirmektedir. Görüşmelerimizde az da olsa birkaç kişinin bu konudaki endişeleri gözlemlendi. Onlara göre yardımlar, insanların mesleki ve kazanç elde etme becerilerini olumsuz etkilemektedir. Bu durumda uzun vadede, sığınmacıların yardım olmadan nasıl yaşayacakları ve bunun kente nasıl yansıyacağı onları endişelendirmektedir.

9.3. Sağlık Şikâyetleri: Kuyruklar ve İhmal Duyguları

Çeşitli araştırmalarda yerli insanların sosyal hizmetlere erişimde yaşadıkları sorunlar nedeniyle yabancı düşmanlığı geliştirdikleri ifade edilmektedir. Polzer yaptığı bir çalışmada (2010) yabancı düşmanlığının temel nedenlerinden birinin bu durum olduğunu belirtmektedir. Güney Afrika dış işleri bakanı Mangosuthu Buthelezi'nin bir konuşmasında Güney Afrika'da vatandaşlarının kıt kaynaklara ulaşmak için ülkeye akın eden mültecilerle mücadele etmek zorunda kaldıklarını belirterek yabancı düşmanlığına ilişkin algıları derinleştirdiği ifade edilmektedir (Landau ve ark, 2005: 6). Yine, Charny mültecilere gösterilen ilgi nedeniyle yerel toplulukların kendilerini ihmal edilmiş olarak hissettiklerini ve bunun onlarda kızgınlık yarattığını ifade etmektedir (2009).

Yaşam standardının kaliteli olup olmadığına ilişkin algıda sağlık hizmetlerine erişim önemli bir yer tutar. Birçok görüşmecinin temel şikâyeti hastanelerdeki kalabalıktan, Suriyeli yaralıların olmasından dolayı kendilerinin ihmal edildikleri, neredeyse "*ikinci sınıf muamelesi*" gördükleri şeklinde oldu. Yine bazıları, sığınmacıların hastanede "*sıra nedir bilmedikleri için*" sorunlar yaşadıklarını ifade ettiler. Bazı görüşmeciler Kilis'te kendilerine ilgi gösterilmediğini ve "*artık muayene olmak için bile Gaziantep'e*

gitmek durumunda kaldıklarını" ifade ederek tepkilerini dile getirdiler. Görüştüğümüz bir doktorun izlenimleri bunu doğrular niteliktedir. Doktor, Kilis merkezindeki özel Aktürk Hastanesini ima ederek, "*bu iş asıl onun işine yaradı, neredeyse kapısına kilit vuracakken şimdi sıra bulamazsınız çünkü yerlilerden kimse artık devlet hastanesini kullanmak istemiyor, bu yüzden de bu özel hastaneye akın ediyorlar.*" şeklinde konuştu. Kilis'te sağlıktaki sorunlarla ilgili bir görüşmemizde yatan hasta kısmında sorunun az olduğu ancak polikliniklerde yoğunluk nedeniyle sorunlar olduğu ifade edilmektedir. Hastaneyle ilgili şikâyetlerini anlatan bir görüşmeci, bacağı kırılan ve platin takılan bir yakınını kontrol için hastaneye götürdüğünü ve doktorun muayenesini yaptıktan sonra platinin alınması gerektiğini söylediğini anlattı. Ancak aynı görüşmeci hastayla ilgilenen doktorun yoğunluktan dolayı ameliyat yapamayacağını, hastanın platinini alınamayacağını söylediğini aktardı. Yine hastanede Arapça bilen ve tercümanlık yapan kişilerin, acil durumda olmasalar da, yanlarındaki Suriyeli kişilerin tedavi edilmesi için sıra nedir bilmeksizin muayenehanelere gelişigüzel şekilde girerek diğer insanların haklarına saygı göstermediklerini ve bu yüzden tartışmaların yaşandığını belirtti.

Bunun yanı sıra sağlıkla ilgili daha ciddi endişeleri olanlar da vardı. Bir konuşmacı, sığınmacılarla ilgili yaygın sağlık kontrollerinin olmaması bulaşıcı hastalık riski yaratabilir diyerek bu konudaki endişesini dile getirdi. İşin garibi çeşitli salgın hastalıklarda örneğin grip hastalığında bile insanların hastalığın mülteciler nedeniyle olduğu yönünde bir algı geliştirdikleri tespit edilmiştir. Bu konuda sığınmacıların yaşadıkları kötü ortamın yanı sıra beslenme yetersizlikleri kadar çeşitli temizlik maddelerinden yoksun oluşları da bu kuşkulara zemin hazırlamaktadır.

9.4. Kayıt Dışı Evlilikler: Med Cezir Senaryoları

Evlilik sosyal dokunun temel noktalarından biridir. Karşı cinsin birbirlerine olan ihtiyacı, sosyal bağlılığı düzenlerken evlilik şekillerine göre de diğer sosyal ilişki düzeyleri doğar (Haviland, 2002: 270). Çünkü, akrabalıktan soydanlığa varan ilişki halkalarının yönü ve niteliği sosyal yapının şekillenmesinde önemli bir yer tutar. Evlilik sorunları toplumun diğer sorunlarını tetikleyebilecek güçtedir. Soyun devamı, duygusal tatmin, güven, sosyalleşme, sosyal kontrol, mülkiyet ilişkileri gibi işlevler evliliğin gidişatıyla yakından alakalı olduğundan evlilikle ilgili sıkıntılar bu işlevlerde ciddi bozulmalar yaratabilir. Evlilik, miras, mülkiyet haklarından, nesebin belirlenmesine, sosyal statüden, sosyal bağ ve aidiyete kadar bir dizi ilişkiyi belirler (Marshall, 1998: 225). Bir kültürün başka bir kültüre açık olup olmadığı üyelerinin yabancı kültürden olan kişilerle evlenme potansiyeli ile ilgilidir. Kültürel olarak dışarıdan yabancıyla evlenmeye ilişkin engelleyici bir kültürel kalıbımız olmadığı gibi çeşitli verilerde bu tür evliliklere olumlu bakıldığı bilinmektedir (Tütengil, 1978: 1-16)&(Türkarslan ve Demirkıran, 2007: 89-90). Bu esnek bakışın aile yapısında olduğu kadar sosyal ve kültürel değişmelerde de etkisi olacağı tahmin edilebilir. Kilis'te önceden de Halep'ten kız alınır ve kurulan akrabalık ilişkileri yeni evliliklerin yolunu açardı. Yine Kilis'te zenginleşme eğilimine bağlı olarak ikinci evliliklerin arttığı hep söylenirdi. Sanki sınıf atlamanın kolay ve kaçak yolları evliliğin kaçamak yollarına müsait bir zemin oluşturur gibi Kilis'te ikinci evlilikler eskiden de vardı. Ancak, Suriye'den gelenlerin mülteci oluşu bu tür evliliklerin kolay olmasını sağlayarak artmasına ve göze çarpmasına neden oldu.

Yerli halkla mülteciler arasında göze çarpan en ciddi farklılıklar kadın-erkek ilişkilerinde ve evlilik örüntülerinde görülmektedir. Sığınmacıların gelmesi toplumsal cinsiyet değerlerinin ve rollerin yeniden yorumlanması sonucunu doğurmaktadır. Sığınmacıların evlilik adetleri Türkiye'de hem suiistimale hem de aile sorunlarına yol açabilecek niteliktedir. Malinowski'ye göre evlilik,

"çocuk yapmak ve yetiştirmek için yapılmış bir kontrat"'tır. Bu açıdan nihayetinde evlilik eşleşmeden farklıdır. Oysa, sığınmacılarla yapılan evliliklerin Suriyeliler tarafından algılanışı ve yapılma amacı ile evlilik yapan yerli insanların algılamaları ve amaçları arasında farklılıklar bulunduğu tahmin edilebilir. Sığınmacılar tarafından bakıldığında bu evliliklerin önemli bir kısmı hayata tutunma, benzeşme ve güvende olma arayışlarının bir sonucudur. Sığınmacılar bu evliliklerle bir yandan var olma, topluluğa girme öte yandan da sınıfsal hareketlilik açısından önemli bir mevzi kazanmaya çalışmaktadırlar. Tersine yerli kadınlar ise ötekileştirme ile mülteci kadınları itmeye, aralarındaki farkı koruyarak avantajlarını korumaya çalışmaktadırlar.

Evlenme örüntülerindeki farklılıklar yerli kadınların sığınmacı bayanları rakip olarak algılamalarına yol açmaktadır. Bazı Kilislilerin Suriyeli bayanlardan "*kuma getirme*" ihtimali yerli kadınların Suriyelilere olan bakışlarını olumsuzlaştıran bir etkendir. Kilis'te evliliğin maliyeti düşünüldüğünde bu tür evliliklerin olacağı tahmin edilebilir. Suriyeli bayanlarla evlilik düşüncesi ya da bu tür evliliklerin olduğu yönündeki söylentiler Kilisli kadınlar üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Yine bu konuda eşler arasındaki tartışmalarda erkeklerin bazen gerçek bazen de şakadan "*Suriyeli alırım*" tehditlerinden bahsedilmektedir. Suriyelilerin kendileri gibi iyi niyetli olmadıklarını belirten kadınların bu düşünceleri Suriyeli kadınların "*evliliği bulundukları olumsuz şartlardan kurtulabilmeleri için kullanılabileceklerini*" düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Görüştüğümüz muhtarlardan biri, mahalledekilerden bir arkadaşının "*camide kalan biri dul iki bayanın zor durumda olduklarını ve Allah rızası için onlarla evlenecek birileri olursa haberdar edilmesini istediğini*" anlattı ve kendisinin de bu türden iki evlilikte şahitlik yaptığını söyledi.

Elbette bu konuda yani resmi olmayan nikâhların sayısı hakkında gerçek verilere ulaşmak mümkün değildir. Ancak, Belediye verilerine bakılacak olursa resmi nikâhlar normal nikâhların yaklaşık

%5'i kadardır. Belediye'den aldığımız verilere göre Kilis'te iki yılda yaklaşık 64 Suriyeli bayan ile resmi nikah kaydı yapıldığı görülmektedir. Oysa Kilis'te yerli halkın kendi arasında yaptığı evlilik sayısı 2010 yılında 616, 2011 yılında 605, 2012 yılında 673 ve 2013 yılında 653'tür. Yıllara göre evlilik sayılarına bakıldığında son dört yıl içinde benzer bir eğilim görüldüğünden sığınmacıların gelmesiyle "ilk evlilik" kalıplarında sanıldığı gibi bir değişme olduğu yargısı doğru değildir. Ancak yerli erkeklerin sığınmacı bayanlarla ikinci hatta üçüncü evlilikler yaptıkları ve bunun tam anlamıyla "bulaşıcı", "salgın bir davranış" haline geldiği söylenmektedir.[39] İçinde aracıların ve nikah kıyıcıların olduğu bir sektör söz konusudur artık. Gencinden yaşlısına evlisinden bekârına yapılan bu evliliklerin her birinin farklı farklı nedenleri olduğu söylenmektedir. Görüştüğümüz bir berber genelde sorunları olanların ikinci evliliklerini yaptıklarını ve tanıdığı birinin Suriyeli kadınların "daha hürmetkâr ve hizmetkâr" oldukları için evlilikten memnun olduğunu ve "keşke daha önce Suriyeli biriyle evlenseydim" dediğini aktardı.

Bu tür evlilikler Suriyeliler tarafından kültürel olarak onaylandığından bir risk olarak düşünülebilir. Çünkü bizde kolay evliliklerin kültürel olarak onaylanmadığı, değersiz görüldüğü söylenebilir. Bu evliliklerde Türk erkeklerinin sığınmacı bayanları ikinci eş olarak almaları, boşanma başta olmak üzere birçok soruna (aile parçalanmaları, dağınık aileler, kayıtsız çocuklar v.s.) neden olabilir. Söz konusu evliliklerin ne amaçla yapıldığı, başarılı olup olmayacağını veya ne kadar süreceğini elbette zaman gösterecektir. Yerlilerle sığınmacıların evliliğe ilişkin bu farklı amaçlarının kendisi bile sorun yaratacak bir konu iken birbirlerinin dillerini, huylarını bilmeyen bu insanların, aynı evlerde farklı tat, eğlence, müzik, temizlik gibi çeşitli yaşantı tarzları nedeniyle sorunlar yaşayabilecekleri söylenebilir. Öte yandan bu evliliklerin yerli

[39] Kuaför ve berberlerde sadece saçlara değil kent söylentilerine de şekil verildiğinden araştırma sürecinde berberlerin duyumlarına da başvuruldu. Bu konuşmalarda "ikinci evlilikler" üzerine bol bir dedikodu furyası olduğu gözlemlendi.

ailelerin kendi içlerinde de sorunlar doğuracağı tahmin edilebilir. Çoğu ikinci evlilikler şeklinde görülen bu evliliklerin aile içinde mülkiyet paylaşımı da dahil çeşitli gerilimlere yol açacağı bilinmektedir. Evlenen yerli insanların Arapların aileme de bakacaksın istekleriyle karşılaştıkları ve bunun sorun olduğu ifade edilmektedir. "Bu konuda görüştüğümüz iyi gelirli orta yaştan bir esnaf "*babasının Arap bir bayanla evlendiğini ve kendileriyle şu anda ekonomik nedenlerle başlayan gerilimin sorun oluşturduğunu ve şimdi de kendileriyle küs olduğunu"* belirtti.

Kadınların fısıltı şeklinde yayılan "kent sözleri" üzerinden çekişme hissettikleri de bir başka husus. Meselâ Suriyeli kadınların söylediği iddia edilen "*Türk erkekleri lokum gibi kadınları…gibi*" türünden laflarına karşın yerli kadınların, sığınmacı kadınların ahlâksız olduklarına ilişkin sözleri bu muhayyilenin ürünü. Bu algı onların sığınmacı değil de rakip olarak algılanmalarına ilişkin bir örnek olarak düşünülebilir. Görüşülen bayanların Suriyeli bayanların makyajlarından rahatsızlıklarını dile getirmeleri, onların bu riski algılamalarına ilişkin bir örnek olarak değerlendirilebilir. Yine, yerli kadınların Suriyeli kadınlarla ilgili "*ahlaksızlık yaptıkları*", "*ayıp nedir bilmedikleri*" şeklindeki ithamları bu bağlamda yorumlanabilir. Her iki cümle de aslında sığınmacı kadınların ötekileştirilmesine hizmet etmektedir. Birinde "erkek avcısı", diğerinde ise bariz "ahlaksız ithamları" bu anlama gelmektedir. Örneğin, Suriyeli ile Kilisli birinin evlilik törenini anlatan bir bayan "*hani savaş var diye belki ölenleri vardır diye mütevazi giyineceklerini beklerken Suriyelilerin ağır makyajlı ve dekolte giyimlerini görünce herkesin düğünde onları ayıpladıklarını*" anlattı. Daha önce dediğimiz gibi bu lafları kimlerin söylediğinin elbette bir anlamı yok ama bu sözlerin duyuluyor olması "gerçek etkisi" yaratabilir. Örneğin bu söylem erkeklerin Suriyeli kadınlara karşı bakışlarını etkileyebilir. Bir görüşmeci bayan, onların ikinci eş konusundaki rahatlıklarının Kilisli kadınların eşlerini kaybetmelerine neden olduğunu belirtti. "*Eltilerim eşlerinden korkuyorlar. Teyzemin oğlu onlardan biriyle evlenmek için*

eşinden ayrıldı" dedi. Eşi noterde çalışan bir görüşmeci de "*bazı insanların notere gelip para, mal karşılığında Suriyeli kadınlarla evlilik yaptıklarını*" söyledi. Kilisli bazı erkekler eşlerinden ayrılmadıklarından, Suriyeli kadınların güvence olsun diye bu yola başvurdukları ifade edilmektedir.

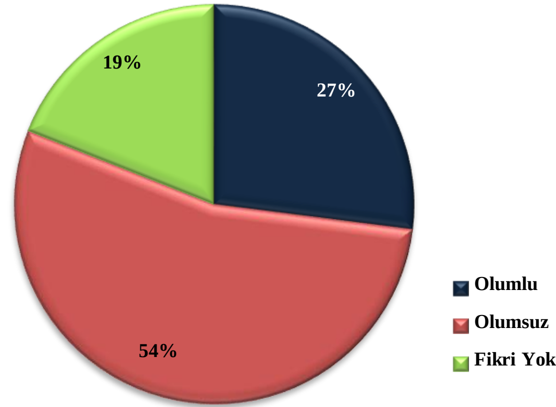
Yapılan evliliklerin sosyal uyum açısından yorumlanabilecek etkileri olmakla birlikte uzun vadede Kilis'in demografik yapısı ve evlilik kurumu üzerinde etkileri de olacaktır. Arapların etnik köken konusunda kısa vadede endişelerinin olmadığı evlilik yapma eğilimlerinden görülmektedir. Daha önceki verilerde göçmenlerin (Balkan göçmenleri) ilk geldiklerinde yerlilerle evlilik bağları kurmak istemedikleri belirtilmektedir (Pekdemir, 1992: 48). Bu açıdan Kilis'teki sığınmacılarla evlilik konusundaki gelişmeler anlamlıdır. Bu evlilikler ele alındığında Kilis'in etnik yapısının değiştiği, değişeceği yönündeki kaygılar üzerinde bir kez daha düşünülmelidir.

9.5. İki Kültür Bir Yaşam

Suriyeli sığınmacıların gelişi sosyal uyum açısından değerlendirilebilecek sonuçlara neden olmaktadır. Onların sosyal uyumları dil, ekonomik ve mesleki geçmişleri, çocukları için tahsile önem verip vermemeleri gibi faktörlere bağlı olarak farklılaşmaktadır (Pekdemir, 1992: 48). Sığınmacılar, belirli bir sosyo-ekonomik seviyeden gelmediklerinden tek bir kalıp içinde değerlendirilemezler. Sığınmacılar, farklı mezhep-inançları, farklı siyasi görüşleri, sosyo-ekonomik seviyeleri ve davranışlarıyla farklı kültür ve yaşam tarzlarına sahiptirler. Yine, Kilis'teki her bir kişinin de, cinsiyet, dini tutum, köken, sosyo-ekonomik pozisyon ve köylü-şehirli oluşlarına göre bir sığınmacı algısı bulunmaktadır. Bu farklılıklar nedeniyle her iki kültür grubuna mensup insanların birbirlerine bakışları derinlikten yoksun, yanlış genellemelerden ibarettir. Kilislilerin önemli bir kısmının sığınmacıların *"üzücü durumda"* olduklarını ifade ederek yardım yapılmasına karşı olmadıkları ama "*birlikte yaşamaya karşı*" oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra ankete katılanların yaş

durumları ile birlikte yaşamaya bakış arasında da bir ilişki bulunmaktadır. Bu verilerde hemen her yaş grubundan insan bu konuda benzer düşünmesine karşın yaşlıların sığınmacılara karşı daha esnek oldukları görülmektedir. Birlikte yaşama konusuna tamamen karşı olanların nedenleri bazen oldukça yüzeysel konularla ama genelde yaşam tarzının farklılığıyla ilgilidir. İnsanların günlük yaşamdaki pratik farklılıkları mültecilerin ötekileştirilmelerinde esaslı bir yer tutmaktadır. Bu ötekileştirmelerde kadınların nedenleri ile erkeklerin şikâyetleri birbirinden farklılık göstermektedir. Erkekler ekonomik ve güvenlik riski üzerinden, bayanlar ise Suriyeli bayanların tavırları, gezmeleri, evlilikleri, elbise ve görünümleri üzerinden rahatsızlıklarını ifade etmektedirler.

Grafik-11: Suriyelilerin Kilislilere Bakışına İlişkin Değerlendirme Durumu

Araştırmamızda mültecilerin sosyal uyum şanslarını Kilislilerin kendilerini onların aynasında nasıl algıladıklarını görmek suretiyle değerlendirmeye çalıştık. Buna göre ankete katılanların yarıdan biraz fazlasının (%54) sığınmacıların kendilerine olumsuz baktıklarını geriye kalan kısmının (%27) ise olumlu ve kararsız (%20) oldukları tespit edildi. Ancak araştırmamızdaki başka bir veride Kilislilerin sığınmacılara nasıl davrandıklarına ilişkin

değerlendirmelerinde ankete katılanların yaklaşık %74'ünün onlara olumlu davrandıklarına inandıkları görülmektedirler. Bu tablo *"biz iyiyiz ama onlar kötü, iyi niyetli değiller"* şeklinde görüşmelerde de dile getirildi. Bu algı birlikte yaşama deneyiminin ötesinde bir anlam taşımaktadır. Çünkü bir grubu iyi kabul ettiğinde onunla birlikte yaşama deneyimine karşı çıkmak için vicdanen kabul edilebilecek bir neden, açıklama kalmamaktadır.

Kilis'teki yerli insanların sığınmacıları genelde gündelik sorunlar üzerinden algıladıkları görülmektedir. Örneğin, "*sağlık, temizlik, su kullanımı ve alt yapı işlerinde ciddi aksamalar var*" diyen görüşmeciler ayrıca yaşanan diğer bazı sorunları da sığınmacılar üzerinden değerlendirmektedirler. Çeşitli muhtarlar kendilerine yapılan şikâyetlerde lağım borularının tıkandığı için sığınmacıların suçlandığını ifade ettiler. Şikâyet için muhtara gelen bazı mahalle sakinleri, sığınmacıların tuvaletleri kullanmayı bilmediklerini, çocuk bezlerini, çöpleri tuvaletlere attıklarını bu nedenle lağımların tıkandığını ifade ettiler. Görüştüğümüz bir bayan ise apartmanda kuyu suyu kullandıklarını ve şimdiye kadar su sıkıntısının olmadığını ancak sığınmacılar geldikten sonra bu sorunu yaşadıklarını, onların suyu israf edercesine kullandıklarını ifade etti. Oysa eşi bu konuda ona katılmadığını belirtti. İşin doğrusu Kilis'te evlerin çoğunda kuyu suyu kullanıldığından artan sığınmacı nüfusla birlikte bu konuda sorun yaşanabilir. Örneğin, Tanzanya'da mültecilerin gelmesiyle birlikte benzer bir sorunun yaşandığı ve su kalitesinin bozulduğu ifade edilmektedir (Hoerz 1995).[40]

Yine birçok konuşmacı sığınmacıların kalabalık olmaları ve ayrıca hayat tarzları nedeniyle "*gürültücü, şamatacı*" olduklarını dile getirdi. Oysa, Kilis'te, motosikletlerle egzozunu bilerek ses yapacak şekilde ayarlayıp sabah akşam demeden ciddi gürültü yapanlar, düğünlerde, sabahın erken saatlerinden geç saatlere kadar sokak ortalarında yüksek sesle müzik çalanlar, kornaya basarak rahatsızlık

[40] Görüşülenler, Kilis'te halkın, yeni yapılacak mülteci kampının Seve Barajı'nın yanına yapılmasına içme suyu "kirlenir" düşüncesiyle karşı çıktıklarını belirttiler.

yapanlar, silah sıkanlar hep vardı. Yine, Kilis'teki kamusal alanlarda önceden de insanların temizlik konusuna çok dikkat etmedikleri (örneğin camii tuvaletleri, parklar, caddeler, yerlere atılan çeşitli şeyler) gözlemlerimiz arasındadır. Ancak aynısını sığınmacıların yapması rahatsızlık konusu olarak dile getirilmekte, göze çarpmaktadır.

Ayrıca, sanki bütün mülteciler sadece yan dairede oturan ya da pahalı alış-verişler yapan, çarşıda görülen bu kişilerden ibaretmiş gibi bir genellemeye gidildiğinden sığınmacılar hakkında yanlış yargılarda bulunulmaktadır.[41] Bu nedenle Kilis'te lüks araçlarda, lüks yerlerde lüks alış-verişlerde tatildeymiş gibi gezenler üzerinden tüm sığınmacıları algılama yanlışlığına düşenler olmaktadır. Yine bazıları Suriye'den gelen Çingenelerle diğerleri arasındaki farkı görecek kadar tanımadığından Çingeneler üzerinden Suriyelileri algılama gibi sınırlı bakış açıları olanlar da görülmektedir.[42]

Görüşmelerimizde sığınmacıların bazen kavga ve karışıklık yaratarak düzeni bozdukları şeklinde bir algının olduğu da görüldü. Sığınmacıların kendi içlerindeki farklı politik duruşları onların kavgalarında önemli bir sebep olabilmektedir. Örneğin Musalla Parkındaki kavgada bir grup mültecinin diğerlerine "*siz neden savaşmıyorsunuz*" dedikleri için kavga çıktığı söylenmektedir. Yine bazı görüşmelerde yerli gençlerle Suriyeli gençlerin bazen çeşitli gerginlikler çıkardığı kente yansımaktadır. Bazen Kilisli gençlerin motosikletlerini Suriyelilerin üzerine sürmeleriyle ilgili sorunlardan, duyumlarından bahsedenler oldu. Bu tür olayların ya da duyumların da sığınmacı algısında sorun oluşturduğu tahmin edilebilir.

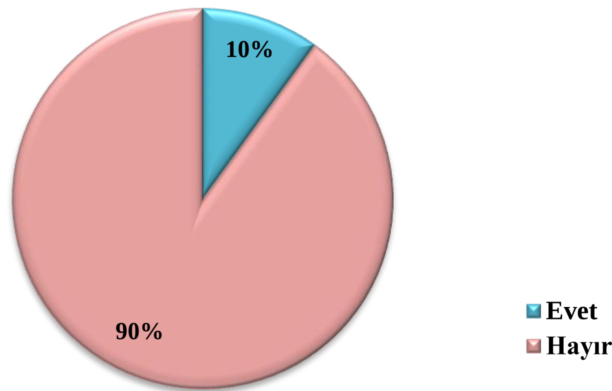
---

[41] Oysa çoğu insan Karataş mahallesinde görüşmelerimiz esnasında tanıştığımız ve eski başhekim olan bir sığınmacının ne yaptığını, kaç dil bildiğini, nasıl biri olduğunu ve akşam yemeğinde ne yediğini ne içtiğini bilmez.

[42] Buradaki Çingenelerle ilgili algı bana ait olmayıp yerli insanların bakışına ait bir değerlendirmedir. Örneğin dilenenlerin çok büyük bir kısmı ve çeşitli sorunların yaşandığı gruplar Çingene olmasına karşın tüm Araplar dileniyor ya da hepsi sorun çıkarıyor gibi düşünülmektedir.

Bununla ilgili olarak ankete katılanlara sığınmacılarla doğrudan bir sorun/tartışma yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda söylendiği, abartıldığı kadar bir sorunun olmadığı tespit edildi. Aşağıdaki Grafik-12'de görüleceği gibi ankete katılanların %90'ı sığınmacılarla ilgili herhangi bir sorun/tartışma yaşamadıklarını ifade etmektedirler. Dolayısıyla sığınmacılarla ilgili söylenenlerin önemli bir kısmının yabancılarla ilgili önyargıların ve ötekileştirme mekanizmasının bir ürünü olduğu tahmin edilebilir. Birçok görüşmede de hep "*yarın ne olur*" vurgusu, "*gelecek*" vurgusu yapılması bu anlamda değerlendirilebilir.

Grafik-12: Suriyelilerle Tartışma/Olumsuz Deneyim Yaşama Durumu

Kilis'te yaşayanların sığınmacılarla ilgili rahatsızlık nedenlerine ilişkin ifadelerine bakıldığında bu ötekileştirme net olarak görülmektedir. Bazı ifadelere dikkat edildiğinde sığınmacıların sadece farklı yaşam tarzları değil savaş nedeniyle *"normal insanlar gibi yaşamaları"* da beklenmediğinden sıradan davranışları bile olumsuz algılanmaktadır. Anketin açık uçlu sorularından biri olan "sığınmacılarla ilgili sorunlar ve rahatsızlıklar" sorusuna verilen benzer cevaplarda tekrara düşmeden farklı cevapları bir araya getirerek aşağıdaki paragraf oluşturuldu. Buradaki her bir ifadenin

farklı birisine ait olduğunu unutmadan şikâyetlerin genelde birkaç konu etrafında toplandığı görülmektedir.

> "*Zaten Kilis'te düzen yoktu, şimdi hiç düzen kalmadı, şehre uyum sağlamamaları, kalabalık olmaları, kuru kalabalık yapıyorlar, her yerde onlar var, toplum birbirine karıştı, şehrin yoğunluğu arttı, trafikteki sorunlar, hızlı araba kullanıyorlar, aracıma çarpıp kaçtılar, saygısızlar, kaba ve kavgacı olmaları, olumsuz ve itici davranışları sinirlendiriyor, sıra beklemek nedir bilmiyorlar, dükkânlar küçük ve alışverişte hepsi içeri girdiğinden zorlanıyoruz, yolun ortasından yürüyorlar, düzeni bozuyorlar (bozorlar), olayların çıkmasına neden oluyorlar, hırsızlık, suç olayları arttı, motorumu çaldılar, güven ve güvenlik sorunu oldu, orayı karıştırdılar şimdi de burayı karıştıracaklar, çocuklarımıza, gençlerimize karışıyorlar, ülkemiz karıştı, sanki savaşı biz yaşıyoruz, ailemizden korkuyoruz, Hatay'daki patlama burada da olabilir, kötü şeyler olacak diye korkuyoruz, bunlar savaşa neden olabilirler.*
>
> *Bizden daha çok rağbet görüyorlar, yan gelip yatıyorlar, devlet onlara bakıyor bize bakan yok, onların bakım paraları bizim cebimizden çıkıyor, kendimi yabancı gibi hissediyorum, bazen burası neresi diyorum kendi kendime, suç işleseler de dokunulmazlıkları var, hastane Suriye hastanesi oldu, devlet dairelerinde sıra bile gelmiyor, temizliğe dikkat etmemeleri, elleriyle yemek yemeleri, bitliler, hastalık saçıyorlar, girdikleri yeri kirletiyorlar. Kilis halkına iyi örnek değiller, yanlış davranışları var, çocuklarımıza kötü örnek oluyorlar, Kilis'i sahiplenmeleri kızdırıyor, bize iş kalmadı, işimizi bile elimizden aldılar, her şeyi sahiplenmeleri, her köşede sigara v.s. satmaları, dil sorunu, dillerini bilmediğimden ne istiyorlar anlamıyorum, kaçak getiriyorlar ama savaşmıyorlar, çok sesli konuşuyorlar, gürültülüler, sürekli onların sesiyle rahatsız olup uyanıyorum, alemciler, çıkarcılar, korkuyorum.*"
>
> "*Suriyelileri sevmiyorum, benciller, iyi niyetli olmamaları ve ahde vefalarının olmaması, giyim tarzları farklı, çok süslüler, çok havalılar, Evli erkekleri bile baştan çıkarıyorlar, kocam üstüne Arap getiririm diyor, ikinci evliliğe hevesli olmaları, ahlâki zaafları, dini/manevi yönleri zayıf, kızlarımızı rahatsız*

ediyorlar, farklı bakıyorlar, bakışları rahatsız edici, laf atıyorlar, bacılarımıza göz dikiyorlar, taciz, kendilerini beğenmeleri, bizleri sevmiyorlar, nefes almalarından bile rahatsız oluyorum, her şeylerinden rahatsız oluyorum, Bizim ülkemiz bize yeter Suriyelilere yer yok. Türk'ün Türk'ten başka dostu yok".

Görüşmecilerin Suriyelilerle ilgili şaşırdıkları hususlar ise şunlardır;

"*Terk dertleri alışveriş ve gezmek. rahat davranmaları, umursamaz olmaları, ülkelerini hemen terk etmeleri, ülkelerinde mücadele etmemeleri, vatanlarını bırakmaları, orada savaş var bunlar burada evlenip çocuk yapıyorlar, orada yakınları savaşırken bu insanlar burada nasıl böyle rahat davranıyorlar, kadınların bakımlı olması, aşırı makyajlı oluşları, fazla parayı nerden buldukları, zenginlikleri, zengin olan mültecilerin fakir olan mültecilere yardım etmemesi, esrarengiz olmaları, Türkçeyi hızlı öğrenmeleri, her şeyleri, adetleri, İngilizce konuşabilmeleri, İslamla alakaları yok, lüks araçlara binmeleri, kural tanımayışları, hal ve hareketleri, tek odada on kişi yaşamaları, herkesin çocuklarını çalıştırması, kızlarını çalıştırmaları, burayı sahiplenmeleri, kendi ülkelerindeymiş gibi davranmaları, çabucak uyum sağlamaları geri dönmek istememeleri, hepsinin aynı giyinmeleri, savaşın acısına dayanabilmeleri, çalışkan olmaları, pis bilirdim ama temiz olmaları."*

Yukarıda verilen olumsuz bakışa sahip olanların yanında sığınmacılarla ilgili olumlu görüşte olanlar da vardı elbette. İfadelerinde insani, dini ve ekonomik bakış açısını kullananların olaya daha olumlu baktıklarını ama ideolojik ve politik bakanların daha keskin değerlendirmeler yaptıklarını söyleyebiliriz. Bu insanlar, *"Kilis'te insanların akşam vakitlerinde erkenden dükkânların kapanıp evlerine gittiklerini ve Kilis'in hayalet şehir gibi olduğunu ama şimdi akşamın geç saatlerine kadar alış-veriş yapan, gezen insanlar olduğunu, bunun kentin ekonomisine ve sosyal hayatına canlılık getirdiğini"* ifade ettiler. Sığınmacılarla ilgili olumlu

değerlendirmelerde daha çok merhameti, vicdanı dile getiren konuşmalar ağırlık tutuyordu. Sayıları olumsuz bakanlara kıyasla çok az olan bu insanlar görüşlerinde genelde şunları ifade etmişlerdir:

> "*Bu insanlar zor durumda, biz de onların yerinde olabilirdik, Allah kimsenin başına vermesin adam isteyerek gelmemiş, can korkusu işte, üzülüyoruz hallerine ama elimizden fazla bir şey gelmiyor, zor mesele Allah yardım etsin, zaten bu adamlar düşmüş dilenmeyip ne yapsın, bizler Müslümanız, kardeşiz bugün onlara olan yarın bizim başımıza gelebilir, Kilis'te bazıları evlerini bedava verirken bazıları onları hem iş hem barınma konusunda sömürmektedir, Allah yapılan iyiliği karşılıksız bırakmaz, sosyal hayat canlandı, şehir renklendi, dinlerine daha bağlılar, ücretler düştü, esnaf kazanıyor, az para çok iş, yardımlaşma arttı, daha ucuza erzak alıyoruz, motor parçaları daha ucuz, bereket oldu, yardımlaşma ve paylaşma duygusu arttı. Ekonomik canlanma, ucuz işgücü oluştu, Belediye daha çok çalışmaya başladı.*"

Bazıları ise farklı farklı tiplerin olduğunu bazılarının çok olumlu bazılarının ise sorunlu olduğunu dile getirdi. Bu kişiler genelde sığınmacılarla ilgili hem olumlu hem de olumsuz yönleri dile getiren insanlardı. Sayıları az olan ve anketlerde kararsız şıkkını işaretleyen bu insanlar genelde sığınmacılarla ilgili vicdani ve mantıklı sözler sarf eden ve sözlerini sürekli "ama" ile bölen kişilerdi. Bazen insani sorumluluklar, vicdan, bazen de dini bakışla sözlerine başlayan bu insanların Suriyelilerle ilgili sorunlara, eksiklere dikkat çektikleri tespit edildi. Yine şikâyet edilen konularda olumlu yönde bir değişmenin olduğunu belirtenler de oldu. Meselâ görüştüğümüz orta yaştaki bir bayan şunları ifade etti;

> "*Sanki şimdi bizim düzene yavaş yavaş alışıyorlar. Eski gürültüleri yavaş yavaş azalıyor, çünkü içlerinde çalışanlar olmaya başladı, mecbur erken kalkmaları gerektiğinden şimdi o eski alışkanlıkları daha az gibi. Eskiden arabalarında müziği son sesine kadar açıyorlardı şimdi bakıyorum sesi daha kısarak dinliyorlar ve Türkçe konuşmaya çalışıyorlar hatta Türkçe müzikler de dinliyorlar. Bir başkası ise mültecilerin bazılarının kendi giyim tarzlarını, örneğin başörtü tarzlarını*

> *halktan biri gibi olmak için değiştirdiklerini gördüm. Genel olarak yanındaki mülteciyi komşun olarak gördüğünde sorun yok ama, şehrin bütünlüğü içinde değerlendirildiğinde sorun olarak görülüyor*"

Kilis'te görüştüğümüz insanların sığınmacılara ilişkin bakışlarının dini referanslardan daha çok ekonomik değerlendirmeler üzerinden olduğunu söyleyebiliriz. Çoğu zaman dini nedenlerle ve insani gerekçelerle yumuşatılan bu birliktelik ekonomik, sosyal, fiziki yerleşimin (ev fiyatlarında olduğu gibi) yanı sıra yaşam tarzı, dil gibi kültürel öğeler üzerinden gerilmektedir. Ekonomik gidişat bu konuda daha belirleyici gibi gözükmektedir. Bunda Kilis'in parayla erken tanışıp, kaçakçılıktan dolayı daha bireyci olmalarının etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Örneğin, kişisel nedenlerle sığınmacılara husumet geliştirmiş olanlardan birisi olan bir bakkal "*ben onların kiralık ev bulmasına yardım ettim ama onlar alış-verişlerini başka dükkândan yapıyorlar, iyilik bilmiyorlar*" dedi.

Sığınmacılarla ilgili görüşmelerde, insanların bazen Suriyeli sığınmacılar hakkında "*bunlar burada bizden daha rahat, sanki kendi ülkelerindeymiş gibi davranıyorlar*" tarzındaki sözleri ve yine "*Arapların şehri kendi yerleri gibi sahiplendikleri*" şeklindeki algıları çarpıcıdır. Arapların siyasi ve sosyal kontrolün baskıcı olduğu bir yerden farklı bir yere gelmeleri, yerleşik ilişkilerinden ayrılmaları doğal olarak onların "sosyal kontrolden" de uzak olmaları anlamına gelmektedir. Sığınmacıların çeşitli platformlarda ifade ettikleri gibi Türkiye'nin kendi gözlerinde "özgür" bir ülke olarak algılanışı onların bu rahat davranışlarında önemli bir faktördür.

Bu algıda ayrıca, sığınmacıların sosyal uyumlarının iyi gittiği okunabilir. Ancak bu algıda onlara yönelik uygulamaların yorumlanması da etkilidir. Örneğin, görüştüğümüz kimi Kilisliler, trafikte seyrederken, sokak satıcılığı yaparken Suriyelilere gösterilen esnekliğin kendilerine gösterilmediğini söyleyerek alınganlık gösterdikleri söylenebilir. Örneğin, görüştüklerimizden biri "*Suriyelilerin kaçakçılık yapmalarına göz yumulduğunu oysa*

kendilerinin yapması durumunda buna cezayla karşılık verildiğini" ifade etti. Yine bir başkası, şurada "*bir Suriyelinin aracı birinin arabasına çarpsa bizim sigorta onun hasarını öderken bizim zararımız üzerimize kalır*" dedi.

Gıda ihtiyacını karşılamak, barınmak, giyinmek, banyo, v.s. temel ihtiyaçlarını karşılamada zorluk çeken mültecilerin geçici olarak gördükleri bu durumun süreklilik kazandığını gördükçe burada kendilerine ait bakışlarının yanı sıra Kilislilerin de Suriyelilere karşı duruşlarının değiştiğini söyleyebiliriz. Yani Suriyeliler yardım edilip düşmanca bir tavır görmedikçe rahat, kendilerini evlerindeymiş gibi hissetmeye ve öyle davranmaya, Kilisliler de onların bu rahat davranışlarını gördükçe rahatsız olmaya başladılar. Yani "*bu misafir ne zaman gidecek*" sendromu oluşmaya başladı. Bir esnaf söz konusu meseleyle ilgili olarak "*Suriyeliler başlangıçta çok tedirginlerdi ve korkuyla karışık bir saygıları vardı. Bu nedenle eskiden daha ölçülü davranırlarken şimdi daha rahatlar, adam el kol şakası yapıyor, sıra olunca kızıyor, mesela izin almadan tezgâhın üzerindeki suyu içiyor, böyle giderse yarın ne yapar artık siz düşünün*" dedi.

Suriyeli sığınmacıların genelde Arapça konuşmaları ve Kilislilerle anlaşabilecek kadar Türkçe bilmemeleri doğal olarak Kilislilerle birbirlerine karşı "*mesafeli*" olmaları anlamına gelmektedir. Bu uzaklık doğal olarak birbirlerine karşı kuşku içinde olmalarına neden olmaktadır. Bu toplumsal mesafe ve belirsizlik durumu, insanların birbirlerine karşı korkuyla, şüpheyle davranmalarına ve haliyle birbirlerinden uzak, önyargıya açık paralel yaşamlar geliştirmelerine yol açmaktadır. Bilindiği üzere eşit ve uygun konumda temas arttıkça düşmanca tavırlar azalmakta tersine etkileşim, temas ve karşılıklı bağımlılık azaldıkça da önyargı ve düşmanca tutumlar artmaktadır (Freedman ve Sears, 2003: 239-243). Konuşma dilinin farklılığı bu insanların bilinmezliklerini arttırmakta ve onlarla ilgili belirsizlikler oluşturmaktadır. Şehir içine yerleşen Suriyeli sığınmacıların Kilisli insanlarla çeşitli nedenlerle sürekli karşılaşmaları ve sıradan nedenlerle karşı karşıya gelmeleri bile bazen

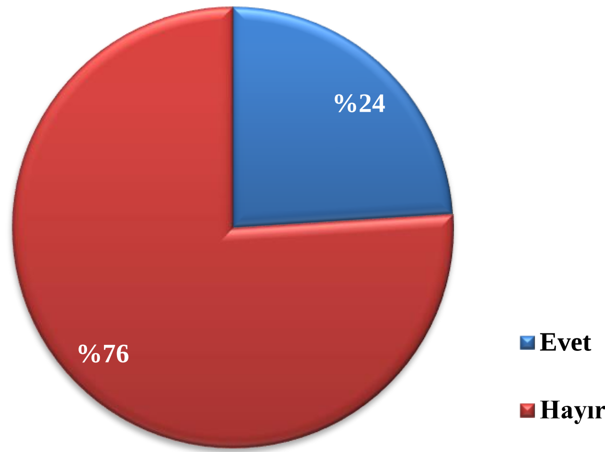
sorun olmaktadır. Özellikle iletişim kurmanın gerekli olduğu durumlarda dil sorunu daha da artmaktadır. Bu konuda sığınmacı Türkmenler daha avantajlılar, çünkü hem Arapça hem de Türkçe bilmeleri onlar açısından bir avantaj ama bunu ne derece kullandıklarını bilemiyoruz. Ama onların durumları Araplara göre daha kötü olduğundan daha itici olarak görülebilmektedirler. Mesela gelen çoğu Çingene Türkçe konuşmaktadırlar. Hatta bazen bu grubun Suriye'den değil de Türkiye'nin farklı yerlerinden gelip yardımlardan yararlanmak için burada yaşadıklarını düşündüğüm oldu.

Suriyeli sığınmacıların gündüz daha geç saatte kalktıkları ve haliyle gece geç saate kadar yatmadıkları, dışarıda gezdikleri ve bu nedenle bazı Kilislilerle zaman zaman tartışmalar yaşadıkları, çeşitli mahallelerde gürültü yaptıkları için "*rahatsız edici*" olarak görüldükleri bilinmektedir. Konuşmacı bir erkek *"tüm apartman gece ayaktayız*" diyerek tepkisini dile getirdi. Hem Arap hem de Türkmen olan Suriyeli sığınmacıların kalabalık aile oldukları için ya da mecburen kalabalık halde yaşadıkları için bununla ilgili sorun daha da büyümektedir. Suriyeli ailelerde gördüğümüz çocuk sayılarının fazlalığı, eş sayısı ile veya fazla çocuk tercihiyle ilgiliydi. Ama bu ailelerdeki çocukların önemli bir kısmı da anne-babası öldürülen çocuklardı. Yani sığınmacıların kendi çocukları kadar, yakınlarının yetim çocuklarına da baktıkları bir gerçekti.

Ayrıca, insanlar genelde dışarıdan gelen yabancıları hemen içlerine alıp sindiremezler. Vücuda alınan bir madde gibi zamanla ancak sindirebilirler. Yine bu şekilde aşırı nüfus hareketlilikleri olduğunda insanlar bulundukları yerlerde diğer varlıklar gibi "*alan hâkimiyeti*" duygularını kaybetmek istemediklerinden "biz-onlar gerilimi" yaratarak kendilerini savunmaya çalışırlar. Kilis'te gelişen bu ötekileştirme mekanizmasının bu açıdan riskli bir hal aldığını ve güvenlik kaygısının bunda etkili olduğunu ifade edebiliriz. Bilindiği üzere, insanlar çarşıda sınırlı ilişkiler kurduklarında değil de daha yakın ilişkiler, işbirlikleri gerçekleştirdiklerinde birbirlerine karşı önyargıları azalmaktadır. Ancak halkla sığınmacıların sadece, uzaktan

uzağa sokaklarda birbirlerini uzaktan süzmeleri onların streotip geliştirmelerine yol açmaktadır. Pettigrew, anlaşmazlık içindeki iki grupta önemli olan duygular ve hissin tonudur, der. Ona göre bu gruplar yakınlaştıklarında birbirleriyle iyi geçinmeye başlar ve önyargı örtük hale bürünerek yerini kurnazca eylemlere bırakır, demektedir (Goleman, 2007: 371-373).

Grafik -13: Yakın İlişkiler Geliştirdiğiniz Suriyeli Bir Aile Var mı?

Suriyeli sığınmacılarla yerli halk arasındaki kültürel ve sosyal mesafe ön yargıları beslemektedir. Araştırmada ankete katılanların çoğunluğu (%51) sığınmacılarla sosyal ilişki ve iletişimlerinin olduğunu ifade ettiler. Ancak Grafik-13'de de görüleceği üzere yerli halkın büyük bir kısmı (%76) sığınmacılarla herhangi "yakın bir diyaloga" girmekten kaçınmaktadır. Onların yoksul olmaları kadar aile ve yaşam tarzlarındaki farklılık nedeniyle de yerli halk, onlarla herhangi bir ilişki kurmaktan kaçınmaktadır. Sığınmacılarla yerli halk arasında ekonomik ilişkiler, ortak alanların kullanımı (park, sokaklar), yardımlar, camii ve bir şeyler konusunda danışma dışında yaygın herhangi bir ilişki nedeni yok gibidir. Bu nedenle sığınmacılarla sosyal ilişkilerin daha çok zorunla hallerde kurulduğu ve bu açıdan

sınırlı olması anlaşılır bir durumdur. Sığınmacıların Türkçe bilmemeleri bir açıdan da topluma uyumları konusunda şu aşamada faydalı gibi gözükmektedir, çünkü sığınmacılar, haklarında kullanılan kötü birtakım ifadeleri anlamadıklarından talihsiz olayların yaşanma ihtimali az da olsa azalmaktadır.

Bazı konuşmacılar sığınmacıların gelmesiyle yaşam alanlarının daraldığına dikkat çektiler. Eğitim seviyesi yüksek olan bu kesim, *"yaşam kalitesinin düştüğünü"*, yeni yeni gelişen *"kent yaşamının zarar gördüğünü"*, medeni yaşamda *"gerileme" olduğunu* ifade ettiler. Bir doktor "*onlar bize uymuyor artık biz onlar gibi davranıyoruz, dün Kilis'te birilerinin medeni olmayan tavırları nedeniyle şikâyetçiydik ve bu hükümetle birlikte medenileşen bir Kilis beklentisi vardı oysa şimdi trafikten alış-verişe kadar her yerde bir keşmekeş, yaşam kalitesinde bir gerileme görüntüsü var*" diyerek sitemlerini bildirdi. [43] Görüştüğümüz insanların bazıları da sığınmacıların Kilis'te kalmalarını "vicdanen rahatsız edici" olduğu için sorunlu olduğunu dile getirdiler. "*Böyle giderse çalışacağı, yaşayacağı başka bir il arayacağını"* ifade eden doktor, *"sadece Suriyelilerin bu hallerini görmek bile insanı mutsuz etmeye yetiyor"* dedi. Son zamanlarda sağlık kurumlarında daha fazla anksiyete, depresyon tanısının konduğunu belirten bu konuşmacı, şehrin, yerli insanların ve çalışanların yükünün azaltılmadıkça sorunun daha da büyüyeceğini ifade etti.

Bir konuşmacı rahatsızlığını şu gözlemlerle aktarmaktadır; "*Araplar semaverleri yakıp yerlere kilimleri serip temizlik nedir bilmeden yolun ortasına oturuyorlar*. Evlerine gittiklerini söyleyen bir muhtar "*Arapların yere sofra bezi koymadan ayak bastıkları yerde*

[43] Yukarıda sözü geçen şikâyet farklı ülkelerde de dile getirilmiştir. Batı ülkelerindeki göçmen-yerli ilişkilerinde yaşam kalitesinin düştüğü, düzen bozuldu şikâyetine sık sık rastlanır. Meselâ İngiltere'de göçmenlerin "iyi bir İngiliz olması" beklenmemektedir. Bundan daha önemli addedilen konu göçmenlerin kendi geleneklerini sürdürürken İngiliz yaşam tarzına zarar vermiyor olmalarıdır (Melotti, 1997: 79). Araştırmamızda konuşulanların statü yükseldikçe şikâyetler de bu konuya odaklanmaktadır.

halının üzerinde ekmek-yemek yediklerini" şaşkınlıkla anlattı. Arap kültüründe temizlik olmadığını anlatan aynı kişi onların "*ekmeği fırınların önünde doğrudan yere pis kaldırımlara dizdiklerini ve bunun kendi kültürlerinde asla olamayacağını*" anlattı. Aynı kişi onların benzer davranışlarını ve yaşamlarını burada da sürdürmelerinin kendilerini kızdırdığını ifade etti. Görüşülenlerin önemli bir kısmı sığınmacıların "*hiçbir trafik kuralına uymadıklarını, her yere park ettiklerini lüks araçlarla hız yaptıklarını, kazalara yol açtıklarını"* söylediler.

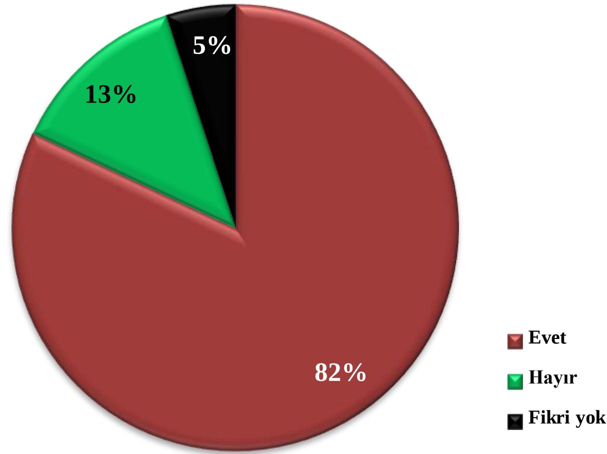
Yine görüşülenler sığınmacıların çocuklarını dilendirip, çalıştırmalarına ve evde çocuğunun üzerinde hiçbir şeyi yokken bilgisayar kullanıp sigara ve nargileden geri kalmamalarına şaşırmaktadır. Ayrıca, bu konuda görüştüklerimizden biri Suriyelilerin, "*minibüslerde çok konuştuklarını, koktuklarını, rahatsızlık verdiklerini"* söyleyerek onlarla "*minibüste tartıştıklarını*" ifade etti. Ayrıca "*çocukları da gece yarılarına kadar sokaklarda oynuyorlar, sürekli gürültü oluyor, yatamıyoruz. Yastıklarını atıp sokağın ortasında yatanlar oluyor, şimdi akşamları eve tek gitmekten korkuyoruz, tanımıyoruz çünkü. Evlerde kalabalık çok, çöpleri, her şeyi sokağa, ortalığa atıyorlar, kadınlar sokakta çok zaman geçiriyor. Bayan Araplar ellerinde mısırları, dondurmaları oraya buraya gidip rahat geziyorlar. Biz mülteci olduk, istediğimiz gibi balkonda oturamıyoruz, dışarı istediğimiz saatte çıkamıyoruz, çünkü adamlarından, tiplerinden korkuyoruz*" dedi.

Kilislilerin asıl korkuları sığınmacıların ilde kalmaları durumunda olumsuz hadiselerin yaşanabileceği, sığınmacıların geçimlerini sağlamak için hırsızlık, gasp, fuhuş gibi suç ve ahlaksızlık yapabilecekleridir. Aslında konuşmalarımızda da görüldüğü üzere görüşülenlerin bu konudaki asıl sorunları, hissettikleri gelecek korkusu ve "belirsizliktir". Bu açıdan Arapların geri dönüp dönmeyecekleri onların merak ettiği kritik bir meseledir.[44] Kilis'te

[44] Geri dönüş konusunda sağlam öngörülerin yapılması gerekmektedir. Bu konuda birçok değişken etkili olmakla birlikte mültecilerin kaldıkları topluma uyumları kadar ekonomik

yapılan bir çalışmada mültecilerin sadece %12,3'ünün savaştan sonra hemen geri gitmek istemediğini ve ayrıca, görüşülenlerin yaklaşık %12'sinin de kesinlikle burada kalmak istediğini göstermektedir (Paksoy, 2013: 54). Mültecilerle ilgili uluslar arası verilerde ise 2004 ile 2008 arasındaki süreçte mültecilerin geri dönme oranlarının sürekli azaldığı ve mültecilerin sadece ortalama %17'sinin ülkelerine dönüş yaptıkları bildirilmektedir (UNHCR, 2009: 11). Bu durumda araştırmamızda yerli halkın, mültecilerin geri gitmeyeceklerine ilişkin korkuları gerçekleşecek gibi gözükmektedir. Araştırmamızda ankete katılanların çoğunluğu (%82) mültecilerin Kilis'te kalmalarının yukarıda belirtilen nedenlerle uzun vadede "*suç*" başta olmak üzere ciddi sorunlara neden olacağını belirttiler.

Grafik -14: Suriyelilerin Kilis'te Uzun Süre Kalmaları Sorun Olur mu?

sorunlarını çözüp çözemeyecekleri de belirleyici olacaktır. Bununla ilgili bir çalışmada mültecilerin genç çocukları nedeniyle geri gitmek istemedikleri, özellikle göç ettikleri ülkede doğanların, ekonomik, sosyal bağ kuranların kalmak istedikleri ifade edilmektedir (Vujadinović, 2011: 254).

Suriyelilerle yaşanan sorunların başında evlerini isteyerek Suriyelilere kiraya veren bazı Kilislilerin deneyimleri gelmektedir. Bu insanların zamanla evleriyle ilgili çeşitli sorunlar yaşadıkları ve bu nedenle onlarla çatışmalar yaşadıkları bilinmektedir. Kiraya tutulan evlerle ilgili bu sorunlar evin kullanım tarzından, kira ücretinin verilmemesine, evdeki kalabalık nüfustan, gürültülü yaşamlarından, sözlerin tutulmamasına ve komşularla ilişkilere kadar bir dizi nedenle de olabilmektedir. Örneğin, bir ev sahibi kiraya verdiği evdeki mutfak dolaplarıyla içerdeki dolaplarının ısınmak için yakıldığını söyledi. Yine, bir ev sahibi Suriyeli sığınmacıların evi önce beş kişi tutacaklarını söyledikleri ama sonra aynı eve 20 kişinin doluştuğunu ve bundan rahatsız olduğunu ifade etti. Bazıları "*kalabalık oldukları için artık isteseler de onları evden çıkaramayacağını*" dile getirdi. Bu konuda görüşülen kişilerden bazıları ise yakında oğlunu evlendirmek istediğini ancak ev bulmakta zorlandıklarını, kiraların çok yükseldiğini söyledi. Yine asgari ücretle geçinen bir güvenlik görevlisi kirada oturduğunu ve ev sahibinin kirayı yükselttiğini, artık kiralık ev kalmadığını ve bunun kendisini sıkıntıya sevk ettiğini belirtti.

Bu konuyla ilgili bir başka hususa değinen Hasan Kâmil Demirbaş Muhtarı ise, *"Suriyelilerin tuttukları evleri sonradan gelen mültecilere daha pahalı fiyatlarla kiraladıkları ve böylece hem ev sahibinin hem de mültecilerin dolandırıldıklarını"* ifade etti. Bu konuda kendisine şikâyetlerin geldiğini belirten Hasan Kâmil Demirbaş Mahallesi Muhtarı, *"bu tür durumlarda adamın peşin para alarak ortadan kaybolduğunu bazen de mültecilerin kiraladığı evlerde 3-5 ay oturduktan sonra elektrik, su ve kira parasını vermeden kaçıp gittiklerini"* anlattı. Bununla birlikte ev konusunda yaşanan sıkıntıları tek yönlü olarak değerlendirmek yanlış olur. Örneğin, bazı insanların çok kötü evleri değerinin çok üzerinde sığınmacılara kiralattığını ve hatta bir yıllık ücretini garantilemek için mültecilerin ellerindeki tüm parayı aldıklarını öğrendik. Örneğin, bir muhtar "*mahallelerindeki bir ahırın boyanarak mültecilere 180 TL'ye kiralatıldığını ve oranın*

hastalık yüklü" olduğunu ifade etti. Evlerini "*oda oda*" kiralatanlardan tutun da garajlarını, boş dükkânlarını bile kiraya vererek bu durumdan yararlananlar oldu", dedi.

Bu konuda şikâyetleri olanların bir kısmı ise Suriye'den gelenlerle akrabalığı olan Kilislilerdi. Bu insanların büyük bir kısmı Halep'ten evlenen ya da çok önceleri Kilis'e göçmüş ailelerden oluşmaktadır. Bu insanlar Suriyeli sığınmacı akrabalarının kendilerini zor durumda bıraktıklarını, evlerinde barındırdıklarını ama bunun külfetinin kendilerine çok fazla olduğunu ifade ettiler. Örneğin aslen Arap olduğunu belirten Kilisli yaşlı biri "*Suriye'den evine 42 kişinin geldiğini ve onları barındırmak için kendisine ait tüm apartmanı tahsis ettiğini hatta dükkânının arkasındaki ve evlerinin altındaki garajı da kalmaları için onlara verdiğini ama onların bunu hak etmediğini*" ifade ederek aslında yükün ağırlığından şikâyet etti. Aynı kişi bu insanların kendilerine ve etraftaki komşulara rahatsızlık verdiklerini, gürültü yaptıklarını ifade etti.

Bazı kenar mahallelerde köylü, emekle çalışan insanların bulunması, sığınmacılarla benzer sosyo-ekonomik düzeyden gelmeleri ve sığınmacı sayılarının kenar mahallelerde fazla olmaması nedeniyle onlarla sosyal ve kültürel bir zıtlaşma görülmemektedir. Ancak mahalle fakir olduğu için yerlilerle sığınmacıların birbirleriyle ilişkileri olmadığından "*yabancılaşma duygusu*" da bir o kadar fazladır. Bazı muhtarlar bununla ilgili bir görüşmemizde "*geç saatlerde de kalkıp yatıyorlar, bizden farklılar ama bize bir zararları yok*" şeklinde görüş bildirdi. Mücahitler Mahallesindeki mülteciler içinde Türkmenlerin olduğunu anlatan mahalle muhtarı, "*mültecilerin genel anlamda zararsız ve uyumlu insanlar*" olduğunu ifade etti. Kendi ailesiyle görüşen sığınmacı ailelerinin de olduğunu belirten muhtar "*Arapların kendilerinden daha çok camiye gittiklerini ve ahlaki anlamda şimdiye kadar sadece bir evden şikâyetçi olunduğunu*"

ifade etti.[45] Genel anlamda onlara yardımcı olmaya çalıştıklarını belirten muhtarın dediklerini birkaç muhtar da destekledi.

Kilis'le Halep arasındaki yakınlığa ve ticari, yakın akrabalık ilişkilerine rağmen bu insanların birbirlerinin hayat tarzındaki küçücük farklardan bile etkilendiklerini ve birlikte yaşama deneyiminin onları deyim yerindeyse "*şaşırttığını*" bazen de rahatsız ettiğini söyleyebiliriz.[46] Bazen eğlenceli hatta komik de olan bu kültürel karşılaşma anlarının genelde başka yere gidenler üzerinden bakılarak "*kültürel şok*" olarak tanımlandığını biliyoruz. Mesela görüşülenlerden bazıları "*erkeklerin giydikleri uzun kefen tarzındaki kıyafetlerin kendilerine farklı geldiğini ifade ettiler*". Bu durumda bazen yeni bir yemek-içeçek tarzını, yeni bir giysi-örtünme tarzını, farklı bir şeyi denediklerini görerek birbirlerinden etkilendiklerini söyleyebiliriz. Suriyelilerin dondurma yemeleri, nargile çekmeleri, sigara içmeleri, akşam sokakta gezmeleri, kadınlarının makyaj yapmaları, parlak, boncuklu, güzel elbiseler giymeleri, çerez yiyip dondurma almaları, çocuk yapmaları, evlerinde bilgisayar ya da televizyon bulundurmaları çevrelerindeki insanlar tarafından bir "*sorun*" olarak görülmektedir. Bir bayan, sığınmacılar için "bunlar

---

[45] Mültecilere yönelik olumsuz ahlaki ithamların bir benzeri Van'da görülmüştür. Van Emniyet Müdürlüğü Hudut Büro Amirliğinin verilerine göre, halkın çoğunun fuhuş işine karıştığını söylediği İran ve Iraklı sığınmacılar hakkında 8 aylık süre içerisinde fuhuşla ilgili suç kaydına rastlanmamıştır. Bu da sığınmacıların bir 'günah keçisi' olarak algılanıp mevcut olumsuzlukların çoğunun onlara yüklenildiğini göstermektedir.

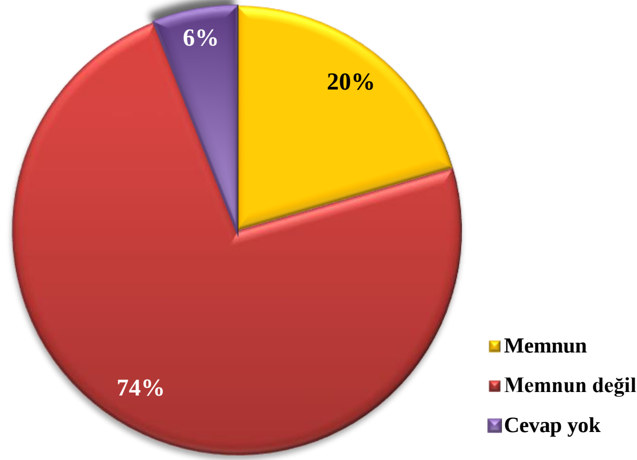
[46] Örneğin, Suriyeliler çay ikram ederken şeker, bardağın yanında gelmez de çay demliğinin içine baştan boşaltılır ve öyle içilir. Yine görüştüğümüz bir fırıncı yaşadıklarını kızgınlıkla şöyle anlatıyor; "Her gün yemeklerini pişirmemiz için dükkâna gönderiyorlar. Ekmek pişirmek için yer kalmadı diyoruz, anlamıyorlar. Her zaman yemek pişirmek için bu yoğunluğu kaldıramıyoruz. Geçen gün "bumbarı" tepsiye serip fırına göndermişler, bunu nasıl fırına gönderirler, düşünmüyorlar mı" diye kızgınlığını ifade etmektedir. Anladığım kadarıyla sığınmacılar daha az tüp masrafı olsun diye fırınlara yükleniyorlar ve her yemek pişirme sonrasında fırından ekmek almadıkları için de fırıncılar bundan şikâyetçiler.

gece geç saatlere kadar yüksek sesle konuşuyorlar[47] *kahkahalar atıyorlar*" derken bir başkası ise, "*perdelerini, kapılarını, camlarını kapatmıyorlar, gece geç saate kadar ayaktalar, darbukalarını çalıp şenlik yapıyorlar, oynuyorlar*." dedi. Nihayetinde Suriyelilerin neredeyse gülmeleri bile bazı Kilisliler için "savaş *bunların umurunda değil*" şeklinde yorumlanmaktadır. Hatta onların camideki davranışları da onları rahatsız etmektedir. Bu konuda Suriyelilerin bazen camilerde "*uzandıkları, uyudukları*", davranışlarına dikkat etmedikleri şeklinde şikâyetleri de olmaktadır. Bir arkadaş, konuyla izlenimleri paylaşırken şu gözlemini aktardı; *"Bir defasında Kilis'te bir camide müezzinin bulunduğu ayrı mekâna bilmeden yönelen bir çocuğu fark ettim. Sonradan mülteci olduğunu anladığım bu çocuğa müezzin çok sert müdahalede bulundu ve bu tavır aslında çocuğun Suriyeli olmasıyla yakından ilgiliydi*".

Ancak burada, görüşülenlerin kendini üstün görerek onların yaşam tarzını küçük görme eğilimlerini görmemek elde değildir ve bu bir yönüyle etnosantrizm diğer yanıyla da milliyetçilik refleksiyle açıklanabilir. Bu nedenle, ankete katılanların Grafik-15'te görüleceği üzere sığınmacılarla birlikte yaşamaya genelde olumsuz baktıkları (%74) görülmektedir. Buna karşın katılımcıların bir kısmının (%20) ise sığınmacılarla birlikte yaşamaya olumlu baktıkları tespit edildi. Bu konuda başka bir grafik sonucunda ankete katılanların yaşları ilerledikçe (58 ve üzeri) birlikte yaşama konusundaki iyimserliğin arttığı (%32) oysa gençlerin (18-25 yaş arası) bu duruma daha soğuk, daha olumsuz (%15) baktıkları görülmektedir.

[47] Suriyelilerin bu kadar çok konuşmaları aslında kendileri için bir tür terapidir. Her travma sahibi ya suskunluğa bürünerek ya da konuşarak sorununu unutmaya, atlatmaya çalışır. Geçmişin anılaştırılması, aile bireylerinden birini kaybetmenin kabul edilemezliği ve sevilen birinden ayrılık hallerinde görülen nevrotik bir reaksiyondur. Bu reaksiyon yerinden edilmiş, travmatik yaşantıları olan, yakınlarını kaybetmiş insanlarda bol bol görülür.

Grafik -15: Suriyelilerle Birlikte Yaşamaya Bakış

Zaman iki farklı toplum arasındaki bu ilişkinin, yani şaşkınlık, gerginlik ve karşılıklı kültürel etkileşimin nereye varacağını gösterecektir. Ancak, genelde iki toplum sürekli iç içe yaşayarak karşılaştıklarında, kültürel öğeleri karşılıklı mübadele edilir, kültürel örüntüsü zamanla değişime uğrar. Her grubun ayrı kaldığı ancak birbirlerinin kültürlerinden etkilendikleri bu süreç “kültürleşme” olarak anılır. Örneğin, karma İngilizcenin, İngilizceyle yerli dillerinin (Papua Yeni Gine, Malenezya, Batı Afrika) karşılaşmasıyla ortaya çıktığı ve ilk kez Çin limanlarında geliştiği söylenir (Kottak, 2002: 68). Bazen dükkânlara girdiğimizde gözlemlediğimiz üzere esnafın hem Suriye kökenli çalışanlarıyla hem de Suriyeli müşterilerle yarı Türkçe yarı Arapça konuşmaları bu açıdan değerlendirilebilir. Şimdi sadece dil açısından değil, Kilislilerle sığınmacıların besinleri, müzikleri, giysileri, adet ve yaşam deneyimlerini mübadele edip etmeyecekleri de merak konusudur. Ancak şimdiden bazı sığınmacıların halktan kişilerle evlilik yaptıkları, gençlerin kahvelerde oyun oynadıkları, dükkân açtıkları ve Türkçe konuşma eğilimleri gözlemler arasındadır.

İnsan tipleri, dil, değerler, kurallar, alışkanlıklar, kokular, adetler, örfler, tatlar v.s. birçok şeyin farklı oluşu yabancı bir ülkeye, topluluğa gidenlerin geçici bir şaşkınlık durumu yaşamalarına neden olur. Ancak literatürde bir topluluğun kitlesel olarak başka yere gitmeleriyle ortaya çıkan ve yerli halk kadar gidenlerin de birbirlerinin davranışlarından, yaşam tarzlarından etkilendiklerini ifade eden bu durum başka bir kavramla adlandırılmayı hak etmektedir. Bu durum "*karşılıklı kültürel şok*" olarak tanımlanabilir. Kilis'te Suriyelilerle Kilislilerin birbirlerini giyim-kuşamlarından konuşmalarına, tiplerine ve davranışlarına kadar sürekli süzdüklerini ve onların ne yaptıklarını gözlemlediklerini ve bir tür karşılıklı şok, şaşkınlık yaşadıklarını söyleyebiliriz.

Kendi kültür ve çevrelerinden ayrı bir yerde yaşayan insanların uyum sorunlarıyla karşılaşmaları beklenen bir durumdur. Ancak, sığınmacıların gelişi ile birlikte iki farklı ülke arasında rekabet, gerilim-çatışma gibi olumsuz süreçlerin yanı sıra ticaret, işbirliği gibi olumlu ilişkiler ağının gelişmesi de mümkündür. Göçmenler genelde yerli halkla aynı kuvvette olmadığına inandığından davranışlarını, çalışma tarzlarını, örf ve adetlerini bulundukları şartlara göre ayarlamaya çalışırlar. Arı'nın çalışmasına göre göçmenler kültür vermek yerine almak eğiliminde olurlar (1960: 18-20). Bu durum sonuçta yerli nüfusla mültecilerin uzlaşmasına yol açabilir. Bununla birlikte göçmenlerin kendi aralarındaki dayanışma ve bağlılık duyguları, dil sorunları, ülkeleriyle yakınlık ve ilişkileri onların çevreyle uyumlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Yine, sığınmacıların dini bazı benzerlikleri olmasına karşın milli ve kültürel benzerliğin olmayışı nedeniyle yerli halkla kaynaşmaları kısa vadede zor olsa da sığınmacılara yönelik bakışın zamanla "*normalleştiği*" belki de onlara "*alışıldığı*" söylenebilir.

9.6. Daralma ve Sıkışma Duyguları

Nüfus yoğunluğunun mekân büyüklüğüyle orantılı olmamasının da mültecilere bakış açısını etkilediğini ifade edebiliriz. Sığınmacı sayısına bakılacak olursa Kilis'te neredeyse iki kişiden birinin Suriyeli olduğu bilinmektedir. Kilis şehrinin fiziki niteliği düşünüldüğünde bu önemli bir sorundur. Mekânın daralmasının sadece insanlarda değil diğer varlıklarda da stres, kızgınlık ve saldırganlık davranışlarına neden olduğu araştırmalarla desteklenmiştir. Belirli bir mekâna olması gerekenden fazla insan dolduğunda yukarıda saydığımız duygusal tepkilere bağlı olarak gerilim ve kavgaların olması beklenir bir durumdur. Kilis'in mevcut cadde ve sokaklarının, kaldırımlarının yetersizliği sığınmacıların gelişiyle daha da kronik bir sorun haline geldiğinden hem yaya hem de araç trafiği önemli bir stres kaynağı haline geldi. Bazı kişiler mültecilerin yolları, kaldırımları doldurduklarını, yürüyecek yer bile kalmadığını ifade ederek kızgınlıklarını ifade ettiler. Gürültünün yanı sıra çöplerin, toz ve kirliliğin de artan kalabalıkla birlikte daha rahatsız edici hale geldiği ve bunun Kilislilerin stres algısını arttırdığı söylenebilir. Konuştuğumuz bazı kişiler kalabalık nedeniyle alt yapı başta olmak üzere birçok konuda sorunların yaşandığını ifade etti. Belediyeye yakınlığıyla bilinen bir görüşmeci sığınmacıların gelmesine karşın Belediye'nin gelirlerinde ve araç donanımında bir artışın olmadığını ve bu nedenle hizmetlerin karşılanmasında çeşitli sorunların yaşandığını ifade etti. Bir görüşmeci, "bu *kadar fazla sayıda insan cadde ve sokaklardayken yol-kaldırım çalışmalarının bitmemiş olması hatadır" dedi.* Benzer konuya değinen bir başkası ise, *"bugün aylardır yol çalışmaları yapılıyor, kaldırım çalışmaları yapılıyor. İnsanlar artık bunaldı* bu durum *artık tahammül sınırlarını aştı"* dedi. Onlara göre *"şehir nüfusu neredeyse iki katına çıktı ama su, yol, kaldırım, personel ve bütçe aynı.* Benzer bir konuya değinen Beşyüz Evler muhtarı da*"üniversite öğrencilerinin yazları evlerine gitmesiyle birlikte su tüketiminin azaldığını, bir sorun yaşanmadığını*

oysa şimdi 25 bin kadar mültecinin mahallede bulunduğunu ve su kesintisinin de daha fazla olduğunu" ifade etti.

Yine başka bir bayan ise "*Araplar sürekli parklardalar, nefes alacak yer kalmadı gibi, bu yüzden parkları kullanamıyoruz, oyun alanlarına, dışarıya çocuklarımızı götüremiyoruz*" dedi. Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Kilislilerin sığınmacılarla aynı mekânları, parkları kullanmak konusunda sıkıntıları bulunmaktadır. Bu bakış açısının yaygınlaşması, sorunun daha da büyümesi anlamına gelir. Bir başka konuşmacı ise"*artık insanların eskisi gibi yeşil alanlarda, parklarda mangal yaptığını göremezsiziniz, dedi. Birileri orada yanı başınızda açken nasıl yapabilirsiniz ki*" diyerek sorunun ahlaki ve insani boyutlarına dikkat çekti. Kilis'te iki park daha açılmasına karşın bazı insanların artık bir yerlere gitmek istememeleri nedeniyle de daralma hissettikleri söylenebilir.

Önceleri İslambey Parkında insanlar parka gider, sosyalleşmelerine katkıda bulunurlardı. Özellikle kadınların orada oğullarına evlendirmek için kız baktıkları da olurdu. Parkların bu işlevi eskiden daha çok olmakla birlikte düne kadar hala devam eden bir durumdu. Ancak şimdi Suriyelilerin gelmesiyle kadınlar parka gidemez olmuşlar. Bazı konuşmacılar konuşmalarının sonunda "*keşke onlar şehrin içine hiç karıştırılmasaydı*" fikrini sürekli tekrar etmişlerdir. Görüştüğümüz bir öğretmen ise "*insanlar rastgele sokaklara, apartmanlara yerleştiler, her yer karma karışık. Bu karmaşa nedeniyle artık çarşıya bile gitmek istemiyorum" dedi. Eskiden bu tarihlerde Şıh Muhammet tepesi insanlarla dolardı şimdi kimseyi göremezsiniz, çünkü herkeste bir çekilme ve her yerde bir güvensizlik var"*, dedi. Sığınmacıların gezmeleri konusundaki bakış açısı bir yana onların çoğu zaman evleri çok kötü olduğundan ve sayıları kalabalık olduğundan evde durmak yerine dışarıda bulunmayı tercih etmeleri kimse tarafından anlaşılmamaktadır.

9.7. Göçün Güvenlikleştirilmesi

Son zamanlarda güvenliğin alanının genişletilerek kimlik, salgın hastalıklar, çevre felaketleri ve göç gibi konuların da güvenlik sorunu olarak ele alındığı görülmektedir (Ovalı, 2006: 12). Düşman aslında "*öteki*"nin farklı şekillerdeki temsillerinden ibarettir (Wendt, 1999: 4). Ulusal güvenlik kim olduğunuzla, ulusal kimlikle yakından ilgili olduğundan kimlik algısı dost-düşman tanımını belirleyerek güvenlik algısını oluşturur (Kowert, 2002: 53). Göçmenlere karşı güvenlik ekseninden yaklaşım sadece suç boyutunda değil aynı zamanda ulusal kimlik açısından önem arz eden eğitim, dil ve günlük yaşamı da kapsamaktadır. Göçmenler bu çerçevede "*öteki*" olarak algılanmaktadır (Ceyhan ve Tsoukala, 2002: 28). Uluslararası göçün en ciddi sonucu yabancı korkusu ya da radikal şiddet gibi güvenlik tehditlerine sebep olma ihtimalidir (Kicinger, 2004: 2). Uluslararası göç ile devletlerin sosyal istikrarının, demografik güvenliğinin, kültürel kimliğinin ve sosyal güvenliğinin etkilendiğine inanılmaktadır. Devlet içerisinde göçmenlerin sayısı arttıkça ve göçmenlerin toplum ile uyumu zorlaştıkça o toplum vatandaşları arasında yabancı korkusu ortaya çıkabilmektedir (Kiciner, 2004: 2). Genişletilmiş güvenlik kavramını benimseyenler; askeri olmayan tehditlerin birçok insan için daha önemli olduğunu iddia etmektedirler. Soğuk Savaş sonrasında ekonomik tehditler gündeme gelmekte ve bunun yanı sıra kimlik ve kültür ile ilgili olarak algılanan tehditler, örneğin; yasa dışı göç ya da mülteciler ulus devlet vatandaşları için daha çok önem arz etmektedir (Miller, 2001: 20) . Güney Afrika'da yapılan bir çalışmada vatandaşların en önemli korkularının komşu ülkelerden gelen ve ülkelerinde ikamet edenler olduğunu ifade ettikleri tespit edilmiştir (Rugunanan ve Smit, 2011 : 710).

Kilis'te sığınmacı sayısının artması, sürecin uzaması ve sınırdan giriş-çıkışların yoğunluğu mülteci göçünün güvenlikleştirilmesine yol almaktadır. Göçün güvenlikleştirilmesine neden olarak toplumlarda gelişmeye başlayan "*egemenliğin kaybı duygusu*"ndan bahsedilmektedir. Bu duygu ise suç oranındaki artış

veya sınır kontrollerindeki zayıflamalardan kaynaklanan korkularla paralel gelişmektedir. Göç olgusunun suç oranları ile özdeşleştirilmesi "suçlu göçmen" (*criminal migrant*) algısına yol açmakta ve böylelikle toplumda güvensizlik ve korku artmaktadır (Ceyhan ve Tsoukala, 2002: 25). Kilis'te insanların ellerini kollarını sallayarak sınırın birçok yerinden geçtiklerine ilişkin bir algı bulunmaktadır. Örneğin, Şıh Mansur denilen türbeye yakın bölgelerde Suriye'den kaçanların sınırdan geçtikleri ve burada kendilerini karşılayan taksicilerin arabalarıyla şehre geldikleri söylenmektedir. Sınırdan geçerken sığınmacıların hem bizim sınırımızda hem de o tarafında yaşadıkları çok kötü anılardan bahsedilmektedir. Ayrıca, sığınmacıların neden güvenliği alınan yerlerden ve sınır kapısından geçmedikleri ve bu kayıt dışı insanların tehlikeli olup olmayacakları insanların gündeminde olan hususlardır.

Korku, bütün davranışlarımızda temel güdüleyicilerden biridir. Ancak güvenlik algısının bu kadar ön plana çıkmasının tarihsel ve reel nedenleri de yok değildir ve bu durum Kilislileri endişelendirmektedir. Görüştüğümüz tarihçi bir Kilisli, "*burası hudut ili ve stratejik önemi olan bir yer. Burada Türklerin ağırlıkta olması güvenlik açısından Osmanlı'dan beri hep önemli görülmüştür. Oysa şimdi Kilis'in etnik yapısı değişti, gelen insanların kimler olduğunu ve kimden yana olduklarını da net olarak bilmiyoruz. Yarın bir sorun olduğunda kime nasıl güveneceksiniz*", diyerek bu konudaki endişelerini dile getirdi. Yine, aynı kişi bu konuda bir arkadaşının kendisine "*Araplar, şakayla karışık, yarın biz sizi buradan da göndeririz*" türünden konuşmasını aktardı. Bunu söyleyip söylemediğini nereden biliyorsun diye sorduğumda ise "*valla doğru olup olmadığını bilmiyorum ama öyle diyorlar işte*" diyerek konuşmasını sürdürdü. Bu kişi, "*inanç açısından bakılırsa insan bunlara acıyor ve şimdi yardım ederek doğru yapıyoruz diye düşünüyorum ama diğer taraftan bakıldığında ise Arapların gelmesi sıkıntılı bir iş ve onların önemli bir kısmının geri gitmemesi güvenlik*

açısından ileride sorun yaratır" diyerek halkın bu konudaki kaygılarını yansıtmaktadır.

Sürekli sınıra yakın yerlerde patlayan bombalarla ve hemen her gün duyulan ambulans sesleriyle sıcaklığını koruyan bu düşünceler sanki bu savaşın sorumlusu onlarmış gibi Suriyeli insanlara karşı önyargıların artmasına yol açmaktadır. Bu durum istenmeyen herhangi bir gelişme (kavga v.s.), gerginlik karşısında risk olarak değerlendirilebilir. Görüşülenlerin zaman zaman "*gitsinler yoksa isyan olur, ekmeğimizi aldılar, zararlık başka şey yok", iki yıla kalmaz bunlar burada baş kaldırır*" türünden cümleleri bu açıdan değerlendirilebilir. Yine bazılarının da Suriyeli erkekleri kastederek bu insanların Kilis'e gelerek ülkelerindeki savaştan kaçtıklarını, bu nedenle güvenilmez ve onursuz olduklarını ifade ettiler. Onlar "*bir insan orada ya Esad taraftarı ya da Esad karşıtı olur ve kimden yanaysa diğerine karşı savaşır*" diyerek Kilis'teki sığınmacıların olup bitene tarafsız olabileceklerini ya da başka nedenlerle Kilis'te olmalarını hazmedemedikleri, onları güvenilmez olarak değerlendirdikleri görülmektedir.[48] Bu nedenle Kilis'te yaşayanlar Suriye'den gelenlere karşı güven problemi yaşamaktadırlar. Bunun yanı sıra Suriyelileri tanımadıkları için de gündelik hayatlarında, komşuluk, alış-veriş gibi ilişkilerde güven problemi yaşamaktadırlar. Yapılan görüşmelerde "*kimin ne olduğunu, neci olduklarını bilmiyoruz, tanımıyoruz ve bunlar gruplar halinde gece geç saatlere kadar geziyorlar, artık çocuklarımızın sokağa çıkmalarından bile endişe etmeye başladık*" ifadesini kullandılar.

Suriye'den kaçanların yaşanan savaş ve düştükleri durum nedeniyle psikolojilerinin bozuk olması beklenen bir durumdur. Her şeyini kaybetmiş, yakınlarının acılarına bürünmüş insanların kızgınlıklarının olması ve bunu yansıtma eğilimlerinin olması tahmin edilebilir. Bunun Kilis'te yaşayan insanlarla ilişkilerinde sorun

[48] Görüştüğümüz bu insanlar iç savaş deneyimini bilmediklerinden bu şekilde yorum yapmaktadırlar. Herhangi bir mevzi ya da yabancı devletle savaştan farklı olarak iç savaşta insanlar ölmenin ve öldürmenin meşruiyetini kendilerine açıklamakta güçlük çekerler.

yaşamalarına neden olacağını tahmin edebiliriz. Bir görüşmeci duyduğu bir olayı şöyle aktarmaktadır; "*Kilis'te bir adam mahallede gürültü nedeniyle yatamayınca gidip tekrar tekrar Arap komşusuna uyuyamıyorum bak yatacağım, yarın işe gideceğim, biraz sessiz olun" demiş. Olay tartışmaya dönünce Arap tüfeği alıp adamın arabasına sıkmış*. Elbette bu anlatılanın gerçek olup olmadığını bilemiyoruz. Ancak, bu anlatılan aktarma olmakla birlikte gerçekler kadar şayiaların da gerçek etkiler yaratabileceği tahmin edilebilir. Yine, görüşmelerde tarlaları, ev ve eşyalarının güvenliği konusunda sorun yaşadıklarını söyleyenler oldu. Bir görüşmeci sınıra yakın olan yerlerde bahçesi olduğundan sığınmacıların kaçarken ağaçlarının ve ürünlerinin zarar gördüğünü ifade etti. Bununla ilgili başka bir çalışmada mültecilerin-sığınmacıların yokluk nedeniyle bazen evlerindeki ihtiyaçları gidermek için bazen de kendi başlarına kalacak yer yapmak için ağaçları kesmek gibi çevresel zararlara yol açtıkları, yine mülteci akışının yoğun olduğu yörelerde etraflarındaki bahçe, tarla ve ürünlere zarar verdikleri ifade edilmektedir (Jakobsen, 1997: 20-21).

Hemen her gün Kilis'ten duyulan bomba sesleri insanları ürkütmekte ve bu konuda yaşanan kaygılara psikolojik bir zemin oluşturmaktadır. Şehrin yanı başındaki çatışma ortamı, hastanelerdeki yaralılar, kimyasal saldırı ihtimali Kilislilerin bundan sonra "*ne olacak*" korkusunu yaşamalarına neden olmaktadır. Çatışmalarla tırmanan bu belirsizlik durumu insanların "*ya burada da kötü şeyler olursa*" düşüncesini tahrik etmektedir. Belediyenin Cumhuriyet Meydanı ve Şıh Muhammet meydanında eskiden beri yaptığı çeşitli etkinlikleri yapmaması bu algılamanın bir göstergesidir. Kilis'teki insanların asıl sorunu Reyhanlı patlamasında olduğu gibi benzer bir eylemin Kilis'te yapılabileceği korkusudur. Bunun verdiği rahatsızlık, halkın kendini güvende hissetmemesine neden olmaktadır. Elli iki insanımızın öldüğü Reyhanlı saldırısından sonra Kilis'teki insanların tehlike algısı basının tavrıyla daha da artmaktadır. Nitekim Kilis'te Suriyeli iki kişinin arabasındaki patlayıcı ile yakalandığı haberlere

yansıdı[49]. Haberlere "Kilis sınır kapısında 170 kğ patlayıcı bulundu" şeklinde yansıyan bilgilerin yanlış olduğunu daha sonra görüştüğümüz bir Emniyet görevlisi ifade etti.

Ulusal medyada da sağdan sola, dini olandan olmayanına kadar farklı fraksiyonları temsil eden bazı televizyonlarda sığınmacıların iç politika üzerinden değerlendirildiği ve maalesef bu yayınlarda onların riskli, tehlikeli, aşağı, pis, terörist sağlıksız ve kötü sıfatlarıyla değerlendirildiği görülmektedir. Örneğin, Meltem Tv ve Ulusal kanalın yayınları bu açıdan dikkate değerdir. Bu yayınlarda sık sık Türkiye'ye gelen tüm sığınmacıların terörist olduklarını ya da teröristlerin yakınları olduğu dile getirilmektedir. Örneğin Balıkesirli ya da Eskişehirli biri hırsızlık yaptığında "Balıkesirli biri hırsızlık yaptı" diye kimse manşet atmamaktadır. Ancak aynı şeyi mülteci birisi yaptığında sanki bütün mülteciler öyle davranıyormuş gibi "*mülteciler hırsızlık yaptı*" şeklinde haberler yapılmaktadır. Yine sığınmacılarla ilgili birçok yazarın da benzer yorumlarda bulundukları görülmektedir. Örneğin, Hürriyet Gazetesi yazarı Yılmaz Özdil'in çeşitli yazılarında toplumdaki mağdurlarla "*lüks içinde yaşayan!*" mültecileri kıyaslayan yazıları bu insanları aşağılayan ve "*ötekileştiren*" bir dildir. Son olarak yine Kilis'te yayın yapan Kilis Postası'nın yayınları kadar Kilis'te etkili olan BTP'nin tavrı da bu konudaki olumsuz algıların oluşmasında etkilidir. Kilis'te taban çalışmaları olan BTP başkanı Haydar Baş'ın Suriye politikaları ile ilgili yorumları ve bunu dini referanslar üzerinden yapması burada hem güvenlik hem de uygulanan Suriye politikasının meşruiyeti konusunda sıkıntı oluşturmaktadır. Örneğin bir ifadesinde Haydar Baş şunları ifade etmektedir: "*Esad, halkını koltuğundan olmamak için öldüren bir diktatör değil, devletini ve milletini korumaya çalışan, bölgede İslâm dininin hamisi konumundaki roldedir. Bizim, "Esad Hz. Hüseyin rolündedir, derken kast ettiğimiz budur* (Baş, 2012: 14). Hem Özdil'in hem de Baş'ın değerlendirmelerinde ifadesini bulan bu tür

[49] Kanal 7 Haber Programı, 26.08.2013, 18:30.

yazılar, mültecilerin boğularak atıldıkları Dicle ve Meriç nehrinin azgın sularından pek farkı yok.[50]

Birçokları sığınmacıların ülkemize giriş çıkışlarının kontrolsüz olduğunu düşünmekte ve korkularını ifade etmektedirler. Bu konuda Hatay'da yaşanan gerilimler onların Suriyeli mültecilere karşı bakışlarını olumsuz etkilemektedir. Birçok veride de bir ülkede yaşanan iç savaşın nüfus hareketlilikleri sonucunda gidilen ülkelerde de gerilimlere neden olduğu hatta sığınmacıların kaynak ülkedeki akrabalık bağlantıları nedeniyle iç savaşların sıçrama tehlikesi gösterdiği bilinmektedir (Salehyan ve Gleditsch, 2006: 341-342). Bugün Hatay'ı yıllarca kendi sınırları içinde göstermiş, Hatay'da doğan her Nusayri çocuğun nüfus kaydını Şam'da tuttuğu söylenen, milliyetçiliğini Hatay'ı topraklarına katmak üzerinden oluşturmuş kirli bir rejimin Hatay'daki Nusayriler üzerinden gerginlik oluşturmaları, gençleri hareketlendirmeleri beklenir bir durumdur. Yine, Hatay'a yakın olması itibariyle Kilis'e gelen bazı Hataylı öğrencilerin bu konuda marjinalleşmeleri sorun oluşturabilir. Tüm bunları üst üste koyduğumuzda Kilislilerin yanı başlarındaki gerilimden ötürü Suriyeli sığınmacıları risk olarak görmeleri ve buna göre tutumlar geliştirmeleri tahmin edilebilir.

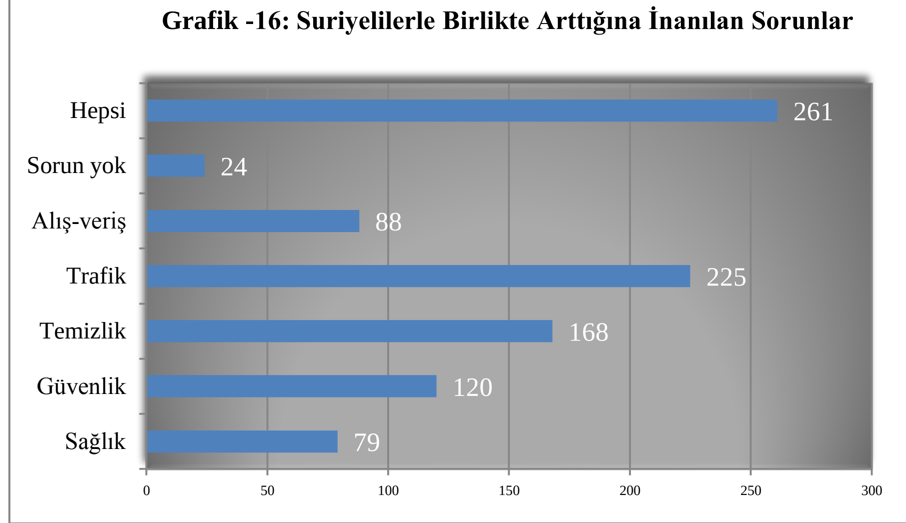
Bunun yanı sıra, Suriye'den gelen bu insanların Kilis'te azımsanmayacak sayıda dostları ve akrabaları[51] olduğundan onlarla sorunlarını paylaşımları, savaşın duygusal arka planının Kilis'e yansıması anlamına gelmektedir. Yine, ilk gelen sığınmacıların parklardaki kötü görüntüleri, kamuya açık mekânlarda toplu olarak yaşamaları şehirde "*anormallik*" hissi oluşturmaktadır. Reyhanlı patlamasından sonra korkularından buraya kaçmış olanların önce Karataş Mahallesi daha sonra da AFAD civarındaki parklarda çadırlar kurmaları sonucunda ortaya çıkan görüntüler Kilislilerin "*normal*

[50] 23 Nisan 2008'de Türkiye'de 4 mültecinin Dicle Nehrine atılarak öldürüldüğü, yine 16 insanın da insan tacirleri tarafından Meriç Nehrine atılarak öldürüldüğü ve bunların tesadüfen bulundukları bilinmektedir. Teknelerde ve tırların kasalarında ölenlerin sayısı hakkında tahmini rakamlar dışında bir şey söylemek mümkün değildir (Ataman: 2013).
[51] Bu araştırmada ankete katılanların %15'i mülteciler içinde akrabaları olduğunu söyledi.

yaşam" algılarını sarsmış ve savaşın soğukluğunu daha yakından hissetmelerine yol açmıştır. Örneğin, Musalla Parkı'nda ve yakın zamanda da İmam Hatip Lisesi yanında ağaçların arasına yayılmış çadır bezlerin altında insan manzaraları gerçekten korkunç. İnsanların saç-sakalları, giysileri, çocukların görünümleri, beslenme, sağlık açısından hangi durumda olduklarını göstermektedir.

Günlük yaşamdaki farklılık ve anlaşmazlıkların yanı sıra geçim sorunlarının da ileride güvenlik sorunlarına neden olacağı ileri sürülmektedir. Görüştüğümüz bir muhtar sığınmacıları kastederek "*yarın bu adamların aç kalması durumunda daha kötü şeylerin olacağını*" söyledi. Erkek görüşmeci "*Suriye'de önceleri birçok temel ihtiyaç maddesinin yanı sıra enerji kullanımı da ucuz olduğundan buraya gelen Arapların geçimleri ve haliyle buraya uyum sağlamaları çok zor*" dedi. Aynı kişi memleketin iş yönünden zayıf ve küçük olduğunu söyleyerek "*bunlar yarın ileride bize belâ olurlar*" şeklindeki sözleriyle endişesini dile getirdi. Çünkü çeşitli sorunların kendisine yansıdığını, bu yüzden hem mültecilerle hem de bu tür sorunlarla kendisine gelenlerle tartıştıklarını ifade etti. Meselenin sadece para mevzuu olmadığını dile getiren muhtar, "*burada bir adam iyilik olsun diye dükkânın üstündeki evini bedava Araplara verdi, geçen gün polise şikâyet gelmiş, burada adam uyuşturucu satıyor, gençler eve girip girip çıkıyor diye. Muhtar kendisini de alıp beraber dükkâna gittiklerinde polisin ondan da şüphelendiğini ve adamın bu durumdan çok rahatsız olduğunu*" anlattı. Aşağıdaki Grafik-16'da, görüşülen kişilerin sığınmacılarla ilgili sorun olarak gördükleri konulara ilişkin cevaplarının frekans dağılımları verilmektedir. [52] Dikkat edilirse tüm sorunlar dile getirilmekle birlikte trafik, temizlik ve güvenlik konusundaki endişeler daha fazla öne çıkmaktadır.

[52] Grafikte bir kişinin birden fazla şıkkı işaretlemesine olanak tanındığından frekans toplamı ankete katılanların sayısından fazla çıkmaktadır.

Kanuni Süleyman Mahallesi Muhtarı da Musalla parkındaki bazı mültecilerin ahlaksız olduklarını, esrar v.s. şeyler sattıklarını ve bu düzensizliğin işlerine geldiği için kamplara yerleşmek istemediklerini ifade etti [53]. Muhtar bu tür insanların "*fuhuş yaptırdıklarını, uyuşturucu çekip sağa-sola saldırdıklarını*" söyledi. Muhtar, bu tür sığınmacıların "*Suriye'ye gidip evlere, dükkânlara girip eşyaları çalıp talan ederek burada sattıklarını, fırsat bulduklarında da buradan çalıp orada sattıklarını dile getirerek* bu *düzensizliğin ciddi sorunlara yol açacağını*" ifade etti. [54] "*Biz yabancıya karşı değiliz, misafiri severiz*" diyen Muhtar, birçok Suriyeliye yardımcı olduğunu belirtti ancak bazılarının ciddi sorun olduğunu da ekledi. Meselâ *"evin önünde bir şey bırakamıyoruz adamlar çalıyor"*, diyen Muhtar uzun vadede bu durumun başka problemler yaratacağını ifade etti. Bu tür adamlardan bazılarının mahallede ev tutmaya çalıştıklarını söyleyen muhtar gençlerinin risk

[53] Görüşülen kişilerin oluşturulacak diğer kampın barajın yanında kurulmasına karşı oldukları görülmektedir. Görüşmeciler, suyun yanında kurulması halinde atıkların sorun oluşturacağını ifade etmektedirler.
[54] Buradaki mülteciler muhtarla yaptığımız görüşmeden 1 ay kadar sonra başka yerlere gönderildiler. Haliyle bahsi edilen sorunlar da azaldı.

altında olduğunu ima ederek onlara izin vermediğini, bir nevi zorla evden çıkarttığını anlattı.

Bu konuda görüştüğümüz çeşitli insanlar da benzer sorunları dile getirdiler. Birisi, *arazimden geçerken ağaçları, sebze-meyveleri mahvettiler*. Bir diğeri *keçilerimi*, bir diğer ise *motosikletimi çaldılar*" dedi. Yine bir başkası ise ayakkabılarının, eşyalarının çalındığını ifade etti. Belirtilen sorunlar sadece hırsızlıkla ilgili değil elbette. Bazıları "sanki gerginlik çıkarmak için davranıyorlar dedi. Aynı kişi "*bir yardım deposuna gelen Suriyelinin saldırgan tavırları nedeniyle az kalsın kavga çıkıyordu*" dedi. Anlatılanlara bakılırsa bazı yorumlara hak vermemek de elde değildi. Bu duyumlar hesaba katılırsa sitemde bulunan Kilislileri anlamak zor değil. Mesela, sığınmacılardan bazılarının lokantaya girip yemek yedikten sonra "*parasını gidin Erdoğan'dan alın*" diyenlerden bile bahsettiler. Yine mültecileri kasteden bir kuyumcu "*bazıları dükkânıma geliyorlar ve ben onlardan korkuyorum*" diyerek arkadaşının yaşadığı bir olayı şöyle anlattı; "*Arkadaştan altın almışlar, çok sonra altını bozmak için tekrar geri gelmiş ama altın fiyatının aldığından düşük olduğunu anlayınca, niye düşük bu fiyat bunu sen ödeyeceksin*" diye kargaşa çıkarmış. Kilisli bir akademisyen ise "*piknik için ailesiyle birlikte Şeyh Mansur Türbesine gittiklerini ve oradan 35-40 mültecinin arabalarının etrafını sardığını, üzerlerine geldiklerini ve "sınırdan geçtikleri için aç olduklarını" ve her şeyi kendilerine vermelerini istediklerini ifade etti.* Çok korktuklarını söyleyen görüşmeci*, "tek olsaydık ciddi sorun yaşardık*" diyerek bu arada yakınlarının endişelerini anlattı.

Suriyeli sığınmacıların gelmesi Kilis'teki farklı politik kesimlerin kendi içlerindeki kırılmayı arttırmaktadır. Bazen Suriyeli mültecilerin iç siyaset malzemesi olarak kullanıldığını ve bu açıdan bir risk oluşturduğunu tahmin edebiliriz. Bazı konuşanlar hükümete olan karşıtlıklarını, siyasi duruşlarını sığınmacılar üzerinden yansıtmaktadırlar. Yani, insanların politik tercihleri partisel tarafgirlikleri nedeniyle de sığınmacılara karşı oldukları görülmektedir. Hatta her cümlesinin sonu hükümete hakaretlerle biten

konuşmacılar oldu. Hatta objektif olmaktan çok sadece siyasi nedenlerle konuştukları iki-üç cümle sonra anlaşılan bu kişiler bazen tanıdıklarının kolundan tutup onlara da anket yapılsın istiyorlardı. Bu şekilde düşünenlerin bir kısmı "*hırsızlık, fuhuş arttı*" diyerek bir kısmı ise tepkilerini daha sert sözlerle ifade ettiler. Maalesef zaman zaman homurdanmalar, şikâyetler, söylentiler, yutkunmalar şeklinde karşımıza çıkan bu değerlendirmeler zamanla gençlerin çeşitli gerginlikler çıkarmalarına neden olabilir.

Bu konuyla ilgili olarak Reyhanlı'dan gelen ve Karataş Mahallesinde çadırda kalan mülteci gençlerle Kilisli, motosikletli bazı gençlerin gerginlik yaşadıkları olaya emniyetin müdahale etmek zorunda kaldığı anlatılmaktadır. Sığınmacı gençlerle Kilislilerin yaşadıkları bu anlaşmazlıklar da güvenlik riski barındırmaktadır. Suriyeli sığınmacıların varlığı bile bazen negatif milliyetçilik, ayrımcılık ve önyargıların gelişmesi açısından tahrik edici bir etkiye sahiptir. Şayialar genelde cinayet, hırsızlık ve fuhuş üzerinden üretilmektedir.

Bunda çeşitli sorunlar, yaşanan gerginlikler kadar şayiaların da etkisi bulunmaktadır. Yaşanacak istenmeyen bir olay kitlesel bir tepkiye dönüşebileceğinden iç kontrol, her zamankinden daha önemlidir. Nitekim Reyhanlı saldırısından sonra, Reyhanlı dışından gelip Reyhanlı'daki sığınmacıların üzerine saldırdıkları, araçlarına zarar verdikleri ve diğer insanları da bu yönde tahrik etmeye çalıştıkları bilinmektedir. Gerek gerçek gerekse söylentiler ve şayialar üzerinden medet umanların gerilimler yaratmaları ve yaşanan hoşnutsuzlukların yerel politikada yansımaları olacağı tahmin edilebilir.

Bir görüşmeci Suriye'de Özgür Suriye Ordusu taraftarları ile PYD arasındaki son çatışmalar nedeniyle politik düşünen Kürtlerin yanı sıra B. Esad taraftarlarının da Türkiye'ye gelmelerini hatırlatarak bu insanların Kilis'te aynı mahallelerde başka politik eğilimleri olanlarla birlikte bulunmalarının uzun vadede sorun anlamına geleceğini ifade etti. Aynı kişi, nadir de olsa adam kaçırma ve fidye isteme gibi olayların, bu açıdan bir sinyal olduğunu ifade etti. Bunun

yanı sıra birçok insanın bu iç savaşın bir tarafı olmamak için Kilis'e sığındıkları tahmin edilirse politik olanlarla bu kesimler arasında da gerilimlerin yaşanabileceği söylenebilir. Kilis'te kalan bazı kişilerin aynı zamanda sınırdan geçerek Esad rejimine karşı savaştıkları bilinmektedir. İnsanların sınırdan kolayca geçerek şehir merkezine gelebilmeleri yerlilerin güvenlik algılamalarında bir zafiyet duygusu oluşturmaktadır. Yine gelenler arasında olsun Hatay'da olsun azımsanmayacak kadar Esad yanlıları olduğundan onlar ile muhalifler arasındaki gerilimin sınırın bu tarafında sorunlar oluşturacağı beklenebilir. Nitekim zaman zaman şehir içinde sığınmacıların kendi aralarında kavgalara şahit olunmakta, hatta bazen adam kaçırma gibi sorunların basına yansıdığı görülmektedir. Bunun yanı sıra savaşın uzaması halinde Suriye'nin Afganistanlaşması ve bu durumda da sınırın Pakistanlaşma riskinden bahsedilebilir.

Bazı Kilisliler savaşın getirdiği olumsuzluklar nedeniyle silah, esrar, eroin gibi yasadışı ürün ticaretinin ve insan kaçakçılığı faaliyetlerinin artmasından endişe ettiklerini ve bunun Kilis'e kötü yansıyacağını belirttiler. Bölgeyi tanıyan bir memur Suriye'nin kuzeyinde PYD'nin, sigara başta olmak üzere birçok kaçakçılık faaliyetini ülkemiz sınırındaki Kürt köyleri üzerinden yaptığını belirtti. Bu nedenle sınır köylerimizde yaşayan Kürt gençlerinin bir kısmının gelen mültecileri PYD eksenli bir algıyla değerlendirdikleri tahmin edilebilir. Nitekim, sınır boyunda kaçakçı gruplarıyla askerlerimiz arasında yaşanan ve haberlere yansıyan gerilimlerde bunun etkili olduğu tahmin edilmektedir. Ama asıl sorun PYD ile Özgür Suriye arasında yaşanan çatışmaların Türkiye'ye gelen mültecilere fatura edilmesidir ki bu ciddi gerginliklere neden olabilir. Ayrıca, Halepçe katliamından sonra Irak'tan Türkiye'ye gelen mülteciler başlangıçta sorun çıkarmamalarına karşın uzun vadede terör örgütünün hareket alanını arttırmıştır. Aynı sorun daha sonraları burada farklı bir şekilde karşımıza çıkabilir. Nitekim, Libya'daki ve Kuzey Afrika'daki siyasi çatışmalarda ve Arap Baharında bu tür

göçlerin ve mutsuz göçmenlerin etkisi olduğu ileri sürülmektedir (Haas and Sigona, 2012: 4).[55]

Bunun yanı sıra resmi kayıtları olmadığından ülkemizdeki birçok sığınmacının da güvenlik riskiyle karşı karşıya kalabileceği tahmin edilebilir. Bu insanların emniyete resmi başvuruda bulunamayacakları düşüncesiyle yerel suç grupları tarafından kolayca hedef seçildikleri konusunda çalışmalar bulunmaktadır. Johannesburg'ta yerleşik insanların şehirde işlenen suçların büyük bir kısmının mülteciler tarafından işlendiğine dair bir algı olduğu araştırmalarda tespit edilmiştir Yine, resmi görevlilerin bu insanlardan daha kolay rüşvet aldıkları verilen bilgiler arasındadır (Leggett, 2003: 52). Sonuçta bu insanlara yönelik ötekileştirici bakış kadar yeterli bir yasal zeminin olmayışı nedeniyle de Suriye'den gelenlerin suça bulaştırılmaları veya kurban olarak seçilmeleri riski bulunmaktadır.

[55] Çünkü göçmenler ırk, etnisite, kimlik, sosyal sınıf, toplumsal cinsiyet alanlardaki eşitsizlikleri üreten statükoya karşı direnme politikası geliştirirler. Bu direnme, toplumdaki diğer muhaliflerle ittifak oluşturmak gibi kolektif stratejiler şeklinde görülebilmektedir .

10. Sonuç

- Küçük bir yerleşim yeri olan Kilis şehri sığınmacıların gelmesinden önce 85.923 merkez nüfusu (toplam nüfus 123.135) ile Güneydoğu'da nüfus artış hızının negatif olduğu tek ildir (TUİK: 2010). Başka illere göç veren ilin bu durumu, ekonomik açıdan hangi düzeyde bulunduğunun anlaşılması açısından önemlidir. Bu nedenle, sığınmacıların gelişi bu ekonomik zayıflığın gençlerde ve emeğe dayalı iş yapanlarda daha büyük baskı oluşturduğu tahmin edilebilir. 2001 yılında suç oranlarındaki yükseklikten dolayı Kilis'in ilk sıralarda olduğu görülmektedir. Bu yılların kriz dönemi olduğu düşünülürse şehrin ekonomik sorunlara ne ölçüde duyarlı olduğu anlaşılabilir. Şu anda sığınmacıların ülkemize dolaylı maliyeti 2 milyar dolar civarındadır. Bu insanların şehirde yaşayan büyük bir kısmının bir yandan sosyal güvenlik ve dayanışma ağlarından yoksun oldukları bir yandan da çalışmaları yasak olduğu için kelimenin tam anlamıyla "*kayıt dışı*" yaşamaktadırlar. Ülkede zaten işsizlik başlı başına bir sorunken istihdam alanlarının yeterince gelişmediği dikkate alınırsa sığınmacıların kısa vadede sisteme entegrasyonları ve kabullenilmeleri zor gözükmektedir.
- Hali hazırda da Kilis'in alt yapısının ve Belediyenin yetersiz olması nedeniyle ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Bu yapısı dikkate alındığında, Kilis'in 2 yıldır devam eden çatışmalardan bu yana yaklaşık 45.000 Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapması, yani neredeyse yarı nüfusu kadar fazla bir topluluğu bünyesinde barındırmaya çalışması uzun vadede ekonomik sorunlar başta olmak üzere birçok sosyal ve kültürel soruna neden olacak niteliktedir.
- Kilislilerin sığınmacıların oluşturduğu kalabalıklar nedeniyle kaldırımlardan parklara, çeşitli kuruluşlardan (banka, noter v.s.) çarşı-pazara kadar çeşitli yerlerde daraldıkları görülmekte, sağlıktan, kamusal hizmetlerden yeterli şekilde

yararlanmaları zorlaşmaktadır. Bu nedenle Kilisliler kendilerini sıkışmış, daralmış ve ihmal edilmiş olarak görmektedirler.

- Kilisliler meslek, sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, siyasi görüş, dindarlık, kırsal ya da kent kökenli olup olmamalarına göre sığınmacıları farklı farklı değerlendirmektedirler. Yine sığınmacıların bu özelliklere göre değerlendirildikleri, muamele gördükleri de gözlemlerimiz arasındadır. Şehirli ve normal gelirliler yaşam kaliteleri düştüğü gerekçesiyle, düşük gelirli ve emekle geçinenler artan kira, işsizlik ve ekonomik sorunlar nedeniyle, kadınlar yuvalarını korumak, duygusal rekabet kaygısıyla mültecilere olumsuz bakmaktadırlar.
- Genel anlamda sığınmacılardan faydalananların veya dindar kimliği ön planda olan dar bir grubun aksine yerli halkın artan bir şekilde onlara olumsuz baktıkları, ötekileştirdikleri görülmektedir. Araştırmamızda sığınmacıların çalışmasından, birlikte yaşamaya, kamu hizmetlerine erişimlerinden ve sosyal uyumlarından ülkemizde kalmaları hususuna kadar birçok konuda ankete katılanların kabaca ifade etmek gerekirse %20-25 oranında olumlu, %70-75 olumsuz ve %5-10 oranında da kararsız/cevap yok şeklinde bir yönelime sahip oldukları ifade edilebilir.
- Sığınmacıların büyük bir kısmı Kilis'te yerli halkla birlikte yaşadıklarından dil, adetler ve yaşam tarzlarının farklılığı birtakım anlaşmazlıklara neden olmaktadır. Özellikle gündüz ve gece zamanın kullanımı, mekânlardaki kalabalık, trafik, gürültü gibi nedenlerle sorunlar yaşanmaktadır. Sığınmacıların şehirdeki yaşam tarzları, tam bir keşmekeş halinde ve dağınık bir görünüm sergilemektedir. Etrafta insanların çöpten yiyecek ve eşya toplamaları, Kilis'in her yerinde göze çarpan dilenciler, Çingeneleşme görüntüsüne neden olmakta ve bu da insanların rahatsız olmasına neden olmaktadır.

- Aslında şehir merkezindeki havuçlu ev dedikleri yapılar hem sığınmacıların barınmasına hem de onlarla bir takım sosyal ilişkilerin geliştirilmesine uygun bir özellik göstermektedir. Kilisliler bir ya da iki katlı olan bu eski evlerden apartmanlara doğru çıktıklarından ve çocukları evlenince bu taş evler yerine yeni evleri tercih ettiklerinden Suriyeliler onların boşalttığı bu yapılara çok rahatlıkla yerleşebilmektedirler. Sayıca sığınmacıların çokluğu belirtilen evlerin fiziki özelliklerine uygundur.

- Kilislilerin sığınmacılara yönelik yardımları kısmen sürmekle birlikte zaman geçtikçe, bir şeylerin değişmediği görüldüğünden yardımlarda ciddi bir azalmanın, duyarsızlaşmanın olduğu görülmektedir. Kilisliler bir yandan merhamet yorgunluğu yaşarken bir yandan da yalnız bırakıldıklarını düşünerek çaresizlik hissine kapılmaktadırlar. Yardımlardaki düzensizlik, dağınıklık da sorun oluşturmaktadır. Yine sığınmacılara yapılan yardımların diğer yoksul ve dar gelirli aileleri kızdırdığı, bu nedenle yardımların kısmen ötekileştirme etkeni haline geldiği görülmektedir.
- Sığınmacıların çoğu çok kötü evlerde, barınaklarda ve parklarda kalabalık şekilde yaşadıklarından bunun hem hijyen-sağlık hem psikolojik hem de sosyal sorunlar doğuracağı söylenebilir. Bunun yanı sıra sığınmacıların yaşadıkları şok ve travma psikolojik sorunlara neden olduğundan bunun Kilis’e olumsuz yansımaları tahmin edilebilir. Gelecek ümidi sarsılan insanlar, parçalanmış aileler, kimsesiz çocuklar şimdi olduğu gibi uzun vadede de ciddi sorunlar oluşturacaktır.
- Suriye’den gelen Çingenelerin ve benzeri sorunlu grupların şehirde ve başka şehirlerdeki yaşam tarzları, davranışları, dilenmeleri toplumu rahatsız etmektedir. Bu durumun devam etmesi hem iç siyasete malzeme oluştururken hem de uzun

vadede toplum açısından ciddi sorunlara neden olacağı tahmin edilebilir.

- Savaştan çok önceleri birçok Suriyelinin, özellikle de eğitimli olanların Türkiye'de yaşamak istedikleri bilinmektedir. Bu açıdan bazı Suriyelilerin iş bulmak, hayata katılmak için kampta kalmayı istemedikleri bilinmektedir. Ancak, bu kişilerin Suriye'den ümitlerini kesip çeşitli işlerde çalışmaları, kısaca burada yaşamak istemeleri Kilisliler tarafından paylaşım sorunu olarak görülmekte ve rekabet hatta yer yer kıskançlık hissine yol açmaktadır. Kaçakçılıkla geçinen, ekonomik anlamda sınırda yaşayan Kilisli insanların ekmek kapıları yaşanan bu iç savaşla kapandığından bu insanların büyük bir kısmı bu gelişmelerin suçlusu olarak mültecileri görmektedirler.
- Emek işlerinde düşme olsa da sığınmacılar nedeniyle kiraların, sigorta ücretinin çay, şeker, sigara, benzin v.s. ürünlerin, çarşı pazar fiyatlarındaki artışların yaşam kalitesini düşürdüğü ifade edilmekte ve en ciddi tepkiler de bu nedenle gösterilmektedir. Yine sığınmacılarla yapılan çeşitli alışverişlerde dolandırılma, hırsızlık, veresiyenin gelmemesi gibi sorunlar yaşanmaktadır. Bunun yanı sıra sığınmacıların varlığı ekonomik bir canlılık getirdiği, alışverişler devam ettiği müddetçe bu sorunların risk oluşturmayacağı tahmin edilmektedir.
- Kilisliler gerek sığınmacıların davranışları gerek ekonomik, güvenlik gerekse bireysel kaygıları nedeniyle de onları ötekileştirmektedirler. Birbirlerinin dillerini anlamayan ve bu nedenle birbirlerine yabancı olan eşitsiz iki topluluğun farklı yaşamları Kilis'te toplumsal bir otizm geliştirmektedir. Bu durum önyargı, ötekileştirme ve gerginlik oluşturmaktadır. Bu durum sığınmacıların marjinalleşmelerine, öfkelerini zamanla Kilis'e yönlendirmelerine neden olacağından bu durum çeşitli sorunlara yol açabilir.

- Ötekileştiren bakış açısının ve küçümseyici, yargılayıcı tavırların dil sorunu nedeniyle mültecilere yansıması henüz zayıftır. Ancak, sığınmacıların gülmeleri, eğlenmeleri, gezmeleri, giysileri, makyajları, hararetli konuşmaları, nargile içip oynamaları, rahat tavırları, kısacası normal bir vatandaş gibi yaşamaları bazı Kilislileri rahatsız etmektedir.
- Kilisliler kalabalık, kirlilik ve gürültü sorununun ötesinde genel bir güven sorunu yaşamaktadırlar. Reyhanlı patlamasından sonra insanlar, bombalı saldırı, kimyasal saldırı gibi korkular yaşamakta ve gittikçe tehlikede oldukları düşüncesine sahip olmaktadırlar. Bu durum onların kendilerini değersiz oldukları düşüncesine yol açmaktadır. Güvenlik tehdidinin arttığını ve yaşam kalitelerinin azaldığını hisseden bazı Kilisliler gittikçe daha mutsuz, depresif ve kaygılı bir hale gelmektedirler.
- Kilis’te birileri çeşitli şayialar oluşturarak sığınmacılar üzerinden sürekli bir gerilim oluşturmaya çalışmaktadır. Nadiren ırkçı düşünceler, homofobi, ayrımcılık, kimlik kaygısı ve çoğunlukla da ekonomik nedenlerle ve bazen de iç politika hesapları nedeniyle bu şayiaların şehirde ses getirdiği, yankı yaptığı görülmektedir. Bu konuda ulusal ve yerel basının yayınları ve bakışı da önemli bir etkendir.
- Kilislilerin bir kısmı yaşam tarzları dışında başka nedenlerle de sığınmacılara karşı bazen kızgınlık bazen de şaşkınlık duyarak onları küçümseyen, aşağılayan bir yaklaşım içine girmektedirler. Bazıları bu insanların bir yandan savaştan kaçan, korkak, hain olduklarını öte yandan da Kilis’i sahiplendiklerini söyleyerek güvenilmez olduklarını düşünmektedirler.
- Sığınmacıları ötekileştirmeye neden olan güvenlik ve suç konularıyla ilgili korku ve iddiaların abartılı olduğu, bu söylenenlerin kurum verilerinde ve belgelerinde çıkmadığı

görülmektedir. Ancak trafik suçları için aynı şeyi söylemek mümkün görülmemektedir.

- Kilislilerle Suriyeliler arasında çeşitli nedenlerle hafif tartışmalardan başlayarak zaman zaman bireysel kavgalara kadar uzanan ve özellikle gençlerin Suriyeli karşıtlığı üzerinden gruplaşmasına neden olan sorunlar, gerginlikler olmaktadır. Ancak bunların henüz ciddi bir düzeyde olmadığı görülmektedir.
- Sığınmacıların hem kendi içlerindeki bölünmüş halleri hem de Kilislilerin onlara karşı bakış ve tavırlarındaki farklılıklar halkın kendi aralarındaki siyasi kutuplaşmayı ve gerilimi arttırmakta ve sorunlar genelde hükümet karşıtlığı için bir malzeme olarak kullanılmaktadır.
- Suriyelilerle yapılan ilk evliliklerin söylenildiği kadar fazla olmadığı dolayısıyla bu konunun büyütülen, abartılan bir konu olduğu söylenebilir. Ancak, sayısı bilinmemekle birlikte ikinci evliliklerin risk kaynağı olacağı tahmin edilebilir. Çünkü bu tür evlilik sayısının yüksek olduğu ve artmaya devam ettiği bilinmektedir. Ancak uzun vadede geçim sorunlarına bağlı olarak suça ve emniyet riski büyüyebilir.
- Sığınmacılarla yapılan evlilikler Suriyeli misafirlerin önemli bir kısmının Kilis'te kalıcı olacakları anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra sığınmacılarla evlilikler resmi olmadığından birileri tarafından gayri meşru amaçlarla kullanılabilir, bu da uzun vadede sorunlara yol açabilir. Örneğin sürekli artan bu tür ikinci evliliklerin doğacak çocuklar sonrasında da ciddi sorunlara yol açacağı söylenebilir.
- Yol, trafik, su, temizlik, yeşil alanlar konusunda yaşanan sorunların dışında birçok bireysel sorun da (örneğin eşleriyle yaşadıkları tartışmalar) sığınmacıların varlığıyla ilişkilendirildiğinden onlar günah keçisi olarak görülmekte ve öfke büyümektedir. Suriyelilerin yardımlarda trafikte, hastanede, sınır kaçakçılığında, işportacılıkta, tablacılıkta ve

hatta suç işlemede de gözetildiğini söyleyen Kilisliler kendilerine ikinci sınıf muamelesi yapıldığına inanmaktadırlar.

- Sığınmacıların sorunlarıyla ilgili başvuracakları merkezi bir yer bulunmamaktadır. Sığınmacılara sağlık, güvenlik, resmi işlemler konusunda yaşadıkları sorunlarla ilgili yönlendirmeler yapılamadığından küçük sorunlar büyümekte, aracılar, kötü niyetli insanlar gayri meşru yollarla fayda sağlamaktadır.
- Bazı sığınmacıların Türkiye'de çalışma, evlilik yapma ve ısrarla sosyal hayata katılma istekleri bulunduğundan hayata uyum gösterme çabaları olduğu görülmektedir. Sığınmacıların giyim kuşamlarından, ev yaşamına, trafikten alışverişe kadar birçok konuda yüksek bir uyum performansı sergiledikleri ancak bu konuda yeterli bir zemin olmadığından(rehberlik, yönlendirme, dil öğretimi v.s.) sorunlar yaşandığı söylenebilir.
- Sığınmacılarla ilgili olarak kamuoyu bilgilendirmeleri yetersiz olduğu gibi muhtarların bir kısmı mültecilerle ilgili konularda yapılan işlerle ilgili olarak kendilerinin yeterince bilgilendirilmediklerini, son zamanlarda toplantıların, yardımların yetersiz olduğunu, mülteci sorunlarının kendilerini sıktığını ve yorduğunu ifade etmektedirler.
- Kilislilerin sığınmacılarla ilgili fazla beklentileri ve eleştirel tavırları olmakla birlikte onları tamamen dışlamadıkları, yine ötekileştirme eğilimleri olmakla birlikte bunun ırkçı ve henüz tehlikeli bir karakterde olmadığı söylenebilir.
- Yerli insanların sığınmacıları gözlemlemeleri devlete ve sisteme bakış dışında kendi hayatlarının niteliği konusunda da olumlu ve derin bir algının oluşmasına etki etmektedir. Ancak, onların halleri bazen kimilerini duyarsızlaştırırken kimilerinin de kendilerini çaresiz ve vicdanen rahatsız hissetmelerine neden olmaktadır.
- Bu araştırmada ilk görüşmelerin Reyhanlı saldırılarının etkisinde kaldığını ve o ölçüde de sığınmacılara karşı olumsuz yargılar içerdiğini ancak zaman geçtikçe bu etkinin kırıldığı ve

o ölçüde de sığınmacılara karşı normal değerlendirmeler yapıldığı tespit edilmiştir. Bu yazının son noktası konulduğunda şehrin sığınmacılar konusunda daha soğukkanlı bir yapıya büründüğünü, *"ilk şok"* tepkilerinin azaldığını belirtebiliriz.

11. Öneriler

- Sığınmacılarla ilgili en kötü senaryo düşünülerek kısa ve orta vadeli strateji geliştirilmelidir. Bu insanlar üçüncü bir ülkeye gönderilecekse buna göre düzenlemeler yapılmalı, kısa vadede gitmeyeceklerse düzenli yardımlar, geçici barınaklar yapılmalıdır. Kalıcı sığınmacılar için de hem yardım hem de çalışma konusundaki yasal sorunlar giderilmelidir. Şu anda yaşanan belirsizlik sorunlara neden olmaktadır.
- Şehirde olağanüstü bir hareketlilik ve anormal bir durum yaşanmaktadır. Eğer sığınmacılar konusunda en kötü senaryoya göre hareket edilecekse ilin "Sosyal Afet" kapsamına alınması sorunların azaltılmasına katkı sağlayabilir. [56] Bu gerçekleştirilemezse Belediyeye ve il bütçesine yol, atık su, temizlik, aydınlatma, park v.s. şehir hizmetlerine yetişebilmesi için daha fazla kaynak sağlanması gerekmektedir.
- Kilis'teki sağlık, güvenlik başta olmak üzere birçok kurumun personel ve donanımı güçlendirilebilir. Hiç olmazsa Emniyet Müdürlüğü'ndeki Yabancılar Şubesinde yabancı dil bilen bir kişinin olması gerekir. Yine, ihtiyaç hissedilen kuruluşların (hastane, noter gibi) alt yapısı güçlendirilebilir böylece şehirde hissedilen bu daralma, yoğunluk ve sıkışma duyguları azaltılabilir.
- Şehrin nüfus yoğunluğu ulaşım konusunda da sorunlara yol açmaktadır. Şehir içi dolmuşların yoğunluğu, sefer sayısının azlığı, güzergah yetersizliği nedeniyle sorun yaşanmaktadır. Şehirde ulaşımın doğu-batı yönünde yoğunlaşması ve Kuzey-Güney mahalleleri arasında yol-ulaşımın yetersiz oluşu bu sıkışmayı arttırmaktadır. Sığınmacıların bir kısmı kalacağına

[56] Bu öneri Kilis Ortak Akıl Platformunun açıkladığı "Kilis'teki Suriye" adlı raporunun çözüm önerileri içinde yer almaktadır. Şehrin şu anda yaşadığı sorunlar çok boyutlu olduğundan bizim kanaatimiz de aynı yöndedir.

göre şehrin planlı yeni imar alanlarıyla desteklenmesi önerilebilir.

- Suriyeli yaralıların tedavisi için Sahra Hastanesi kurularak Kilis Devlet Hastanesinin yükü hafifletilebilir, hiç olmazsa Suriyeli hastaların Hastanenin ayrı bir kısmında tedavileri sağlanarak hem Kilislilerin sağlık sorunları hem de "savaş ortamı algısı" azaltılabilir. Bu bağlamda yine, ambulansların zorunlu olmadıkça sürekli alarm vermemeleri istenebilir. Ayrıca, salgın hastalıklara karşı sığınmacı ailelerin sağlık taramaları arttırılmalıdır.
- Sığınmacılarla ilgili çalışan personeller konusunda çeşitli olumsuz duyumlar bulunmaktadır. Dil bilen personel az olduğu gibi halkla ilişkiler konusunda da zayıflar. Bu alandaki kamu çalışanlarının mültecilere karşı ılımlı olmaları sağlanmalıdır. Bu kadar para harcanmasına karşın bazı devlet görevlilerinin olumsuz, umursamaz yaklaşımlarının, sığınmacıları Türkiye düşmanı haline getirmesine izin verilmemelidir.
- STK'ların bu konuda gönüllü çalışmaları daha etkili olduğundan çalışmalarına destek verilmesi önem taşımaktadır. Sığınmacılar konusundaki çalışmalarda neler yapılacağını planlama, birlikte hareket etme, görev dağılımı ve koordinasyon için STK'ların ortak komisyon oluşturmaları, bir araya gelmeleri sağlanmalıdır.
- Suriye menşeli araçların plakaları okunamadığından bir kaza ya da sorun durumunda kimlik tespitinin ve takibinin yapılması mümkün değil. Sığınmacılara bağlı nedenlerle trafik sorunlarının çözümü için araç sigortaları yeniden ele alınmalı, mülteci araçları için geçici plaka uygulaması düşünülmeli ve trafik yoğunluğunun düşürülmesi için Belediyenin alternatif yollar oluşturması sağlanabilir.
- Kilisliler misafirperver olup onurlandırılmaktan çok mutlu olan insanlardır. Kilis'teki okullara isimlerini vermelerinin

nedenlerinden biri de budur, yani isimlerinin yüksek tutulmasından hoşnut olurlar. Bu meselede de onların bu özverileri takdir edilebilir, çeşitli etkinliklerde bu dile getirilerek Kilisliler onurlandırılabilir.

- Kilislilerin sığınmacı insanlara gösterdikleri misafirperverlik için gönlünü almak ve yaşadıkları sıkıntıları azaltmak için elektrik, su, sigorta ve vergilerinde indirim uygulaması yapılabilir. Kilislilerin ekonomik faydalarının mülteciler üzerinden olduğu hissettirilebilir.
- Alt gelir grubuna yönelik olarak günü birlik çalışanlar için geçici destek programları, sigorta prim destekleri, vergi paylarının kaldırılması gibi paketler hazırlanabilir.
- Yanı başımızdaki bir ülkenin dilini konuşamıyoruz. Komşularla İngilizce üzerinden ticaret yapılamaya çalışılması bir eksikliktir. Bu açıdan Arapça kursları konusunda talep oluşturucu reklamlar yapılabilir ve okullarda seçmeli, ek ders uygulaması ile bu insanlardan faydalanılarak Arapça öğretilebilir. Ayrıca savaş sonrası yeniden yapılanma için bu girişimin hem işadamları hem de başkaları için önemli olacağını söyleyebiliriz. Yine Suriyeli eğitimli kadınların Türkiyeli çocukların Arapça öğrenebilmeleri için kreş gibi ortamlarda değerlendirilmeleri bir fırsat olabilir.
- Kirada oturan birçok insanın, birçok çalışanın kira artışlarından rahatsız oldukları bilinmektedir. Dolayısıyla burada görev yapan memurlara, çalışanlara ek kira yardımı yapılabilir.
- Birçok öğrenci ve akademisyen, sığınmacıların gelmesi sonucunda Kilis'in sosyal ve ekonomik şartları nedeniyle Kilis 7 Aralık Üniversitesine gelme konusunda tereddüt yaşayabilirler. Üniversite, diğer bölge üniversitelerinin sosyal ve ekonomik şartlarına ulaşacak şekilde desteklenebilir.
- Siyasi Parti temsilcileriyle toplantılar düzenlenerek sığınmacılarla ilgili gerginliklerin yaşanmaması kadar konuyla

ilgili sorunların çözümünde de katılımları istenebilir. Yine, muhtarlarla rutin toplantılar yapılarak hem sorunları hem de önerileri dinlenmeli, çözümler getirilmelidir.

- Dernek ve vakıflar, muhtarlar yardım götürülen ailelere temizlik (çöplerle ilgili) konusunda, gece gürültü yapmamaları, şehrin hassasiyetleri, hijyen, tuvalet kullanımı, yaşam tarzı v.s. şikâyet konusu olan hususlarda rehberlik yapmaları istenebilir, bu konuda broşürler dağıtılabilir. Ayrıca, bu insanlara temizlik maddeleri düzenli olarak bedava dağıtılmalıdır.
- Sığınmacılarla ilgilenen AFAD birçok mültecinin yararlanıp danışamayacağı bir uzaklıktadır. Bu nedenle muhtarlar sığınmacıların dillerini bile bilmediğinden onların ne sorduklarını, ne istediklerini anlamadıklarını ve sorunlar yaşadıklarını ifade etmektedirler. Bu nedenle sığınmacılara Türkiye'deki kural ve kurumlar konusunda rehberlik edebilecek birimlerin şehrin birkaç noktasında hizmet sunması faydalı olabilir. Böylece sağlık, güvenlik, resmi işlemlerle ilgili uyarılar yapılabilir, gerekli telefonları, adresleri içeren dokümanlar mültecilere ulaştırılarak zamanında yönlendirmeler yapılabilir.
- Sığınmacıların önemli bir kısmının geri dönmeyeceği düşünülecek olursa bu insanların uyumları için gerekli kurum ve mekanizmalar oluşturulmalı, "Mülteci El Rehberi" hazırlanmalıdır. Yine, açılan Türkçe kurslarının kapsamı genişletilip daha fazla insanın katılımı sağlanabilir. Ayrıca, dil desteği sağlamak için internet yanında sığınmacılarla ilgili yönlendirici yayınlar yapan bir radyo yayını da düşünülebilir. Yönlendirme levhalarına Arapça dili de eklenebilir.
- Kilis'in küçük olması, kapalı bir toplum tarzında olması fısıltı gazetesi tarzındaki haberlere, dedikodulara açık olması anlamına gelmektedir. Örneğin, bütün suçları sanki sığınmacılar işliyormuş gibi yayınlara rastlanabilmektedir. Sığınmacılarla ilgili olarak zaman zaman kamuoyunun

bilgilendirilmesi, şayialar karşısında uyarılmaları ve yönlendirilmesi gerekmektedir. Aksi taktirde o boşluğu birileri kullanacaktır. Sığınmacılar konusunda insan hakları, taraf olduğumuz sözleşmeler ve Türkiye'nin çıkarları doğrultusunda kamuoyu bilgilendirilmelidir.

- Ulusal kanallarda olsun yerel kanallarda ve gazetelerde olsun sığınmacılarla ilgili önyargıları arttırıcı, etiketleyici, aşağılayıcı yazılar, paylaşımlar bulunmaktadır. Mültecilere karşı bu tür yayınlarla ilgili yasal önlemler geliştirilmeli ve bu tür söylemler "nefret suçları" kapsamında cezai işleme tabi tutulmalıdır. Ayrıca, sanatçı ve sporcuların bu insanlar için duyarlılık geliştirici etkinliklere katılımları faydalı olabilir.
- Sığınmacılarla ilgili algıları bilmek ve yönetmek için zaman zaman kamuoyu araştırmaları yapılmalıdır. Suriyeli sığınmacılarla ilgili olumsuz yargıları kıracak kamu spotları hazırlanabilir. Ulusal ve yerel medyanın gücü bu yönde kullanılabilir. Önyargı ve yabancı düşmanlığı geliştirici şayialara karşı yerel medyanın ve STK'ların desteği alınabilir.
- Din kardeşliği konusu, infakın önemi tarihten örneklerle camilerde, Cuma vaazlarında işlenebilir. Cemaatin bu konudaki duyarlılıkları sağlanabilir. Bu konuda Diyanet İşleri Müdürlüğü'nün personelini dini nikâhlar konusunda engelleyici olmaları önem taşımaktadır.
- Okullarda mülteciler, mülteci hakları ve yaşadıkları şartlarla ilgili duyarlık oluşturmaya yönelik bilgiler, etkinlikler yapılabilir. Konuyla ilgili olsun olmasın sanatçı ve düşünürlerin desteği istenebilir. Bu konuda panellerle, konferanslarla insanların duyarlılığı arttırılabilir.
- Suriyeli sığınmacıların bazıları kalıcı olacağından onların sosyo-ekonomik-mesleki durumlarını gösteren bir istatistik-rapor çalışmasının faydaları olabilir. Sığınmacıları yalıtmak yerine onların enerjilerinden nasıl faydalanılabileceği düşünülmelidir. Sığınmacılar üzerine çeşitli çalışmalar

yapılarak hem onların uyumları hem de potansiyelleri ortaya çıkarılabilir. Türkiye'nin ihtiyacına göre belirli vasıfları olan Suriyelilere vatandaşlık verilebilir, onlardan yararlanılabilir.

- Suriyeli sığınmacıların bilgi ve emeklerinden faydalanmak için ihtiyaç duyulan alanlarda çalışma başlatılabilir. Örneğin, Siirt, Urfa gibi yerlerin Arapça konuşulan köylerinde doktor yerine geçici sağlık personeli olarak Suriyeli doktorlardan faydalanılabilir. Yine Üniversitelerin ilgili bölümlerinde (Ortadoğu Merkezi Müdürlükleri, İlahiyat, Arapça Öğretmenlikleri, Tarih v.s.) Arapça diline ihtiyaç duyulan uzmanlık alanlarında Suriye kökenli eğitimli, doktoralı kişilerden faydalanılabilir.
- Türkmenlerin güvenlikleri konusunda Suriye rejimine çok net mesajlar verilmelidir. Suriyeli Türkmenler konusunda daha aktif politikalar geliştirilmeli ve onların artan sayıdaki sığınma talepleri kadar diğer konularda da ne istedikleri ileride ne yapmak istedikleri ayrıca değerlendirilmelidir.
- Bu aşamadan sonra daha fazla sığınmacının kaçak çalışması ve insani olmayan şartlara maruz kalması, suiistimalleri, kötüye kullanımları, transfer ticareti söz konusu olacağından bu insanların korunmasına yönelik güvenlik ve denetim önlemleri geliştirilmelidir. Çeşitli konularda karşılaşacakları riskler ve bu durumda nerelere başvuracakları (kurum ismi ve tlf numaralarıyla) kendilerine yazılı olarak dağıtılmalıdır.
- Kilis'te ve diğer yerlerde mahallelerde yaşayanların sosyo-ekonomik durum tespiti yapılmalı, rahatsızlık veren, sorun olduğu düşünülen aile ve kişilerin halkla sorun yaşamamaları için konteynırlara gönderilmesi ya da yurt dışına gönderilmeleri sağlanmalıdır.
- Sınır bölgelerinde üniversitelerin hem sığınmacı ailelerin sorunlarıyla ilgili hem de halkın konuya ilişkin duyarlılığını arttıracak projeleri desteklenmeli, var olan projelere katılımları sağlanmalıdır.

- Şu anda bu koordinasyon eksiği yüzünden mükerrer yardımlar başta olmak üzere birçok konuda sorunlar yaşanmaktadır. Bunun engellenebilmesi için sığınmacılarla ilgili çok yönlü bir veri tabanı oluşturulmalı, böylece onlara yapılan yardımlar da dahil birçok iş bu veri tabanı üzerinden tek elden koordine edilmelidir. Bunun yanı sıra sığınmacılara yapılan yardımlar esnasında yerli yoksullar da gözetilmelidir.
- Aile ve Sosyal Politikalar Müdürlüğü sadece Türkiye vatandaşlarına değil geçici bir maddeyle sığınmacılara da yardım yapmalıdır. Sığınmacıların bir kısmının kalıcı olması halinde yoksullar lehine olduğu gibi onlarla ilgili projeler de yapılmalıdır. Bu kapsamda düzenli yardımlarla gezici aşevi uygulaması faydalı olabilir.
- Şu anda hem öğrencilerin hem de gelen sığınmacıların yoğunluğu nedeniyle konut sorunları gittikçe artmaktadır. Konut sayısının artması için TOKİ’den faydalanılabilir. Şu anda sığınmacılar için kiralık konut, aracıların kâr ettiği bir karaborsa gibidir.
- Kilis’teki sığınmacı yoğunluğu düşürülmeli, mahallelerde gelişigüzel, denetimden yoksun şekilde yerleşmeleri engellenerek hangi gurubun nereye gönderileceği belirlenmeli ve toplu olarak bulunacakları yerler ayarlanmalıdır. Göçmenlerin farklı şehir, ilçe ve köylere serpiştirilmeleri onların uyumlarını sağlayabilir. Bu durum olası kitlesel hadiselerin önlenmesi açısından da faydalı olabilir.
- Sığınmacılardan Türkmenlerin ve diğer kalıcı olacakların Doğu ve Güneydoğuda uzun vadede yerleştirilmelerinin sağlanması bölgedeki terör baskısını azaltabilir.
- Suriye’deki Nusayrilerden Türk Basınında hala Alevi diye bahsedilmekte ve bu durum ülkemizdeki Alevi vatandaşların Suriye politikasına bakışını olumsuz etkilemesi bir yana iç politikada da gerilimlere, çatışma riskine yol açmaktadır.

- İnsanların sınır güvenliği ile ilgili endişelerini gidermek için sınır kontrolü daha iyi yapılmalı ve mültecilerin kontrolsüz şekilde giriş-çıkış yapmaları engellenmelidir. Ancak bunu sağlamak için sınırın kapatılması yoluna gidilmemelidir. Bu durum kaçak yolları ve transfer ticareti gibi gayri meşru işleri doğuracağından geçişler için sınır kapıları özendirilmelidir.
- Suriyeli misafirlere geçici bir kimlik verilmeli, güvenlik konusunda parmak izi alınarak kayıt edilmeleri doğru bir yaklaşım olur. Bu şekilde halkın birilerinin menfaat sağlandığına ilişkin algıları kadar güvenlik riski algıları da düzeltilebilir.
- Suriyeli misafirlerin gelmesiyle birlikte insan kaçakçılığı başta olmak üzere birçok yasadışı sorunun artacağı tahmin edilmektedir. Bu nedenle Emniyette sığınmacılarla ilgili daha kapsamlı bir birim oluşturulmalıdır. Ayrıca, mülteci yasası ülke menfaatine göre yeniden düzenlenmelidir. Mültecilere karşı olumsuz davranışlar nefret suçları kapsamında değerlendirilerek yasal zemin oluşturulmalıdır.
- Suriye'nin olası bir saldırı ihtimaline karşı insanların toplu olarak gittikleri okul, üniversite gibi kuruluşların bu yönde önlem almaları güvenlik açısından faydalı olabilir.
- Çocukların dilencilik yapmaları, sigara satmaları trafik v.s. mekânlarda insanları rahatsız etmeleri engellenmelidir. Suriyeli çocuklar için başlatılan eğitim faaliyetleri devam ettirilmeli, okullarına beslenme ve sağlık kontrolü desteği sunulmalıdır.
- Sığınmacılara yapılan yardımların satın alınmasında Kilisli esnafın gözetilmesi, hiç olmazsa alışverişlerin yerel ekonomi üzerinden tasarlanması, çeşitli avantajların yerli halka sığınmacılar üzerinden yansıtılması önyargı ve ötekileştirmeyi azaltabilir. Kamplarda sığınmacılara verilen kartların Kilis'teki dükkânlarda geçmesi sağlanabilir.

12. Kaynaklar

Adorno, Theodor; Max Horkheimer (2010), **Sosyolojik Açılımlar**, Çev: Adnan Gümüş ve Sezai Durgun, Ankara: Bilgesu Yayınları.

Arkonaç, Sibel (2008), **Sosyal Psikolojide İnsanları Anlamak: Deneysel ve Eleştirel Yaklaşımlar**, Ankara: Nobel Yayınevi.

Agblorti, S.K.M. (2011), "Humanitarian Assistance to Refugees in Rural Ghana: Implications for Refugee Host Relations", **Norsk Geografisk Tidsskrift Norwegian Journal of Geography**, Vol: 65, 75-82. ISSN 0029-1951.

Agblorti, S.K.M. (2006), Refugee-Host Interaction: Case of Krisan Refugee Settlement in Ghana, **Master's Thesis, Department of Geography and Tourism**, University of Cape Coast, Cape Coast.

Akın, Haydar (2001), **Ortaçağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı**, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Altemeyer, B. (1998), "The other 'Authoritarian Personality", M. P. Zanna (der.), **Advances in Experimental Social Psychology**, Vol: 30, Academic Press, New York, ss. 47-92.

Ataman, Senar (2013), "**Meriç'e Atılan Göçmenler, Dicle'ye Atılan Mülteciler**", www.multeci.net, 29.10.2013.

Bales, Kevin (2002), **Kullanılıp Atılanlar: Küresel Ekonomide Yeni Kölelik**, Çev.: Pınar Öğünç, İstanbul: Çıtlembik Yayınları.

Balibar, E. (2000), "Bir Yeni-Irkçılık Var mı?" **Irk, Ulus, Sınıf, Belirsiz Kimlikler**, (Çev. N. Ökten), İstanbul: Metis Yayınları.

Barem Research (2012), **Barem Research Göçmenlik Basın Bülteni**.

Baş, Haydar (2012), "Bize Saldıranlar Meğer Yezid Bile Değil, Haçlının Tetikçileriymiş", **Kilis Postası Gazetesi**, Ekim-Aralık 2012, s.14. (Bkz.www.kilispostası.com)

BBC, **Avrupa Konseyi: NATO Mültecilere Yardım Etmedi**, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2012/03/120328_nato_failedtoaid.shtml (11.0 4.2013)

Bakewell, O. (2001), Refugee aid and protection in rural Africa: Working In Parallel or Cross Purposes, **New Issues in Refugee Research Working Paper,**

No. 35. http://www.unhcr.org/research/RESEARCH/3ae6a0d04.pdf (accessed 5 November 2004).

Bauman, Z. (2002), **Sosyolojik Düşünmek**, (Çev. A. Yılmaz), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Black, R. (1994), Forced migration and environmental change: The impact of refugees on host environments. **Journal of Environmental Management 42**, 261-277.

Black, R. & Sessay, M. (1998), Forced Migration, Natural Resource Use and Environmental Change: The Case of the Senegal River Valley. **International Journal of Population Geography** 4, 31-47.

Brun, C. (2003), Not only about survival: Livelihood Strategies In Protracted Displacement. Shanmugaratnam, N., Lund, R. & Stolen, K.A. (eds.) **In the Maze of Displacement: Conflict, Migration and Change,** 50-75. Norwegian Academic Press, Oslo.

Buz, Sema (2008), Türkiye Sığınma Sisteminin Sosyal Boyutu, **TBB Dergisi**, Sayı: 76, ss.120-130.

Chambers, L. (2005), **Göç, Kültür, Kimlik**, (Çev. İ. Türkmen ve M. Beşikçi), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Charny, J. (2009), **World Refugee Day: Putting Host Communities Centre Stage,** http://www.refugeesinternational.org/blog/world-refugee-day-putting-hostcommunities-centre-stage (accessed 30 March 2010).

Clark, Bruce (2008), **İki Kere Yabancı: Kitlesel İnsan İhracı Modern Türkiye'yi ve Yunanistan'ı Nasıl Biçimlendirdi?,** İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cochrane, Brandy Marie (2012), "Drowning in It: State Crime and Refugee Deaths in the Borderlands, **Dissertations and Thesis**, Portland State University Paper 772, pp. 1-46. (Bkz.http://pdxscholar.library.pdx.edu/open_access_etds)

Connolly, W.E. (1995), **Kimlik ve Farklılık, Siyasetin Açmazlarına Dair Demokratik Çözüm Önerileri**, (Çev. F.Lekesizalın), İstanbul: Ayrıntı Yay.

Dandy, Justine (2009), "Refugee and Migrant Integration: Examining the Discourse of the Dominant", **Tamara Journal**, Vol: 8 Issue 8, September, pp.225-233.

Deniz, Orhan (2009), Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu ve Kentteki Mültecilerin Demografik Durumu, **Doğu Coğrafya Dergisi**, Sayı: 22, ss.187-204.

Duckitt, J. (2001), "A Dual-Process Cognitive-Motivational Theory of Ideology and Prejudice", M. P. Zanna (Der.), **Advances in Experimental Social Psychology** Vol: 33, Academic Press, New York, s. 41-113.

Erbaş, Hayriye ve ark. (2007), **Fark/Kimlik: Sınıf**, Ankara: EOS Yayınları.

Euro News (2013), **Mülteci Sayısında Rekor Artış**, http://www.youtube.com/watch?v=dVN9w_Ec9ms(10.04.2013)

Faist, T. (2003), **Uluslar Arası Göç ve Ulus Aşırı Toplumsal Alanlar**, İstanbul: Bağlam Yayınları,.

Farrag, M. (1997), "Managing International Migration in Developing Countries", **International Migration Revieiw,** Vol : 35, 3: 315-336.

Fontana, Josep (2003), [1994] **Çarpıtılmış Geçmişe Ayna: Avrupa'nın Yeniden Yorumlanması,** Çev. N. Elhüseyni, İstanbul: Literatür Yayınları.

Freedman, J. L. Sears, D. O. and Carlsmith, J.M. (2003), **Sosyal Psikoloji**, 4. Baskı, Çev.: Ali Dönmez, Ankara: İmge Yayınları.

Gasset, Y. Ortega (1995), "Öteki'nin Yarattığı Tehlike ve Ben'in Yarattığı Şaşkınlık", **İnsan ve Herkes**, Çeviren: N. Gül Işık, İstanbul: Metis Yayınları.

Goleman, Daniel (2007), **Sosyal Zekâ: İnsan İlişkilerinin Yeni Bilimi**, İstanbul: Varlık Yayınları.

Güleç, Cengiz (2004), **Politik Psikoloji Penceresinden Siyaset Ahlâkı, Kimlik ve Laiklik**, Ankara: Ümit Yayıncılık.

Grosz, E; Bowman,G., Donald, J. (1996), **Yitik Ülke Masalları: Kimlik ve Yer Sorunsalı**, Çev.: Türkan Yöney, İstanbul: Sarmal Yayınevi.

Haas, Hein de and Nando Sigona (2012), "Migration and Revolution", **Forced Migration Review: North Africa and Displacement 2011-2012**, June.

Haynes, A., E. Devereux and M. J. Breen (2006), 'Fear, Framing and Foreigners', **International Journal of Critical Psychology**, Spring, Special Edition on 'White Fear'.

Hoerz, T. (1995),"Refugees and Host Environments: a Review of Current and Related Literature", **Refugee Studies Programme**, University of Oxford.

Houtum, Henk Von and Naerssen, Ton Van (2001), Bordering, Ordering and Othering, Nijmegen Centre for Border Research, Human Geography, **Nijmegen School of Management**, Netherlands.

Fınney, Nissa (2005), Key Issues: Public Opinion On Asylum And Refugee Issues: Navigation Key, **ICAR**, October.

Idean Salehyan and Kristian Skrede Gledistch (2006), "Refugees and the Spread of Civil War", **International Organization**, Vol: 60, pp. 335–366.

İncili, Ömer Faruk (2014). Yerinden Edilmişliğin Coğrafi Analizi: Kilis'te Suriyeli Sığınmacılar, **Uluslararası Coğrafyacılar Derneği Kongresi**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 4-6 Haziran.

Jakobsen, Karen (1997), "Refugees' Environmental Impact: The Effect of Patterns of Settlement, **Journal of Refugee Studies**, Vol: 10, No: 1, pp. 19-35

Kaya, A. (2000), "Yurttaşlık, Azınlıklar ve Çok Kültürlülük," **Yurttaşlık Ve Toplumsal Sınıflar** içinde, Der: Ayhan Kaya, Ankara: Gündoğan Yayınları, ss. 135–169.

Keyman, Fuat (1996), "Eleştirel Düşünce: İletişim, Hegemonya, Kimlik/Fark", Atilla Eralp (der.), ***Devlet Sistem ve Kimlik***, İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 227-260.

Kilis İl Emniyet Müdürlüğü (2013). **Asayiş Şube Müdürlüğü Verileri**.

Kongar, E. (1997), "**Küreselleşme ve Kültürel Farklılıklar Çerçevesinde Ulusal Kültür**", www.kongar.org/makaleler/mak_ku.php. (04.03.2005).

Kottak, Conrad Phillip (2002), **Antropoloji: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış**, Çev: Serpil N. Altuntek ve ark., Ankara: Ütopya Yayınevi.

Kowert, Paul (2002), "Ulusal Kimlik: İçsel ve Dışsal", **Uluslararası İlişkilerin Psikolojisi**, ASAM, Ankara.

Landau, L, Ramjathan-Keogh, K & Singh, G. (2005), "Xenophobia in South Africa and Problems Related to It", **Forced Migration Working Paper Series**, No. 13, Forced Migration Studies Programme, University of the Witwatersrand.

Leggett, T. (2003), **Rainbow Tenement: Crime and Policing In Inner Johannesburg**, Monograph No.78, Institute for Security Studies, Pretoria.

Maalouf, Amin (2004), **Ölümcül Kimlikler**, (Çev. A. Bora), 18. Baskı, İstanbul: YKY Yay.

Marshall, Gordon (1998), **Sosyoloji Sözlüğü** (Çev.: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Nazır, Bayram (2007), **Osmanlıya Sığınanlar: Macar ve Polonyalı Mülteciler**, 2. Baskı, İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

Mc Geer, V. (2004), "Autistic Self-Awareness", **Philosophy, Psychiatry and Psychology**, Vol: 11: pp. 235-251.

Nichols, S and Stich, S. (2003), **Mindreading: An Integrated Acoount of Pretence, Self Awareness and Understanding Other Minds,** Oxford: Oxford University Press. www.unhcr.org/516286589. html (10.04.2013)

NHCR (2011), **Population Levels and Trends**, Year Book, Chapter 2

Paksoy, Mustafa (2013), **İç Savaştan Kaçarak Kilis'te Yaşamını Sürdüren Suriyelilerin Sosyo-Ekonomik Sorunları Üzerine Bir Araştırma Raporu**, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayını, No: 1.

Özbudun, Sibel ve Şafak, Balkı (2005), **Antropoloji: Kuramlar/Kuramcılar**, Ankara: Dipnot Yayınları

Pirenne, H. (1983), **Ortaçağ Avrupasının Ekonomik ve Sosyal Tarihi**, Çev.: Kocabaşoğlu, Uygur, İstanbul: Alan Yayıncılık.

Polzer, T. (2010), Xenophobia: Violence Against Foreign Nationals and Other 'Outsiders' In Contemporary South Africa. Migration Issue Brief No 3, **Forced Migration Studies Programme**, University of the Witwatersrand.

Quillian, L. (2006), "New Approaches to Understanding Racial Prejudice and Discrimination", **Annual Review of Sociology**, *32*, s. 299-328.

Richard F. Mollica ve ark (1999), "Disability Associated With Psychiatric Comorbidity and Health Status in Bosnian Refugees Living in Croatia", **The Journal of Amarican Medical Association**, ;282(5): pp. 433-439.

Rıtzer, G. (2011), **Küresel Dünya**, (Çev. M. Pekdemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Rugunanan, Pragna and Ria Smit (2011), Seeking Refuge in South Africa: Challenges Facing a Group of Congolese and Burundian Refugees, **Development Southern Africa,** Vol. 28, No. 5., pp. 705-718

Schnapper, Dominuque (2005), **Öteki İle İlişki**, İstanbul.

Tajfel, H., Flament, C., Billig, M., ve Bundy, R. (1971), "Social Categorization and Intergroup Behavior", **European Journal of Social Psychology**, Vol:1, s. 149-177**.**

Tümertekin, Erol ve Nzmiye Özgüç (2002), **Beşeri Coğrfya: İnsan, Kültür ve Mekân**, İstanbul: Çantay Kitabevi.

Türkarslan, Nesrin; Y. Demirkıran, Semra (2007), **Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri**, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

Türkçe Sözlük(1969). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkoğlu, Oğuzhan (2011), Mülteciler ve Ulusal/Uluslararsı Güvenlik**, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt XXX, Sayı 2.

UNHCR (2009), **2008 Global Trends: "Refugees, Asylum-Seekers, Returnees**, Internally Displaced and Stateless Persons" p.8, www.unhcr.org/4a375c426.html, 29.10.2013.

USCR (US Committee for Refugees) (2004), **Word Refugee Survey 2004**, Washington, D.C.

Vujadinović, Snežana, Dejan Šabić, Sanja Stojković and Miroljub Milinčić (2011), "Years Of Refugee Lıfe In Serbıa-Challenges For A New Begınnıng: Stay Or Return Home?, **TRAMES 2011**, 15(65/60), 3, pp. pp. 235–258.

Wallace, C. (2002), Opening and Closing Borders: Migration and Mobility in East-Central Europe, **Journal of Ethnic and Migration Studies,** 28 (4): pp. 603-625.

Wallraff, Günter (1986), **En Alttakiler**, Köln: Milliyet Yayınları

Winn and Neil (2001), "In Search Of Europe's Internal and External Borders: Politics, Security, Identity and the European Union", **Perspectives on European Politics and Society**, 1(1), pp.19–48.

Zetter, R. (2007), More Labels, Fewer Refugees: Remaking the Refugee Label in an Era of Globalization, **Journal of Refugee Studies,** 20 (2): pp. 172-191.

Zizek, Slavoj(2003), **Kırılgan Mutlak,** İstanbul: Encore Yayınları.

12. EK: Sığınmacılarla İlgili Fotoğraflar

Fotoğraf 1: Kilis 7 Aralık Üniversitesi'nin Bursa Büyükşehir Belediyesi İle Birlikte Sığınmacılara Yaptığı Yardımlar

Fotoğraf 2: M. Rıfat Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanları ile Öğrencilerinin Sığınmacılara Soba Dağıtımı

Fotoğraf 3: M. Rıfat Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Elbise Yardımında Bulunmak İçin Sığınmacılarla Görüşmeleri, Kayıt Almaları

Fotoğraf 4: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı Öğrencilerinin Sığınmacılara Giysi Yardımını İletmesi ve Ailelerin Sevinci

Fotoğraf 5: Birkaç Sığınmacı Ailenin Birlikte Yaşadığı Avludan Bir Görünüm ve Çocuklar

Fotoğraf 6: Sığınmacı Aileler Üniversite Öğrencilerinin Yardımıyla Gelen Elbiseleri Seçerken

Fotoğraf 7: Sonbaharda Yalınayak Bir Çocuğuyla Yardım İsteyen Kimsesiz Sığınmacı Bir Kadın

Fotoğraf 8: Ahırdan Bozma ve Brandalarla Çevrili Bir Yapıda Türkmen Sığınmacıların Yaşam Mücadelesi

Fotoğraf 9: Kardeşlerine Bakan Kimsesiz Sığınmacı
Bir Çocuğun Elbise Sevinci

Fotoğraf 10: Sığınmacı Ailelerin Mutfaklarından
Aşina Bir Görünüm

Fotoğraf 11: Tek Odada Yaşam ve Bombalardan Etkilenerek Sürekli Yatan Bir Sığınmacı

Fotoğraf 12: Sığınmacıların Kaldığı Yalıtımsız, Penceresiz Metruk Evlerden Biri

Fotoğraf 13: Birkaç Ailenin Birlikte Yaşadığı
Bir Sığınmacı Evi

Fotoğraf 14: Sığınmacıların Yaşadığı Çok Sayıdaki
Eşyasız Evlerden Biri

Fotoğraf 15: Evde Yaşayabilecek Kadar Şanslı Bir Sığınmacı Ailesinin Kaldığı Odalardan Bir Görünüm

Fotoğraf 16: Tek Odalı, Rutubetli Sığınmacı Evlerinden Biri

Fotoğraf 17: Sığınmacı Bir Türkmen Ailesinin Çadır Evlerinden Bir Görünüm

Fotoğraf 18: Bir Sığınmacı Ailesi Çamaşırlarını Kaynatırken

Fotoğraf 19: Kırık Dökük Bir Buzdolabı ve Fare Pislikleri Arasında Yemek Kapları

Fotoğraf 20: Küçük Bir Dükkânda Yaşayan Sığınmacı Ailesi

Fotoğraf 21: Dükkânda Yaşayan Sığınmacı Aile Bizleri Misafir Ederken

Fotoğraf 22: Eski Sobayı Kurmaya Çalışan Sığınmacı Ailenin Ateşle İmtihanı

Fotoğraf 23: Sığınmacıların Dağınık Ev ve Yaşamlarından Bir Kesit

Fotoğraf 24: Bir İnşaatta Yaşamaya Çalışan Üç Ailenin Yaşam ve Mahremiyet Çabaları

Fotoğraf 25: Kalabalık Sığınmacı Ailelerinin Tercihi Olan Havuçlu Evler

Fotoğraf 26: Yakınlarını Savaşta Kaybetmiş Çocuklardan Bazıları

Fotoğraf 27: Sofranın Terk Ettiği Sığınmacı
Ailelerinden Bir Görünüm

Fotoğraf 28: Sığınmacıların Kaldığı Barınaklardan Biri

Fotoğraf 29: Musalla Parkında Sırt Sırta Kurulmuş Çadırlarda Kalan Sığınmacıların Bir Görünümü

Fotoğraf 30: Kilis AFAD Müdürlüğünün Karşısındaki Parkta Kalan ve Bazen Eylem Yapan Sığınmacılar

Fotoğraf 31: Sığınmacı Evlerinin Akıtan Çatı ve Damlarından Bir Örnek

Fotoğraf 32: Kalacak Yer Bulacak Kadar Şanslı Bir Sığınmacının Tehlikelere Açık Barınağından Bir Kesit

Fotoğraf 33: Yaşlı Türkmen Sığınmacılarda Bir Bayana Erkek Pardösüsü Giydirilirken

Fotoğraf 34: Barınakta Yaşayan Bir Sığınmacının Tüten Ocağı ve Bahçesinden Bir Görünüm

Fotoğraf 35: Sığınmacıların Yaşadığı İnşaatlardan Bir Örnek

Fotoğraf 36: Kiralık Bir Eve Sığınmacılar Taşınırken

Fotoğraf 37: İnşaatlarda Barınan Sığınmacı Ailelerinin Kaldıkları Yerden Bir Görünüm

Fotoğraf 38: İnşaatlarda Kalan Sığınmacı Ailelerin Korunma ve Görünmeme Çabaları

Fotoğraf 39: Dükkânlarda Kalan Sığınmacı Ailelerin Mekânlarından Bir Kesit

Fotoğraf 40: Dükkânda Yaşayan Sığınmacı Ailesinin Lavabo İhtiyacını Karşılamak İçin Oluşturduğu Bir Bölüm

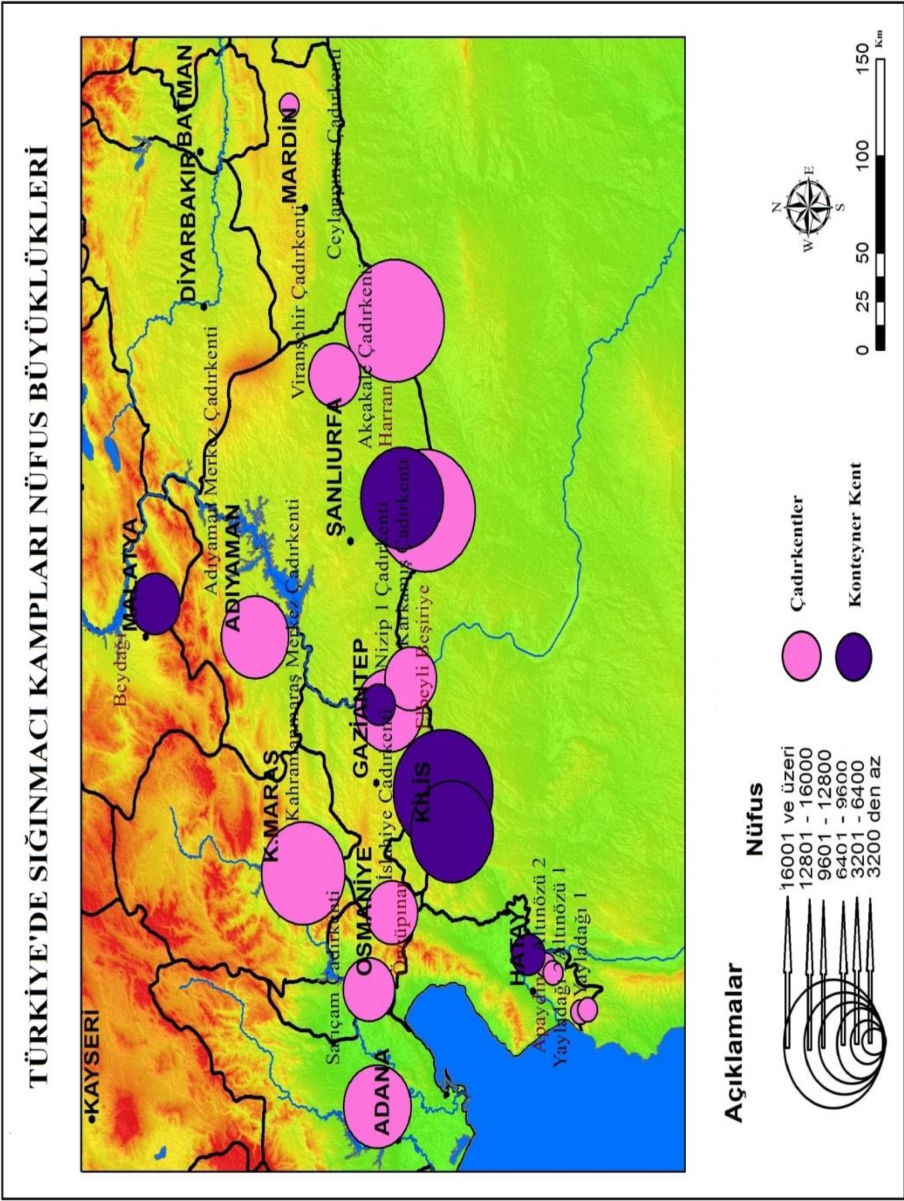

Fotoğraf 41: Yakınları Ölen Mülteci Çocuklarından Birisi

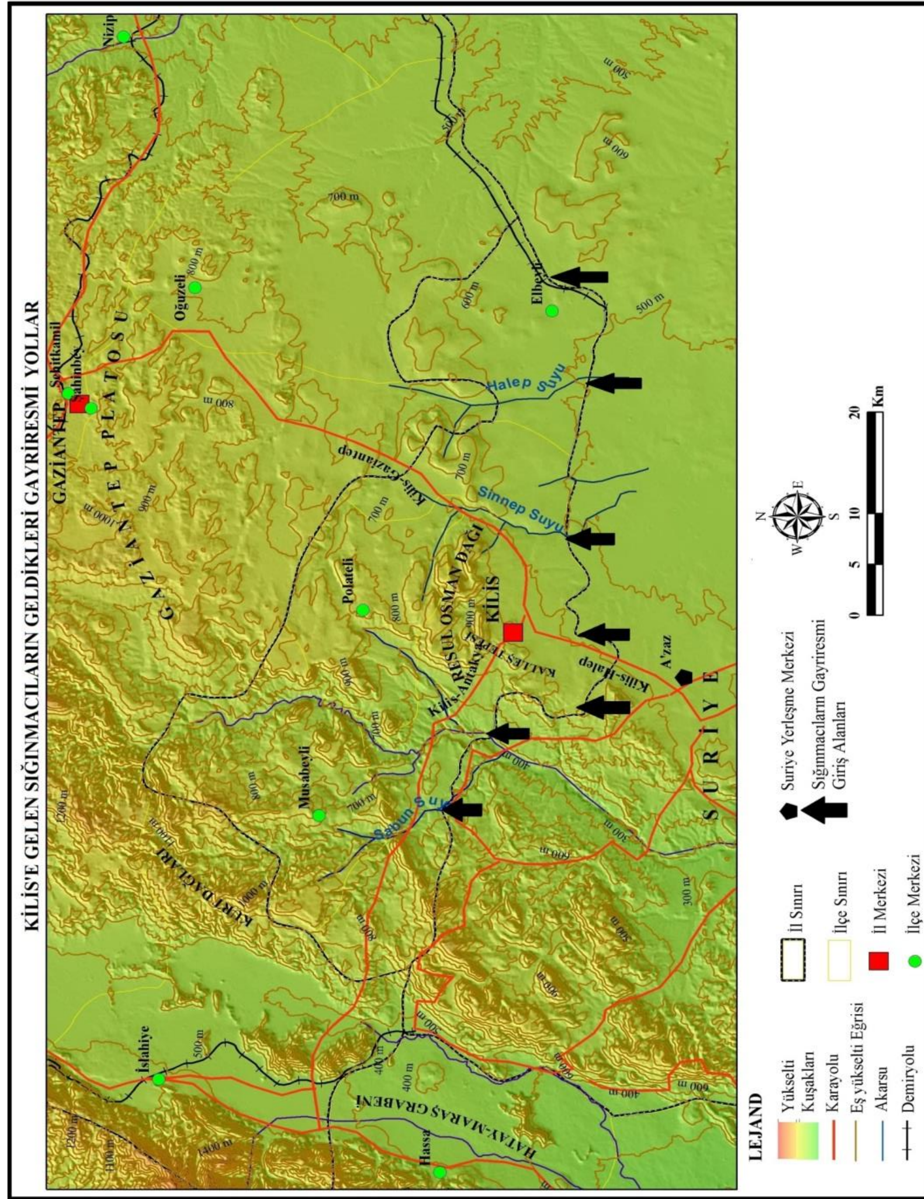

14.Kilis ve Sınır Haritası

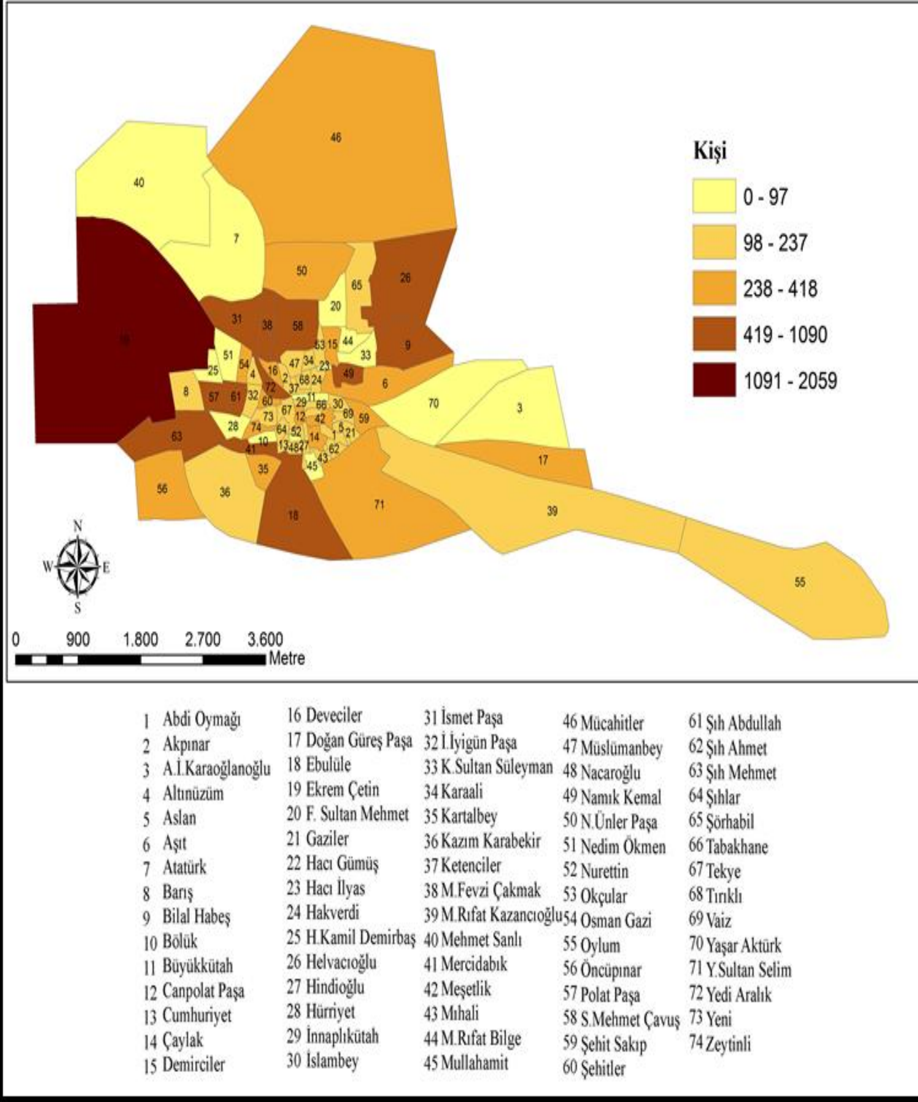

TÜRKİYE'DE SIĞINMACI KAMPLARI NÜFUS BÜYÜKLÜKLERİ
KAYSERİ
MALATYA
Beydağı
DİYARBAKIR
BATMAN
MARDİN
ADIYAMAN
Adıyaman Merkez Çadırkenti
ŞANLIURFA
Viranşehir Çadırkenti
Ceylanpınar Çadırkenti
Akçakale Çadırkenti
Harran
GAZİANTEP
Nizip 1 Çadırkenti
Elbeyli Beşiriye
İslahiye Çadırkenti
K.MARAŞ
Kahramanmaraş Merkez Çadırkenti
OSMANİYE
Sarıçam Çadırkenti
ADANA
KİLİS
HATAY
Altınözü 2
Altınözü 1
Yayladağı 1
Apaydın
Açıklamalar
Nüfus
16001 ve üzeri
12801 - 16000
9601 - 12800
6401 - 9600
3201 - 6400
3200 den az
Çadırkentler
Konteyner Kent
N
S
E
W
0 25 50 100 150 Km

(İncili: 2014)

KİLİS'E GELEN SIĞINMACILARIN GELDİKLERİ GAYRİRESMİ YOLLAR
GAZİANTEP
GAZİANTEP PLATOSU
KİLİS
Nizip
Oğuzeli
Şehitkamil
Şahinbey
Elbeyli
Polateli
Musabeyli
İslahiye
Hassa
A'zaz
SURİYE
Halep Suyu
Sinnep Suyu
Sabun Suyu
RESUL OSMAN DAĞI
KURT DAĞLARI
HATAY-MARAŞ GRABENİ
Kilis-Gaziantep
Kilis-Halep
Kilis-Antakya
LEJAND
Yükselti Kuşakları
Karayolu
Eş yükselti Eğrisi
Akarsu
Demiryolu
İl Sınırı
İlçe Sınırı
İl Merkezi
İlçe Merkezi
Suriye Yerleşme Merkezi
Sığınmacıların Gayriresmi Giriş Alanları
0 5 10 20 Km

(İncili: 2014)

KİLİS'TE SURİYELİ SIĞINMACILARIN MAHALLELERE GÖRE NÜFUS MİKTARI (2013)
Kişi
0 - 97
98 - 237
238 - 418
419 - 1090
1091 - 2059
N
S
W
E
0 900 1.800 2.700 3.600
Metre
1 Abdi Oymağı
2 Akpınar
3 A.İ.Karaoğlanoğlu
4 Altınüzüm
5 Aslan
6 Aşıt
7 Atatürk
8 Barış
9 Bilal Habeş
10 Bölük
11 Büyükkütah
12 Canpolat Paşa
13 Cumhuriyet
14 Çaylak
15 Demirciler
16 Deveciler
17 Doğan Güreş Paşa
18 Ebulüle
19 Ekrem Çetin
20 F. Sultan Mehmet
21 Gaziler
22 Hacı Gümüş
23 Hacı İlyas
24 Hakverdi
25 H.Kamil Demirbaş
26 Helvacıoğlu
27 Hindioğlu
28 Hürriyet
29 İnnaplıkütah
30 İslambey
31 İsmet Paşa
32 İ.İyigün Paşa
33 K.Sultan Süleyman
34 Karaali
35 Kartalbey
36 Kazım Karabekir
37 Ketenciler
38 M.Fevzi Çakmak
39 M.Rıfat Kazancıoğlu
40 Mehmet Sanlı
41 Mercidabık
42 Meşetlik
43 Mıhali
44 M.Rıfat Bilge
45 Mullahamit
46 Mücahitler
47 Müslümanbey
48 Nacaroğlu
49 Namık Kemal
50 N.Ünler Paşa
51 Nedim Ökmen
52 Nurettin
53 Okçular
54 Osman Gazi
55 Oylum
56 Öncüpınar
57 Polat Paşa
58 S.Mehmet Çavuş
59 Şehit Sakıp
60 Şehitler
61 Şıh Abdullah
62 Şıh Ahmet
63 Şıh Mehmet
64 Şıhlar
65 Şörhabil
66 Tabakhane
67 Tekye
68 Tırıklı
69 Vaiz
70 Yaşar Aktürk
71 Y.Sultan Selim
72 Yedi Aralık
73 Yeni
74 Zeytinli

(İncili:2014)